

Den Haag

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Sport 2022-2032

Voorwoord

Iedereen weet, sporten is goed. Goed op meerdere terreinen. Het is goed voor je gezondheid, plezier, en contacten met andere sporters en vrijwilligers. Het is goed voor de samenleving, het verbind mensen, het draagt bij aan positieve normen en waarden. En sport is goed voor de stad, het draagt bij aan aantrekkelijke en levendige stad waardoor Den Haag aantrekkelijk is om te wonen en te bezoeken.

Het Haagse sportakkoord, door de raad vastgesteld als het kader voor het sportbeleid, kent 4 pijlers:

- Goede, op de toekomst gerichte accommodaties in de stad
- Sterke Haagse sportverenigingen
- Voor wie een extra steuntje nodig heeft stimuleringsprojecten
- Topsport en talentontwikkeling

Dit IHP gaat over de eerste pijler. Om te kunnen sporten en bewegen zijn goede sporthallen, sportvelden, zwembaden en een sportieve openbare ruimte de belangrijkste voorwaarde. Hierbij zijn wij als gemeente nadrukkelijk zelf aan zet. Wij zijn verantwoordelijk voor een groot deel van de sportaccommodaties. Dit geldt ook voor sportieve ruimte in de groeiende en veranderende stad.

Het bieden van sport voor iedereen, met inzet op duurzaamheid en de veranderende stedelijke opgave vraagt om passende sportvoorzieningen.

Sportvoorzieningen die qua inrichting en programma toegesneden zijn op de behoeften van sportaanbieders, Hagenaars en Hagenezen. Om dit alles te bereiken zijn investeringen in de Haagse sporthallen, zwembaden, sportvelden en sportieve openbare ruimte essentieel. Dat is het uitgangspunt van dit Integraal Huisvestingsplan Sport. Met dit plan worden de indicatieve investeringen in beeld gebracht.

Dit IHP gaat niet alleen over het goed plannen van sportvoorzieningen. Een laagdrempelig en toegankelijk sportaanbod in goed onderhouden accommodaties en locaties in de buurt levert een belangrijke bijdrage aan de kwaliteit van de samenleving, waarin verbondenheid, cohesie en het voorkomen van sociale uitsluiting van belang zijn. Daarnaast is meer bewegen gezond. Hoe jonger mensen met sporten beginnen, hoe langer zij doorgaans actief blijven.

Tot slot, om Den Haag over de eindstreep te trekken van een nog sportievere stad is onze inzet nodig. Samen houden we Den Haag in beweging!

Hilbert Bredemeijer
Wethouder Sport

Inhoudsopgave

Voorwoord	3	4. Rolverdeling binnen Den Haag van de sportvoorzieningen	33
Samenvatting IHP Sport	7	4.1 Huidige rolverdeling	33
1. Sportief in beweging	13	4.2 Trends in relatie tot rolverdeling	34
1.1 Aanleiding: Opgaven in een aantrekkelijke sportstad	13	4.3 Toekomstige rolverdeling	36
1.2 Doel en uitgangspunten: de juiste sportinfrastructuur voor de stad	13	5. Vraag en aanbod zwemaccommodaties	38
1.3 Opzet Integraal Huisvestingsplan Sport	14	5.1 Aanbod zwemaccommodaties	38
1.4 Onderzoek en gegevens	14	5.2 Behoeft zwemaccommodaties	38
1.5 Leeswijzer	14	5.3 Uitbreidingsopgave zwemaccommodaties	41
2. Beleidsuitgangspunten	16	6. Vraag en aanbod binnensportaccommodaties	43
2.1 Vastgestelde beleidsuitgangspunten op basis van beleidsnota's en wet en regelgeving	16	6.1 Aanbod zaalsport accommodaties	43
2.1.1 Het Haags Sportakkoord	16	6.1.1 Sporthallen	43
2.1.2 Vastgestelde Referentienormen maatschappelijke voorzieningen en beslisboom	17	6.1.2 Sportzalen en gymzalen	46
2.1.3 Duurzaamheidsbeleid en regels en wetgeving	20	6.1.3 Monofunctioneel binnensportaccommodaties/specials	46
2.1.4 Vastgoed en financieel beleid	21	6.2 Behoeft zaalsportaccommodaties	46
2.1.5 Ruimtelijk beleid	22	6.2.1 Behoeft sporthallen	47
2.2 Uitgangspunten en daaruit volgende indicatoren	23	6.2.2 Gymzalen en sportzalen	48
3. Behoeft in een veranderde stad	26	6.2.3 Monofunctionele sportaccommodaties/specials	50
3.1 Maatschappelijke behoeft	26	6.3 Opgave zaalsportaccommodaties	50
3.2 Sport in openbare ruimte en individuele sporten worden populairder	27	6.3.1 Opgave sporthallen	50
3.3 Groeiende kwantitatieve behoeft door de bevolkingsgroei	28	6.3.2 Opgave gymzalen en sportzalen	51
3.4 Efficiënt, slim en gecombineerd ruimtegebruik	30	6.3.3 Monofunctionele sportaccommodaties/specials	51

7. Vraag en aanbod buitensportaccommodaties	54	9. Topsport: Voorzieningen op Olympisch niveau	76
7.1 Vraag aanbod buitensportaccommodaties	54	9.1 Topsportstad	76
7.2 Opgave buitensport Den Haag	54	9.2 Topsportprogramma's	76
7.3 Vraag, aanbod en opgave per buitensport	56	9.3 Topsportverenigingen	77
7.3.1 Atletiek	56	9.4 Talentontwikkeling	78
7.3.2 Handbal	56		
7.3.3 Hockey	57	10. Kwaliteit sportaccommodaties	80
7.3.4 Honk- en softbal	59	10.1 Beheer en Onderhoud gemeentelijke sportaccommodaties	80
7.3.5 Korfbal	59	10.2 Kwaliteit club/kleedaccommodaties en veldverlichting sportverenigingen	81
7.3.6 Rugby	60		
7.3.7 Tennis	60	11. Vervanging gemeentelijke sportaccommodaties	83
7.3.8 Voetbal	61		
7.3.9 'Zien bewegen doet bewegen'	63	12. Verduurzaming	86
7.4 Vraag aanbod verenigingsaccommodaties op sportparken	63	12.1 Verduurzamen sporthallen en zwembaden	86
		12.2 Verduurzaming Verenigingsaccommodaties	87
8. Sport in de openbare ruimte	67	13. Financiën	91
8.1 Groeiende behoefte in de volle breedte	67	13.1 Overzicht van de benodigde indicatieve investeringen, de kosten	91
8.2 Type sport in de openbare ruimte	67	13.2 Risico's en beheersmaatregelen	94
8.3 Aanbod, behoefte en opgave aan Sporttoestellen en Calisthenics	68		
8.4 Aanbod, behoefte en opgave voor sporten op sportplekken voor 'wieltjes'	71	Bijlagen	98
8.5 Aanbod, behoefte en opgave sportveldjes en kooien	71	Bijlage 1 Aanbod Zwembaden en kosten onderhoud en verduurzaming	99
8.6 Gecombineerde bovenwijks aanbod behoefte en opgave met Zuiderpark en Malieveld	73	Bijlage 2 Overzicht indicatieve investerings- en exploitatielasten	102
8.7 Aanbod, behoefte en (participatie) opgave aan overige sport en innovatie in de openbare ruimte	74		

Samenvatting IHP Sport

Samenvatting IHP Sport

Sporters zijn er in alle soorten en maten: van een eerste judo les voor het jonge kind tot loopvoetbal voor senioren, van urban runner tot tophockey-speler en van korfballer tot bootcamp deelnemer. Dit vraagt om een goede sportinfrastructuur met zwembaden, sporthallen, sportvelden en sport- en een beweegvriendelijke openbare ruimte dat aansluiting op de behoefte. De stad veranderd en de stad groeit. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor een aanzienlijk deel van de sportfaciliteiten. Den Haag beoogt een aantrekkelijke stad te zijn voor haar inwoners.

Dit Integraal Huisvestingsplan Sport is een beleidsarm document, dat een perspectief schetst voor de sportvoorzieningen in de stad. Het doel hierbij is om vanuit een brede blik naar de portefeuille te kijken en in te spelen op relevante ontwikkelingen. In dit IHP Sport wordt dit perspectief voor de komende 10 jaar geschetst met een doorkijk tot 2040. Tevens wordt er een indicatieve investeringsbehoefte gegeven per type sportvoorziening.

Zo houden we zicht op de behoefte om de sportfaciliteiten op niveau te houden en in gelijke tred met de woningbouwproductie het sportaanbod mee te laten groeien. Aangezien dit een beleidsarm document is, zijn er aan het IHP Sport geen financiële consequenties verbonden. Een besluit tot het toevoegen van een voorziening aan de stad vraagt altijd om een actief besluit van het college en de gemeenteraad. Onderdeel van dit besluit is hoe de voorgenomen investering en de exploitatie daarvan gedekt wordt.

Uitgangspunten

Aangegeven is op welke wijze invulling gegeven kan worden aan de al vastgestelde ambities. Hierbij gaat het met name om:

- Vastgestelde ruimtelijke kaders, waaronder Structuurvisie CID en Nota Referentienormen maatschappelijke voorzieningen, waarin is vastgelegd dat voorzieningen gelijke tred moeten houden met de groei van het aantal inwoners;
- De afspraken over het klimaatakkoord;
- Het Sportakkoord;
- Algemene Verordening Financieel Beheer en Beleid (VFBB) en Nota vastgoed.

Als nuance bij bovenstaande geldt dat er geen rekening is gehouden met de ambitie om de sportdeelname te verhogen conform Sportakkoord. Ook is er geen rekening gehouden met beoogde versnelling van de uitvoering van klimaatdoelen met de Nota Duurzaam Bouwen. Aanvullend is het uitgangspunt toegevoegd om de voorzieningen na de voorgeschreven afschrijvings-termijn te beoordelen op noodzaak van vervanging. Het vervangen van de accommodaties kan de functionaliteit verbeteren, een financieel voordeel hebben ten opzichte van het 'eeuwig durende onderhouden van accommodaties en de noodzakelijke verduurzaming vereenvoudigen.

Geredeneerd vanuit deze kaders zijn de sportvoorzieningen beoordeeld met de variabelen kwantiteit, kwaliteit en duurzaamheid.

Om te komen tot het IHP Sport zijn vele (data)analyses gedaan en onderzoeken uitgevoerd. Sportverenigingen zijn middels enquêtes gevraagd naar de toekomstige behoefte aan accommodaties. (uitgevoerd in onderzoek Mulier instituut in 2019). De onderzoeken uit 2018 en 2019 van Mulier instituut en Drijver & Partners zijn bijgesteld op basis van geactualiseerde bevolkingsprognose. De resultaten zijn besproken met relevante partijen zoals de Adviesraad voor Sport. Ook zijn er Stadsdeelsessies georganiseerd met sportconsulenten en wijkmanagers. De uitkomsten van deze gesprekken en gedane adviezen zijn in het IHP Sport verwerkt.

Het IHP Sport staat niet op zichzelf. Bij de vaststelling van de Haagse referentienormen voor maatschappelijke voorzieningen is niet alleen de opdracht gegeven de opgave per gebied nader uit te werken maar ook om, naar voorbeeld van het integraal huisvestingsplan onderwijs, voor elk type voorziening een IHP op te stellen. Hiermee wordt een meer integrale en daarmee een efficiëntere benadering van het maatschappelijk vastgoed opgesteld met als resultaat een beter overzicht van ruimtelijke en financiële opgave voor de korte en lange termijn. Dit geeft betere handvatten om ambities te realiseren.

Kwantiteit van de gemeentelijke sportaccommodaties

Uitgangspunt in dit IHP is dat het aanbod van de gemeentelijke sportaccommodaties wordt afgestemd op de behoefte en rekening houdend met de geprognosticeerde bevolkingsgroei. Hiervoor zijn in 2018 en 2019 onderzoeken voor uitgevoerd door externe bureaus. Daarnaast zijn de bevolkingsprognoses geactualiseerd naar de laatst bekende gegevens en rekening houdend met de vastgestelde referentienormen.

De geprognosticeerde behoefte laat zien dat uitbreiding van zwemwater in Den Haag wenselijk is. Mogelijkheden hiervoor zijn het uitbreiden van de bestaande zwembaden en/of het realiseren van een nieuw zwembad. Bij zwembad Zuiderpark is het nodig dat functionaliteit worden aangepast. Nader onderzoek moet uitwijzen of een zwembad in de voorzieningencluster van de Binckhorst of elders in Laak mogelijk is. Andere optie in een figuratie is om bij vervangende nieuwbouw van de Blinkerd of bij Zuiderpark extra

zwemwater toe te voegen. Voor de lange termijn is de inzet voor een zwembad in het zuidelijke deel van Den Haag een optie. Het uitbreiden van therapeutisch zwemwater en het vervangen van zwembad Escamphof speelt ook een rol om te komen tot de juiste Haagse zwembadconfiguratie.

Om aan de vraag naar sporthalruimte te voldoen zijn er tot aan 2040 zes extra sporthallen nodig. In dit IHP-Sport is de planning van uitbreiding gericht tot 2032. Voor na die periode zal op een later moment de dan geldende prognoses worden uitgewerkt. Naast de reeds in voorbereiding zijnde vervanging van sporthal Loosduinen waarbij een extra hal wordt gerealiseerd is uitbreiding van een sporthal in Scheveningen of in het Centrum gewenst. Met de nieuwbouw in de Binckhorst wordt een nieuwe sporthal in combinatie met een middelbare school op de Binckhorst gereserveerd. Voor de overige vraag stadsbreed geldt dat met investeringen in blaashallen de capaciteit van sporthallen geoptimaliseerd kan worden.

De tijdelijke turnhal en groei van urban sports zorgt ook voor een behoefte. Het feit dat de tijdelijke turnhal verplaatst moet worden geeft de gelegenheid om te onderzoeken of een eventuele nieuwe turnhal te integreren is met urbansports en te combineren bij de bouw van een nieuwe sporthal. In het centrum is behoefte aan extra vechtsportlocaties, de Houtzagerij biedt hiervoor op korte termijn deels een oplossing. Voor de lange termijn is een normatieve behoefte voor nog een sporthal in Laakhavens en een sporthal in een ander gedeelte van het CID.

Op basis van de onderzoeken bestaat er een krapte aan sportvelden. Deze krapte ligt vooral bij de rugby-, hockey- en deels de voetbalvelden. Op korte termijn is het toevoegen van kwaliteitsimpulsen aan en herinrichting van bestaande sportparken nodig om het aanbod aan te laten sluiten op de vraag. Op basis van de referentienorm met een groei van de bevolking naar 626.000 inwoners 18 ha aan extra sportvelden nodig in 2040, waarvan 14,5 ha voor de behoefte gerelateerd aan woningbouw tot 2032. Van de behoefte in de Binckhorst en het CID is de Vlietzone de enige optie met omvangrijke mogelijkheden. Vanuit de schaarste aan ruimte wordt hier verder op basis van een beslisboom nadere invulling aan gegeven (zie paragraaf 2.1.2).

Veel van de clubaccommodaties op de buitensportcomplexen van de Haagse sportverenigingen zijn sterk verouderd. Verpaupering en het niet kunnen verduurzamen van de gebouwen dreigt. Verenigingen moeten blijvend gestimuleerd worden om van de IAS subsidies gebruik te maken (huidige regeling loopt voor duurzaamheidsonderdeel eind 2023 af). Het opstellen van een routekaart per clubgebouw is wenselijk om inzichtelijk te maken hoe aan het klimaatakkoord te kunnen voldoen.

Voor sport en beweegvriendelijke mogelijkheden in de openbare ruimte is er behoefte aan extra playgrounds, calisthenics-, sporttoestellen, etc. Bovenwijks is er een opgave met sportvoorzieningen op het Malieveld en het Zuiderpark. Hiervoor zijn geen investeringsmiddelen beschikbaar.

Kwaliteit van de gemeentelijke sportaccommodaties

Binnen het huidige regime wordt er geen rekening gehouden met het vervangen van de accommodatie na de afschrijvingsperiode maar met eeuwigdurende instandhouding. Met de noodzakelijke verduurzamingsopgave, is dit niet meer altijd kostenefficiënt. Bovendien komt het huidige principe van eeuwigdurende instandhouding de functionaliteit en de kwaliteit niet ten goede. Daarom worden in dit IHP Sport de mogelijkheden en consequenties van het hanteren van een vervangingsregime van de gemeentelijke sportaccommodaties in beeld gebracht.

Hierbij wordt aangetekend dat er nader onderzoek nodig is of dit voor elk pand vanuit een 'total-cost-of-ownership-benadering' daadwerkelijk goedkoper en wenselijker is dan duurzame renovatie. Ook wordt hierin meegenomen dat sporthal Gaslaan qua functionaliteit niet op orde is, dat mogelijk niet alle sporthallen en zwembaden te verduurzamen zijn en dat omgekeerd vanuit circulariteit - in plaats van energetische waarde - inzet op behoud wenselijk is.

Voor duurzaamheid is aangesloten bij de opgave conform het klimaatakkoord. Het behalen van het klimaatakkoord wordt in regels naar verwachting steeds dwingender (wetgeving jurisprudentie). De klimaatakkoordroute gaat uit van

natuurlijke momenten. Later verduurzamen is uiteindelijk duurder, omdat installaties dan bijvoorbeeld twee keer vervangen moeten worden.

Het verduurzamen van de gemeentelijke sportaccommodaties dient conform de in het klimaatakkoord gestelde termijn te worden uitgevoerd. Enkele economisch afgeschreven accommodaties, met hoge onderhoudskosten en welke binnen de gestelde termijn verduurzaamd moeten worden komen in aanmerking voor vervanging.

Tot slot is het wenselijk om voor het onderhoud aan en vervanging van de openbare sport- en beweegfaciliteiten structurele middelen te hebben om in behoefte te voorzien. Vooral voor skatebanen ligt er een vervangingsopgave. Momenteel kan het sportief inrichten en vervangen van de openbare ruimte alleen als er incidenteel geld beschikbaar is. Voor nieuwbouw geldt dat sport in de openbare ruimte onderdeel is van de gebiedsontwikkeling en begroting stedelijke ontwikkeling.

Financiën

Op basis van behoefteonderzoek en de referentienormen in relatie tot de geprognosticeerde bevolkingsgroei is een indicatieve investeringsopgave voor de komende 10 jaar opgesteld met een doorkijk naar 2040. Den Haag beschikt over relatief veel oudere sportvoorzieningen. De combinatie van de groei van de stad, de behoefte van onze inwoners en de duurzaamheidsopgave leidt tot een investeringsvraagstuk voor de gemeente Den Haag.

Bestaande behoefte											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Uitbreiding therapeutisch								2,4 mln	0,06 mln	0,06 mln
Sporthallen	Samenvallende vervangingen met + uitbreidingen Kunstzone (inclusief turnen)	17 mln	1,1 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln
	Scheveningen-Centrum			8,5 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln
	Scheveningen Centrum parkeergarage			2,9 mln							
Gymzaal	Aanpassing 3x vecht-sport,urban en dans			0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln					
Special	Vechtsporten Houtzagerij	0,1 mln									
	Verplaatsing Turnhal		0,7 mln								
	Voorziening skatehal Binckhorst			0,1 mln							
	Uitbreiding Turn& Urban Sports			6,6 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln
Velden	Rugby velden erbij		0,9 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln
	Hockey kunstgras e.d.	0,1 mln	0,4 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln
	Korfbal herindeling	0,1 mln									
	Voetbal 10x kunstgras			1,3 mln	1,4 mln	1,45 mln	1,5 mln	1,6 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln
	Zien sporten doet sporten Atleltic skill-model	0,4 mln	0,4 mln								
	ADO Zuiderpark		3 mln								
	Beachcourts Zuiderpark	0,1 mln									
Openbare ruimte	Zuiderpark, Malieveld, sporttoestellen, skaten etc	0,5 mln	2,4 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln
Clubaccommodaties	Inspecties	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln
Subtotaal	71 mln	19,3 mln	8,5 mln	20,7 mln	3,4 mln	3,55 mln	3,5 mln	3,6 mln	2,3 mln	2,3 mln	2,3 mln
Groei stad											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Zwembad Binckhorst/ (optie combi Escamphof)								19 mln	0,5 mln	0,5 mln
	Zwembad Binckhorst parkeergarage								3,8 mln		
Sporthallen	Sporthal Binckhorst								8,5 mln	0,4 mln	0,4 mln
	Parkeergarage Sporthal Binckhorst								2,9 mln		
	Blaashal Escamp en CID							0,8 mln			
Velden	14,5 ha voetbal, hockey, rugby sport op dak etc.						15,5 mln	0,2 mln	15,7 mln	0,5 mln	16,0 mln
Subtotaal	85 mln						15,5 mln	1,0 mln	49,8 mln	1,4 mln	16,9 mln

Vervanging											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Functionaliteit veiligheid Zuiderpark	4 mln									
	Escamphof								8,9 mln		
	Blinkert (+sporthal)						28,9 mln				
Sporthallen	Gaslaan				8 mln						
	't Zandje								8 mln		
	Zuidhaghe										8 mln
Special	Lindo beach			4,6 mln							
Openbare ruimte	Onderhoud Skate-banen, playgrounds, sporttoestellen	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln
Velden	herinrichting sportcomplex Escamp			8,3 mln							
Clubaccommodaties	Reguliere IAS (gedekt, excl duurzaamheid)	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln
Subtotaal	84,7 mln	6,5 mln	10,8 mln	7,1 mln	10,5 mln	2,5 mln	31,4 mln	2,5 mln	17,9 mln	2,5 mln	10,5 mln
Duurzaamheid											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Houtzagerij			1,5 mln							
	Hofdbad										1,5 mln
Sporthallen	Boswijk	0,8 mln									
	Leidschenveen			0,8 mln							
Specials	Jump Free Urban Sports							0,15 mln			
Clubaccommodaties	Voortgang IAS duurzaamheid	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln
Subtotaal	8,7 mln	1,3 mln	0,5 mln	2,8 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,65 mln	0,5 mln	0,5 mln	2 mln
Totaal (exclusief regulier onderhoud en tekorten daarop)	270	26,3	19,8	30,6	14,6	6,6	50,9	7,8	74,5	6,8	31,8

1

Sportief in beweging

1. Sportief in beweging

1.1 Aanleiding: Opgaven in een aantrekkelijke sportstad

Het aantal inwoners van Den Haag groeit steeds harder en de ambities met de gebiedsontwikkeling zijn groot. Den Haag beoogt een aantrekkelijke en leefbare woon- en werkstad te zijn voor de bestaande en nieuwe inwoners, waar het prettig leven is, in alle opzichten. De mogelijkheid om te sporten en sportief te bewegen draagt hier voor een belangrijk deel aan bij. Dit vraagt om een op vraaggerichte en goed onderhouden sportinfrastructuur, die aansluit op de behoefte van de inwoners, bijdraagt aan de duurzaamheidsopgave, ontmoetingen faciliteert, inspirerende topsporters voortbrengt en als elementair onderdeel van het stedelijk weefsel bijdraagt aan de aantrekkingskracht van de stad als plek om te wonen, werken en te ontspannen.

Hofbad: inclusief en aantrekkelijk

Om goed voorbereid te zijn om de bestaande en de nieuwe inwoners van Den Haag een goede sportinfrastructuur te kunnen bieden wordt met het Integraal Huisvestingsplan Sport (IHP Sport) inzicht gegeven waar de komende jaren de aanpak voor voldoende, goede sportmogelijkheden in Den Haag moet liggen.

Het IHP Sport staat niet op zichzelf. Voor de verschillende domeinen van OCW worden integrale huisvestingsplannen vastgesteld. Het IHP Onderwijs 2020-2030 geldt als voorbeeld voor deze werkwijze.

1.2 Doel en uitgangspunten: de juiste sportinfrastructuur voor de stad

Dit Integraal Huisvestingsplan Sport is een strategisch beleidsdocument, dat een perspectief schetst voor de sportvoorzieningen in de stad. Het doel van het IHP Sport is om op basis van behoefteonderzoeken en de referentienormen inzicht te geven welke ruimteclaims en indicatieve investeringsbedragen in de toekomst nodig zijn. Dit doen we op gedetailleerd niveau voor de korte termijn (aankomende collegeperiode 2022-2032) en de middellange termijn (2032-2040).

In de uitwerking van het IHP-Sport zijn de beleidsuitgangspunten van het Haags Sportakkoord 2020-2022 ([RIS306192](#)), de Nota Haagse referentienormen maatschappelijk voorzieningen ([RIS307513](#)) en de Nota Duurzaamheid Schone energie in een groene stad ([RIS 301829](#)) gehanteerd. Deze drie nota's geven gezamenlijk de urgente opgaven aan om de (gemeentelijke) sportinfrastructuur mee te laten groeien met de bevolkingsontwikkeling, de kwaliteit/functie-naliteit te laten aansluiten op de behoefte en om de sportinfrastructuur te verduurzamen.

1.3 Opzet Integraal Huisvestingsplan Sport

Per sportvoorziening worden de ruimteclaims en indicatieve kosten die nodig zijn in beeld gebracht.

In het IHP-Sport wordt onder sportinfrastructuur de vier gemeentelijke sportvoorzieningen verstaan. Dit betreft:

- A. Sporthallen en overige binnensportaccommodaties
- B. Zwembaden
- C. Buitensportaccommodaties
- D. Voorzieningen in de openbare ruimte

Deze voorzieningen worden beoordeeld op: A. Kwantiteit, B. Kwaliteit en C. Duurzaamheid

- A. Het aanbod in de bestaande stad wordt gewogen aan de hand van verschillende indicatoren zoals bezettingsgraad/bezoekers, referentienormen, aansluiting bij beleidsdoelstellingen. Rekening wordt gehouden met het veranderend sportlandschap en de demografische veranderingen die mede van invloed zijn op voor de ruimtebehoefte van sport.
- B. De kwaliteit van de gemeentelijke sportvoorzieningen is niet alleen belangrijk voor de aantrekkelijkheid om te sporten maar speelt ook een grote rol in de gemeentelijke exploitatielast. Een sterk verouderde voorziening vergt namelijk hoge kosten in het beheer en onderhoud.
- C. Op basis van de huidige- en toekomstige wet- en regelgeving, waaronder duurzaamheid, worden de benodigde aanpassingen van de voorzieningen in beeld gebracht.

1.4 Onderzoek en gegevens

Om te komen tot deze IHP Sport zijn vele (data-)analyses gedaan en zijn onderzoeken uitgevoerd naar de behoefte, toegankelijkheid, kwaliteit en duurzaamheid van zwembaden, gymzalen, sporthallen en buitensportaccommodaties in Den Haag (zie [RIS301864](#)). Door de maatregelen ter voorkoming van verspreiding van corona is er veel data tot 2019 gebruikt, bijvoorbeeld bij het bepalen van de behoefte aan binnensportaccommodaties. Daarnaast is gekeken naar vergelijkbare ontwikkelingen in de andere G4-gemeenten en zijn gesprekken gevoerd met organisaties zoals de Adviesraad voor Sport en het platform Student en Stad en zijn stadsdeelsessies georganiseerd met diverse stakeholders.

1.5 Leeswijzer

Het volgende hoofdstuk zal verder ingaan op vastgestelde relevante beleidskaders en uitgangspunten. Vervolgens gaat hoofdstuk 3 in op de veranderende stad en de daarbij behorende behoefte. De behoefte om in te spelen op de groei van de stad, de veranderende samenstelling van de bevolking en de populariteit van sporten. Hoofdstuk 4 gaat verder in op de veranderde rolverdeling. In hoofdstuk 5 t/m 8 wordt vervolgens achtereenvolgens ingegaan op de zwembaden, sporthallen en overige binnensport- en buitensportaccommodaties en voorzieningen in de openbare ruimte.

2

Beleidsuitgangspunten

2. Beleidsuitgangspunten

Om te komen tot een sportinfrastructuur die passend is bij Den Haag, zijn de vastgestelde kaders uit relevante nota's en wet- en regelgeving een belangrijke basis voor het IHP sport. Hierbij gaat het om onder meer het Haagse Sportakkoord, de nota referentienormen maatschappelijk vastgoed, en het duurzaamheidskader. Op basis van deze kaders zijn de beleidsuitgangspunten geformuleerd.

2.1 Vastgestelde beleidsuitgangspunten op basis van beleidsnota's en wet en regelgeving

2.1.1 Het Haags Sportakkoord

Uitgangspunt voor de ambities met betrekking tot sport zijn beschreven in het Haagse sportakkoord. In het Haags Sportakkoord 2020-2022 ([RIS306192, 2020](#)) staan de belangrijkste uitdagingen en ambities waar Den Haag de komende periode voor staat voor een optimaal sportklimaat. Het sportakkoord bestaat uit 4 pijlers:

1. Accommodaties en voorzieningen voor sport
2. Sterke Haagse sportverenigingen
3. Heel Den Haag beweegt
4. Topsport en talentontwikkeling

Inzet is dat er 2032 voldoende faciliteiten zijn, die aansluiten bij de Haagse sport- en beweegbehoefte en het merendeel van de Sportaccommodaties in 2022 functioneel, van goede kwaliteit en duurzaam is. Het aanbod aan sportvoorzieningen op wijkniveau sluit nog niet altijd aan bij de vraag. Het beter

afstemmen van vraag en aanbod draagt bij aan het behalen van de doelstellingen uit het Haags Sportakkoord. Daarnaast zal het aantal inwoners in Den Haag de komende jaren toenemen. Nieuwe wijken worden gebouwd en in bestaande wijken groeit het aantal woningen en inwoners. De uitdaging is om in de verdichtende stad voldoende ruimte voor sporten en bewegen te blijven bieden, zowel op het gebied van zwembaden, sporthallen, buitensportvoorzieningen als sport en bewegen in de openbare ruimte. Het waarborgen van de leefbaarheid, vitaliteit en aantrekkelijkheid van onze stad, vraagt om het realiseren van sportaccommodaties (zowel binnen als buiten) zoals opgenomen in de Haagse referentienormen.

In de openbare ruimte is er inzet op het benutten van de bestaande plekken voor sport en bewegen. Verder verbinden we routes, zodat er logische rondjes ontstaan om hard te lopen, te wandelen of te fietsen.

De verdichting van de stad, de verwachte bevolkingsgroei en de ambitie van 100% sport- en beweegdeelname in 2030 vragen om bereikbare en toegankelijke sportvoorzieningen in de buurt. Naast bereikbaarheid is ook diversiteit van belang. Het ruimte bieden in Den Haag aan nieuwe sporten, zoals free-running en boulderen is daarom belangrijk. Daarnaast wordt ingezet op het principe 'zien sporten doet sporten'. Voor een sporthal wordt een pilot opgezet voor multifunctioneel gebruik, waar zorg- en welzijnsfuncties ook onder worden gebracht en waar de sporthal het vertrekpunt is van een hardlopgroep. Daarnaast is de directe omgeving rondom de sporthal zo ingericht dat er ook andere mogelijkheden zijn om te sporten in de openbare ruimte.

2.1.2 Vastgestelde Referentienormen maatschappelijke voorzieningen en beslisboom

Met het toevoegen van woningen alleen, creëert Den Haag nog niet de aantrekkelijke inclusieve en levendige stad die de gemeente voor ogen heeft. De nieuwe bewoners hebben ook behoefte aan passende stedelijke voorzieningen. De vraag naar onderwijs, sport, cultuur, groen, zorg, welzijn en andere soorten voorzieningen blijft toenemen naarmate er inwoners in Den Haag bijkomen. Uitgangspunt is dat voorzieningenniveau gelijke tred houdt met de gebiedsontwikkeling. Het voorzieningenaanbod moet divers, sober en doelmatig zijn en aansluiten bij de verschillende wensen en behoeften van gebruikers. Iedereen moet gebruik kunnen maken van faciliteiten passend bij de eigen levensstijl en het liefst ook op een prettige afstand. Dit is van cruciaal belang voor het functioneren en de aantrekkelijkheid van Den Haag.

De nota Haagse referentienormen maatschappelijke voorzieningen ([RIS307513](#)) geeft richtinggevende oppervlaktes voor diverse voorzieningen welke als uitgangspunt gehanteerd worden bij de start van gebiedsontwikkelingen en grootschalige projecten. Hierbij gaat het bij sport om sporthallen en

zwembaden, maar ook voldoende speelveldjes, en gebruiksgroen in de openbare ruimte om te sporten en te bewegen.

De gebiedsontwikkeling moet voorzien zijn van een voorzieningenprogramma, waaruit blijkt dat voldoende ruimte beschikbaar is voor het realiseren van de gewenste voorzieningen, met inzicht in de wijze van realisatie daarvan. Inzet is om voldoende aanbod op het juiste schaalniveau te realiseren, gekoppeld aan de grote gebiedsontwikkelingen. Indien er voor bepaalde voorzieningen geen locatie beschikbaar is in het te ontwikkelen gebied, is er de verplichte opgaaf hiervoor elders ruimte te creëren.

Via diverse amendementen, moties en bij de vaststelling van verschillende gebiedsnota's, waaronder ook de [Structuurvisie CID en bijvoorbeeld deze](#), zijn in aanvulling op de nota referentienormen principes vastgesteld.

Voor verschillende projecten en gebieden is vastgelegd dat voor de (sport) voorzieningen in de begroting middelen moeten worden gereserveerd en dat de realisatie van de voorzieningen gelijke trend moet houden met de komst van nieuwe bewoners door de gebiedsontwikkeling.

'de realisatie van (sport) voorzieningen moet gelijke trend houden met de komst van nieuwe bewoners'

Als door de gebiedsuitbreiding onverwacht, en na grondig onderzoek, niet geheel kan worden voldaan aan de uitgangspunten van de vastgestelde referentienormen geldt de onderstaande beslisboom om te komen tot een voldoende uitbreiding van de sportvoorzieningen. Opgemerkt hierbij moet worden dat referentienorm aangepast kan worden. Voor hoogstedelijke verdichtingsgebieden wordt toegewerkt naar referentienormen voor hoogstedelijk centrummilieu. Verder wordt begin 2023 de referentienormen geëvalueerd, waarbij gekeken wordt naar de normen.

Haagse Referentienormen voor Sport			
Sporthal Voedingsgebied: Buurt/wijk Maatvoering: 3.000 m²	Richtlijn 1 sporthal per 22.000 inwoners Een nieuwe sporthal wordt altijd in combinatie met een gymzaal voor voortgezet onderwijs ontwikkeld.		
Zwembad Voedingsgebied: Stadsdeel Maatvoering: 4.000 m²	Richtlijn 1 zwembad per 77.500 inwoners (bron: rapport Drijver & Partners: spreiding is belangrijk + verdeling wedstrijd versus instructie)		
Buitensport Inclusief parkeren, buitenruimte, clubgebouwen Voedingsgebied: Stadsdeel Maatvoering: Varieert, sportcomplexen hebben bij voorkeur meerdere velden.	Richtlijn Naast het bouwen van extra veldruimte, zal de gemeente in samenwerking met de sportbonden inzetten op een betere spreiding van teams over het weekend. Bij het bereiken van de maximale bezetting groeien de buitensportaccommodaties mee aan de hand van de referentienormen. De opgave voor (anders-)georganiseerde buitensport wordt in het plangebied of indien niet mogelijk bij voorkeur binnen een hemelsbrede afstand van ongeveer 1.500 meter rond het plangebied gerealiseerd of opgelost. Deze afstandsnorm is gebaseerd op een acceptabele reisafstand naar een sportvoorziening, waarbij de fietsverbinding en de bereikbaarheid met openbaar vervoer een rol spelen.		
	Referentienorm 4.000 m² per 1.000 woningen	Referentienorm 6.000 m² per 1.000 woningen	Referentienorm 10.000 m² per 1.000 woningen
Speelveldjes zoals Cruyff- en Krajicek Courts Voedingsgebied: Stadsdeel	Referentienorm 1.000 m² per 1.000 woningen		
Sport in de openbare ruimte	Referentienorm Sport is een onderdeel van de totale openbare ruimte die voor gebruik(sgroen) wordt ingericht, waarbij uitgegaan wordt van minimaal 1.000 m² voor sport, spelen en bewegen per 1.000 woningen. In 2040 kan iedereen binnen een straal van 1 km rond zijn huis een gelegenheid vinden om te sporten in de openbare ruimte. Routes en rondjes worden waar mogelijk aan elkaar verbonden waardoor de wandelaar, de korte én de lange afstand sporter gemakkelijk zijn weg vindt.		

(Openbaar) Gebruiksgroen en Spelen			
Speelvoorzieningen Voedingsgebied: Buurt/wijk 0-6 jaar: 100-150 meter 7-12 jaar: 400-600 meter 13-18 jaar: 1.000 meter Maatvoering: 0-6 jaar: 200 m² 7-12 jaar: 500 m² 13-18 jaar: 750 m²	Richtlijn 0-6 jaar: 1 speelplek per 50 kinderen 7-12 jaar: 1 speelplek per 75 kinderen 13-18 jaar: 1 speelplek per 100 kinderen Ieder kind, jeugdige en jongere vindt een uitdagende maar veilige plek om te spelen, te sporten en verblijven. Deze plek bevindt zich in een actieradius rond zijn huis die passend is bij de leeftijd.		
	Referentienorm 2.815 m² per 1.000 woningen 0-6 jaar: 1 speelplek per 265 woningen 7-12 jaar: 1 speelplek per 525 woningen 13-18 jaar: 1 speelplek per 675 woningen	Referentienorm 2.625 m² per 1.000 woningen 0-6 jaar: 1 speelplek per 275 woningen 7-12 jaar: 1 speelplek per 530 woningen 13-18 jaar: 1 speelplek per 785 woningen	Referentienorm 4.950 m² per 1.000 woningen 0-6 jaar: 1 speelplek per 200 woningen 7-12 jaar: 1 speelplek per 275 woningen 13-18 jaar: 1 speelplek per 350 woningen
(Openbaar) Gebruiksgroen Voedingsgebied: Buurt/wijk	Referentienorm 8.000 m² per 1.000 woningen	Referentienorm 16.000 m² per 1.000 woningen	Referentienorm 24.000 m² per 1.000 woningen

Disclaimer
 De lijst met referentienormen is niet limitatief. De nadruk ligt op de sportvoorzieningen waar de gemeente voor aan de lat staat en waarvan de behoefte goed te relateren is aan het aantal inwoners. Dit is niet het geval voor commerciële initiatieven, zoals fitnesscentra. Ook zijn er landmarks die de stad op de kaart zetten zoals in Den Haag de Sportcampus, die voorzien in een stedelijke, regionale of zelfs (inter)nationale behoefte. Particuliere scholen of sportscholen voorzien in een aanzienlijk deel van de behoefte, maar dit is in bovenstaande referentienormen niet betrokken. De behoefte aan sportscholen is ook gekoppeld aan bijvoorbeeld kantoorontwikkeling.

Beslisboom Buitensport

In de verdichtende stad wordt de uitdaging steeds groter om het aantal sportvelden evenredig mee te laten groeien met het aantal inwoners. Om in deze ruimteschaarste toch voldoende buitensport te realiseren geldt dat de referentienorm nog steeds uitgangspunt is met bijbehorende regels, maar waar dat niet lukt geldt onderstaande beslisboom om toch voldoende sportvelden te realiseren.

Uitgangspunten binnen het gebied

1. Uitgangspunt is dat bij het realiseren van extra woningen in een plan-gebied er extra buitensport (nietzijnde openbare ruimte) en bijbehorende voorzieningen binnen het plangebied gerealiseerd worden conform de referentienorm (RIS307513).
De opgave conform de referentienorm wordt getoetst aan:
 - a. de huidige en de geprognosticeerde bezetting van de beschikbare velden/buitensport en/of er geen overcapaciteit is of wordt verwacht. Hiervoor geldt de minimale bespelingsnorm conform de Algemene Huurbepalingen buitensport.
 - b. de mogelijkheid om door middel van herindeling van bestaande complexen extra ruimte te creëren voor nieuwe velden/buitensport;
 - c. door middel van veldintensivering (kunstgras i.p.v. natuurgras) binnen het plangebied ruimtewinst mogelijk is. Vervanging van een natuurgrasveld voor een kunstgrasveld levert 0,25 – 0,3 sportveld aan ruimtewinst. Dus 3 à 4 kunstgrasvelden compenseren ruimtelijk 1 natuurgrasveld*;
 - d. de mogelijkheid van grondverwerving van private partijen en/of omzetting openbare ruimte ten behoeve van de noodzakelijke uitbreiding van buitensport.

* Natuurgrasveld per week max 10 uur in weekend/druk op zaterdag = 6 uur. Uitbreiden tot 9 – 10 uur keer 30 weken betekent 3 tot 4 uur extra x 30 weken is 90 tot 120 uur: natuurgrasveld kan 300 uur gebruik aan> dus ombouw van 3 à 4 natuurgrasveld betekent 1 ruimtelijk veld minder nodig.

Uitgangspunten sportvoorzieningen buiten de gebiedsontwikkeling

De ruimtelijke inbedding van projecten in het stedelijk weefsel en de hoeveelheid ruimte in projectgebieden maken het niet altijd mogelijk of wenselijk het sportprogramma in het gebied zelf te realiseren. In dat geval.

2. indien de extra buitensport niet binnen het plangebied kan worden gerealiseerd moet deze voorziening binnen een hemelsbrede afstand van ongeveer 1.500 meter rond het plangebied gerealiseerd worden.
 - a. Dit wordt getoetst aan 1 a t/m 1d
 - b. Tevens wordt de mogelijkheid van het (mede) gebruik van gronden van buurgemeenten onderzocht.

Indien niet kan worden voldaan aan 2. dient:

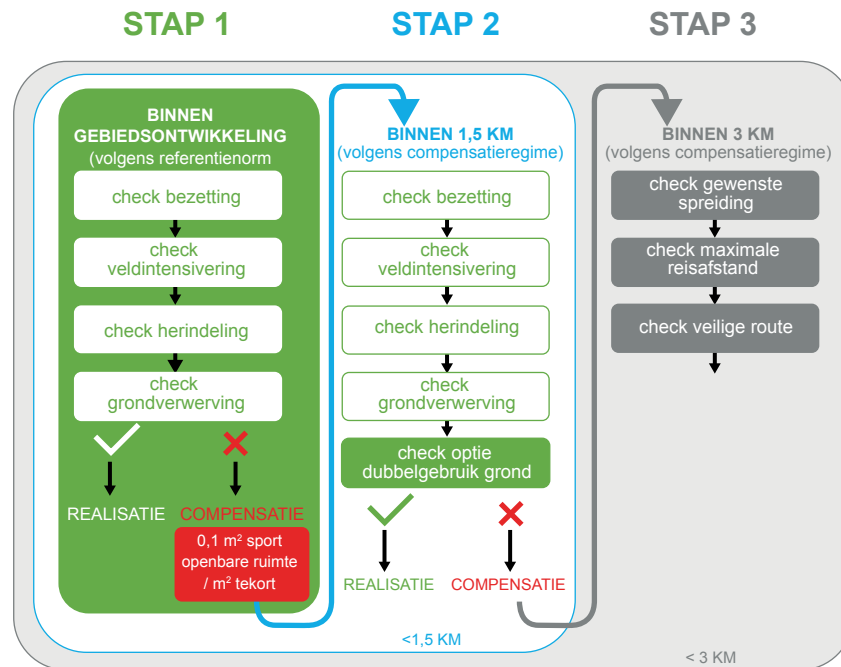
- a. In het plangebied of binnen een maximale hemelsbrede afstand van 1.500 m buitensportvoorzieningen met volwaardige afmetingen op niet-traditionele wijze worden gerealiseerd, zoals door combinatie-gebruik op daken en/of overkluizing van spoor en of wegen.

Als niet kan worden voldaan aan de opgave conform de referentienormen (zie 1 +2 en 3 geen oplossing biedt) kunnen de volgende compensatiemaatregelen worden ingezet:

3. De hemelsbrede afstand wordt uitgebreid tot maximaal 3.000m. Voor het CID geldt een uitzondering waarbij 4.000m is bepaald. Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten:
 - a. Voldoet dit aan de spreiding van betreffende sportsoort over Den Haag (en aangrenzende gemeenten)
 - b. Voldoet dit aan de berekende gemiddelde reisafstand van betreffende sport volgens het onderzoek Remco Hoekman (voor rugby of hockey is de (geaccepteerde) bereidheid groter dan voor voetbal)
 - c. Is een 'veilige' bereikbaarheid van de locatie aan de orde. (geen drukke wegen of andere barrières)

Uitgangspunt bij onvoldoende buitensportvoorziening

4. Een bestuurlijke afweging wordt gemaakt op het moment dat in een verdichtende stad de ambities gaan knellen en niet voldaan kan worden aan de geldende hoeveelheid buitensport. Hier moet dan een transparante afweging gemaakt te worden tussen reductie van het woonprogramma, minder sportvelden dan behoefte, en andere sectorale belangen.

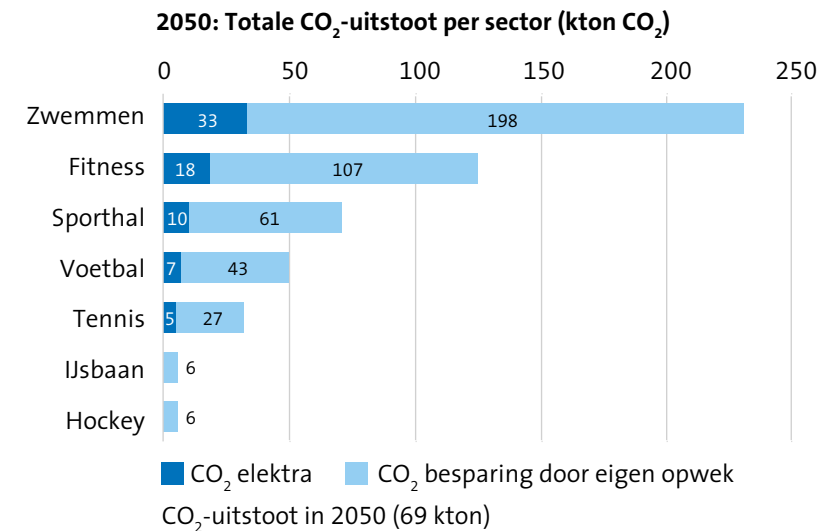

2.1.3 Duurzaamheidsbeleid en regels en wetgeving

Klimaatwet en Klimaatakkoord

Er is een Europese (juni 2021) en Nederlandse klimaatwet (jan 2020). In de Europese wet staat dat de Europese Unie als geheel in 2050 klimaatneutraal moet zijn. De Klimaatwet geeft aan Nederland 95% minder CO₂-uitstoot in 2050 ten opzichte van 1990.

Over de vraag hoe de doelen van de klimaatwet worden bereikt is de Klimaatwet terughoudend. Alleen een tussendoel in 2030 wordt benoemd: 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990. Het klimaatakkoord is wel specifiek. Als onderdeel van het Klimaatakkoord is er het door de sportsector en gemeenten ondertekende routekaart 'Verduurzaming sport'. Deze routekaart geeft aan dat er voor gemeenten een enorme opgave ligt met betrekking tot de gemeentelijke zwembaden (zie afbeelding). Ook staat in het Klimaatakkoord dat alle Utiliteitbouw CO₂-arm moet zijn in 2050. De verwachting is dat delen uit het klimaatakkoord steeds meer bindend worden opgenomen in wet- en regelgeving of bindend worden vanuit jurisprudentie.

<https://www.duurzamesportsector.nl/routekaart-verduurzaming-sport>

Nota Duurzaamheid Schone energie in een groene stad'

In de 'Nota Duurzaamheid Schone energie in een groene stad' is opgenomen dat de gemeente Den Haag het goede voorbeeld wil geven met gebouwen van herbruikbare duurzame materialen en die aangesloten zijn op schone energie. Ingezet wordt op een klimaat neutrale stad in 2030. Specifiek voor sportclubs is opgenomen dat er op korte termijn wordt ingezet op duurzame verlichting en voor ieder geschikt dak van gemeentelijke panden op zonnepanelen, een groen dak of witte dakbedekking.

Over de termijn van 2030 moet wel een kanttekening geplaatst worden.

De termijn tot 2030 geeft de urgentie en noodzaak aan om zo snel mogelijk de klimaatdoelen te halen. En wijkt daarmee af van het klimaatakkoord.

Wet milieubeheer, Bouwbesluit en Omgevingsplan, Omgevingswet

Er worden steeds hogere eisen gesteld aan de kwaliteit van gebouwen, die om meer investering vraagt dan het verleden. Energiemaatregelen die zich nu binnen 5 jaar terugverdienen moeten worden uitgevoerd (Activiteitenbesluit milieubeheer Erkende Maatregelenlijst Sport en recreatie in Wet Milieubeheer). In de herziene Europese Energy Performance of Buildings Directive (EPBD III) worden systeemeisen voorgeschreven voor de verbetering van de energieprestatie van technische bouwsystemen. Deze eisen richten zich op de energieprestatie, het adequaat dimensioneren, installeren en inregelen, en de instelbaarheid van technische bouwsystemen. Deze richtlijnen zijn per maart 2020 geïmplementeerd in de Nederlandse wet- en regelgeving. Sportinfrastructuur die wordt vervangen moet bijna energieneutraal worden (BENG-eis in Bouwbesluit) en voor de Binckhorst heeft de gemeente zich vastgelegd aan nog hogere eisen met het Omgevingsplan Binckhorst. Ook de omgevingswet zorgt voor strengere eisen. De zwemwaterwet wordt opgenomen in de omgevingswet onder het Besluit Activiteiten Leefomgeving (BAL). Hierbij komen er voor het eerste eisen ten aanzien van luchtkwaliteit en monitoring daarvan.

PFAS Zorgplicht en Besluit bodemkwaliteit

Voor de renovatie en onderhoud van sportvelden of aanleg van kunstgrasvelden geldt de zorgplicht om de bodem schoon te houden conform Besluit Bodemkwaliteit. Omdat in bijna alle gronden ook PFAS aanwezig is geldt dat bij verplaatsing van gronden bij de aanleg van nieuwe kunstgrasvelden hier hoge kosten mee gemoeid zijn. De richtlijnen hierover zijn strenger geworden (zie Zorgplichtdocument milieu kunstgrasvelden jan, 2020 en geactualiseerde handelingskader van het rijk voor hergebruik van PFAS-houdende grond en baggerspecie, december 2021).

2.1.4 Vastgoed en financieel beleid

Nota vastgoed

In de nota wordt ingezet op efficiënte omgang met (beheer)kosten/financiën en daarbij horend efficiënt vervangingsregime. Waar geen extra beleidseisen worden gesteld, geldt een sobere en doelmatige huisvesting die voldoet aan de wettelijke eisen.

Algemene verordening Financieel Beheer en Beleid (VFBB)

In de Algemene verordening Financieel Beheer en Beleid van kracht. Hierin zijn de kaders voor financieel beheer geformuleerd. Voor het onderhoud van gebouwen/kapitaalgoederen geldt dat deze terug moet komen in programma-begroting, waarbij aangegeven wordt wat relevant beleidskader is. Aan het onderhoud ligt een structureel Meerjaren OnderhoudsPlan (MOP) ten grondslag, die een keer per vier jaar geactualiseerd moet worden. In het MOP is opgenomen welk niveau van onderhoud minimaal nodig is. Wanneer bij inspectie de staat van het kapitaalgoed beter is dan verwacht, wordt het geplande onderhoud niet uitgevoerd maar een jaar uitgesteld. Voor investeringen wordt in het Meerjarig Onderhoudsplan de voorziene investeringen opgenomen (zowel nieuw als vervanging).

Toepassingskader ‘Wet overheid en markt’

Overheden hebben de mogelijkheid om hun activiteiten met behulp van publieke middelen beneden de kostprijs aan te bieden. Om oneerlijke concurrentie tussen overheden en private ondernemingen te voorkomen is er de Wet overheid en Markt. Met de invoering van de Wet Markt en Overheid is de gemeente verplicht om tenminste de integrale kostprijs in rekening te brengen of een voorziening aan te wijzen als activiteit van algemeen belang. In 2014 is de exploitatie van gemeentelijke sportvoorzieningen aangewezen als activiteit in het algemeen belang ([RIS 273086_140617](#)).

2.1.5 Ruimtelijk beleid

Beleidsinzet op multifunctioneel en gedeeld ruimtegebruik

De inzet van de gemeente is dat ruimten multifunctioneel kunnen worden gebruikt. De subsidieregeling ‘Buurthuis van de toekomst’ is in 2019 beëindigd, maar besloten is het streven naar optimalisering en gecombineerd ruimtegebruik voort te zetten ([RIS303610, 2019](#)). Multifunctionaliteit van een sportaccommodatie wordt nu onder meer met de Subsidieregeling Investerings Accommodaties Sportverenigingen Den Haag 2021 gestimuleerd ([IAS-subsidie RIS309503, 2021](#)).

Beleidsinzet op efficiënt en gecombineerd ruimtegebruik en regionale oplossingen

Zowel in de Agenda ruimte voor de stad ([RIS295016, 2016](#)), de structuurvisie CID ([RIS 307135 2021](#)) als het Ambitiedocument Omgevingsvisie Den Haag 2050 ([RIS310283, 2021](#)) is slim en gecombineerd ruimtegebruik benoemd als leidend ruimtelijk principe voor een duurzame stedelijke ontwikkeling. Door slimme combinaties van stedelijke functies en door innovatieve vormen van bouwen mogelijk te maken, kan veel ruimte gewonnen worden en beter benut worden voor een gezonde, beweegvriendelijke, veilige, toegankelijke leefomgeving. Daardoor kunnen de belangrijkste ruimtelijke opgaven in de stad opgelost worden. Er zal echter conform het Ambitiedocument Omgevingsvisie ook naar regionale oplossingen gekeken moeten worden. Vanwege schaarste en functioneren is het schaalniveau van de regio relevant voor programmatische

sturing. Kantekening is hierbij de uitvoerbaarheid. De gemeente is immers hierbij afhankelijk van medewerking van andere overheden.

Toegankelijkheid

Nederland heeft in 2016 het VN-verdrag 2016 Toegankelijkheid overheidsgebouwen ondertekend. Dit betekent voor de sportinfrastructuur van de gemeente extra bovenwettelijke eisen op het gebied van toegankelijkheid heeft. In de Agenda vanzelfsprekend toegankelijk Den Haag 2020-2022 ([RIS306630, 2020](#)) is vastgesteld dat de gemeente een voorbeeldfunctie voor de toegankelijkheid heeft. Hierbij gaat het om toegankelijkheid voor iedereen met of zonder beperking van openbare gebouwen, maar ook van de openbare ruimte. Toegankelijkheid moet de norm worden in de ontwerp-, uitvoerings- en beheerprocessen. Op basis van aanbevelingen van Voorall (Stichting met betrekking tot mindervaliden) zijn en worden de gemeentelijke sportaccommodaties beter toegankelijk gemaakt. Uitvoering hiervan is in 2021 gestart en zal in 2022 afgerond zijn ([RIS307000, 2020](#)).

Bespelingsnorm

Van belang is dat sportvelden zo intensief mogelijk gebruikt worden. Om hierop te sturen is een bespelingsnorm ontwikkeld. Deze bespelingsnorm is als voorwaarde opgenomen in de huurovereenkomst tussen gemeente en verenigingen conform ([RIS180464, 2011](#)). Indien er een jaar lang niet aan de bespelingsnorm wordt voldaan, wordt ondersteuning vanuit de gemeente geboden om de vitaliteit van de vereniging op orde te krijgen. Als de vereniging herhaaldelijk niet aan de bespelingsnorm kan voldoen, dan kan definitieve huuropzegging worden ingezet. Bij ondersteuning wordt actieve samenwerking met andere verenigingen gestimuleerd.

Spreiding competitie

Vanwege de ruimtelijke knelpunten is er ook de opgave om in te zetten op spreiding van competitie. Veel competities worden op zaterdag georganiseerd met als gevolg een enorme velddruk. Voornamelijk bij hockey en voetbal is dit het geval. Capaciteiten op zondag of door de week worden onderbenut. De gemeentelijke inzet is om bij betreffende sportbonden te blijven aangeven

dat spreiding van competitiewedstrijden over meerdere dagen nodig is. Bij korfbal en handbal is het tegenwoordig een gebruikelijk beeld dat teams niet elke week op dezelfde dag actief zijn. Ook bij hockey en voetbal zal dit mogelijk in de toekomst (meer) het geval zijn ([RIS 301864, 2019](#)).

2.2 Uitgangspunten en daaruit volgende indicatoren

Met de in paragraaf 2.1 beschreven beleidskaders volgen aanbod- en vraag-indicatoren om de juiste sportinfrastructuur in de stad in beeld te krijgen. In deze paragraaf worden deze indicatoren op een rij gezet aangevuld met andere indicatoren, die nodig zijn om de benodigde behoefte te bepalen.

Kwaliteitsindicatoren voor gemeentelijk vastgoed:

1. Bouwkundige kwaliteit;
 - A. Sobere en doelmatige huisvesting die voldoet aan de wettelijke eisen, minimaal onderhoudsniveau 3 van NEN 2767 conform vigerend onderhoudsplan;
 - B. Duurzaamheid;
 - Groene of witte daken
 - Opgave conform vigerend en aankomend minimaal wettelijk kader en conform klimaatakkoord. Panden die niet te verduurzamen zijn en of in een slechte/matige staat van onderhoud verkeren gefaseerd te vervangen
 - Doorlegging besparing energielasten met intentieovereenkomst aan huurder
2. Financieel efficiënte omgang met (beheer)kosten/financiën en daarbij horend vervangingsregime;
 - A. Verhuur aan commerciële partijen en minimaal tegen kostendekkende huur
 - B. Verhuur aan verenigingen van multifunctionele sportaccommodaties tegen minimaal vigerende huurtarieven (inclusief indexatie) en vigerende kostendekkendheid

- C. Streven naar benutting/bezettingsgraden sporthallen conform de VNG- en/of NOC-NSF-normen en voor velden conform vastgestelde bespelingsnorm ([RIS180464, 2011](#))
 - D. Mogelijkheden tot betere spreiding over week/jaar en daarmee efficiënt gebruik;
 - E. Nieuwe sporthallen zoveel mogelijk realiseren gecombineerd met bewegingsonderwijs;
 - F. Efficiënt vervangingsregime
3. De functionele kwaliteit van de huidige sportinfrastructuur minimaal behouden en verbeteren waar gebruikersmogelijkheden onvoldoende zijn voor het beoefenen van sport.

Toelichting 1A Sobere doelmatige huisvesting met onderhoudsniveau 3 van NEN 2767

Voor het instant houden van sportvoorzieningen hanteren we minimaal onderhoudsniveau 3. Dit is gelijk aan Redelijk: Plaatselijk zichtbare veroudering, functie niet in gevaar

Toelichting 1B op doorlegging besparing energielasten aan huurder: 75% van de energiebesparingslasten zijn ter besparing (gedeeltelijke dekking investering). De overige ingecalculeerde 25 procent van de besparing per jaar op de energiekosten is voor huurder om mogelijke marges in het berekende voordeel en de (eventuele) extra onderhoudslasten te dragen.

Toelichting 2C streven naar benutting/bezettingsgraden conform van VNG- en NOC-NSF-normen bij multifunctionele ruimte (sporthallen)

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) adviseert voor de bouw en exploitatie van een sporthal een minimale bezetting van 1.600 uur per, inclusief onderwijsgebruik. NOC*NSF hanteert een richtlijn van 1.400 uur sportgebruik per jaar (35 weken maal 40 uur). Dit aantal is exclusief onderwijsgebruik.

Toelichting op 2D uitgangspunt om rekening te houden met mogelijkheden tot betere spreiding over week/jaar en efficiënt gebruik

De afgelopen jaren hebben veel voetbalverenigingen het seniorenvoetbal van de zondag naar de zaterdag verplaatst. Omdat dit ook de jeugdspeeldag is ligt de bespelingsdruk sterk op de zaterdag en worden de velden op zondag minder gebruikt. In overleg met de sportbond wordt gezocht naar een betere spreiding over het gehele weekend.

Ook voor de sporthallen is efficiënt gebruik uitgangspunt. Voor sporten die 'slechts' enkele maanden, tijdens de piekperiode in de wintermaanden, gebruik willen maken van een binnensportaccommodatie wordt in principe geen gemeentelijke voorziening gerealiseerd. Voor de zaalhockeyperiode is het gebruik van een blaashal dan ook ruimtelijk en financieel efficiënter.

Toelichting 3F effectief vervangingsregime

Sportinfrastructuur wordt conform de verordening VFBB in 40 jaar afgeschreven. In de gemeentelijke begroting wordt echter niet automatisch rekening gehouden met vervanging na deze 40 jaar. In dit IHP wordt als vertrekpunt uitgegaan van de norm om na 40 jaar gefaseerd vervangende nieuwbouw te plegen. Dit is in lijn met de werkwijze in andere gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht etc.).

Hierbij aangetekend dat het uitgangspunt ook is dat er nader onderzoek nodig is vanuit een 'total-cost-of-ownership-benadering' of vervanging daadwerkelijk goedkoper en wenselijker is dan duurzame renovatie.

Toelichting 3 op minimale functionele kwaliteit.

De functionaliteit wordt gebaseerd op de minimale eisen van de betreffende sportbond en/ofNOC*NSF.

Behoeft-indicatoren

Voor bepaling van de behoefte wordt gekeken naar bevolkingsontwikkeling en autonome trends & ontwikkelingen van sportdeelname. Voor de behoefte wordt onderscheid gemaakt in commerciële sportbeoefening (niet meegenomen), verenigingsport, zwemvoorziening en openbare ruimte. Daarbinnen is onderscheid in multi- en monofunctionaliteit en binnen- en buitensport. Hierbij wordt zoveel mogelijk ingezet op uitgangspunt van gecombineerd en intensief ruimtegebruik.

3

Behoefte in een
veranderde stad

3. Behoeftte in een veranderde stad

3.1 Maatschappelijke behoefte

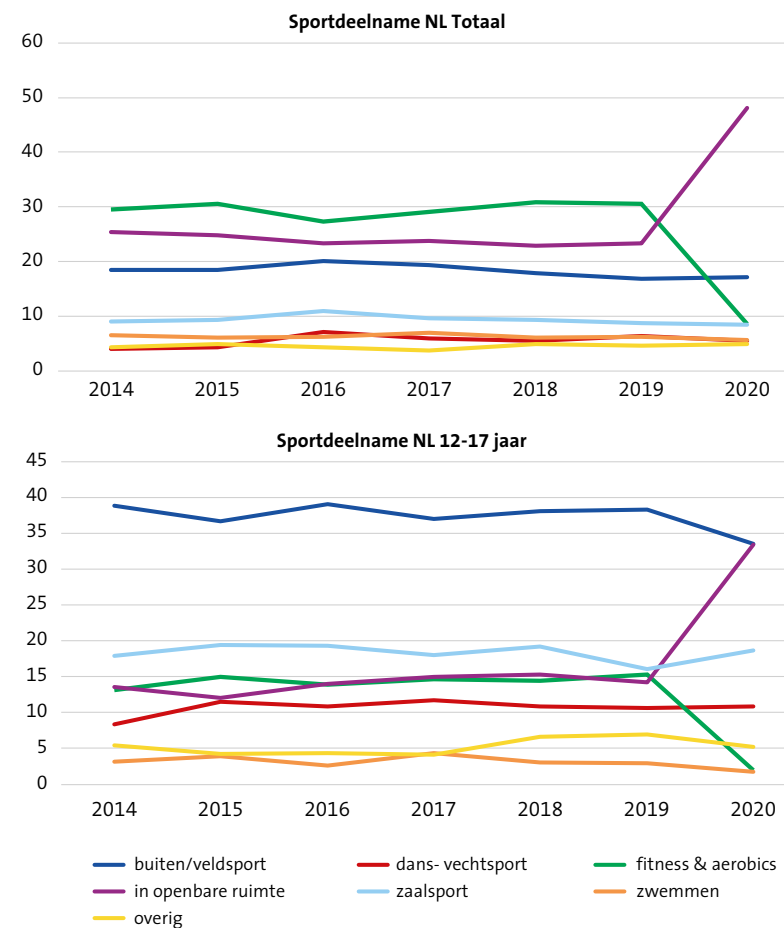
Sport voorziet in een gebruikersbehoefte voor ontspanning en een maatschappelijke behoefte. Sport en bewegen is gezond voor lichaam en geest. Uit onderzoek, Atlas voor Gemeenten 2021, blijkt dat waar veel wordt gesport:

- de kwaliteit van leven hoger is;
- de zorgkosten lager zijn;
- de arbeidsproductiviteit hoger is;
- het ziekteverzuim lager is.

Het maatschappelijk rendement van de investeringen (social return of investment) in sport en bewegen in Nederland wordt door Rebel (2019) geschat op 2,51. Ofwel voor de huidige investeringen in sport in Nederland geldt dat: één Euro, twee en een halve Euro oplevert.

Het belang van sport voor gezond leven en preventieve gezondheidszorg wordt steeds meer ingezien. Tegelijkertijd is er sprake van een groeiende tweedeling van leefstijlen. Hoogopgeleide mensen hebben vaak een gezondere leefstijl dan laagopgeleide mensen. Een derde van de stedelijke bevolking beweegt te weinig. In aansluiting hierop is te zien dat juist de laagdrempelige sportvoorzieningen in de openbare ruimten populairder worden. Daarnaast verbindt, activeert en motiveert sport. Via sportverenigingen kunnen vriendschappelijke banden ontstaan. Sporten kan de weerbaarheid vergroten en sociale cohesie versterken. Een schoolkind dat bijvoorbeeld niet sterk presteert op school, maar wel plezier beleeft aan sport en daar goed in is, kan daardoor groeien in zelfvertrouwen. Door sport te faciliteren kunnen kinderen weer aansluiting vinden bij leeftijdgenootjes. Op scholen bevordert het leerprestaties en helpt het voorkomen van vroegtijdig schoolverlaten en lagere kans op criminaliteit (Ruimte voor sociale voorzieningen Veldacademie, 2021, Ecorys 2017)

Afbeelding 3.1. Sportdeelname Nederland totaal en voor de leeftijdsgroep 12-17 jaar

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM 2014-2020, bewerking gemeente Den Haag. Er zit een overlap in deelname buiten/veldsport en zaalsport door sporten die tijdens het seizoen wisselen van veld naar zaal, zoals Hockey

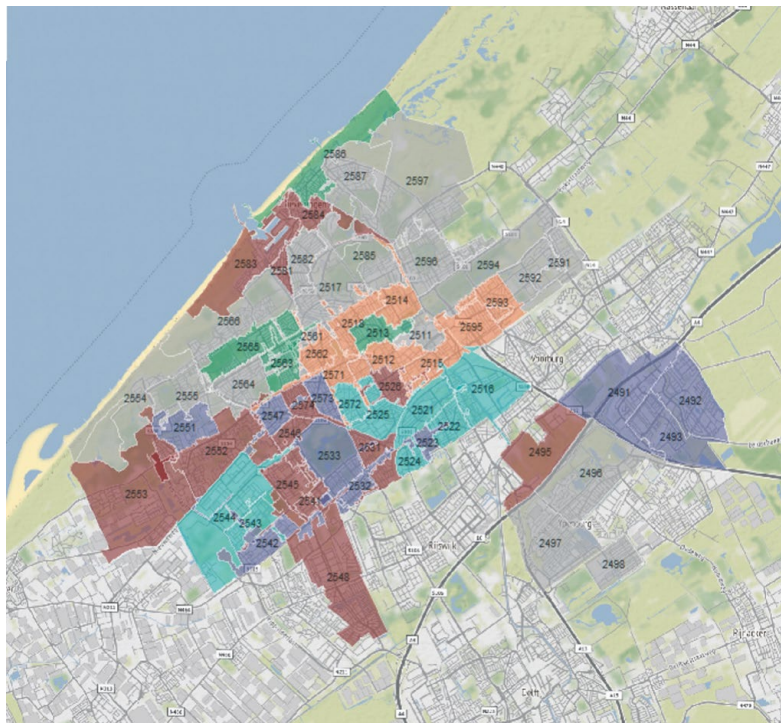
3.2 Sport in openbare ruimte en individuele sporten worden populairder

In de figuren hieronder is te zien dat er dynamiek is in sportdeelname. Het beoefenen van zaalsporten neemt relatief iets af, terwijl fitness/aerobics in participatie tot Covid-periode toenam. De grootste groei is te zien in anders georganiseerd sporten en sporten in de openbare ruimte. Deze trend was al

zichtbaar voor maart 2020 (lockdown) en is tijdens de Covid-periode extreem verder toegenomen.

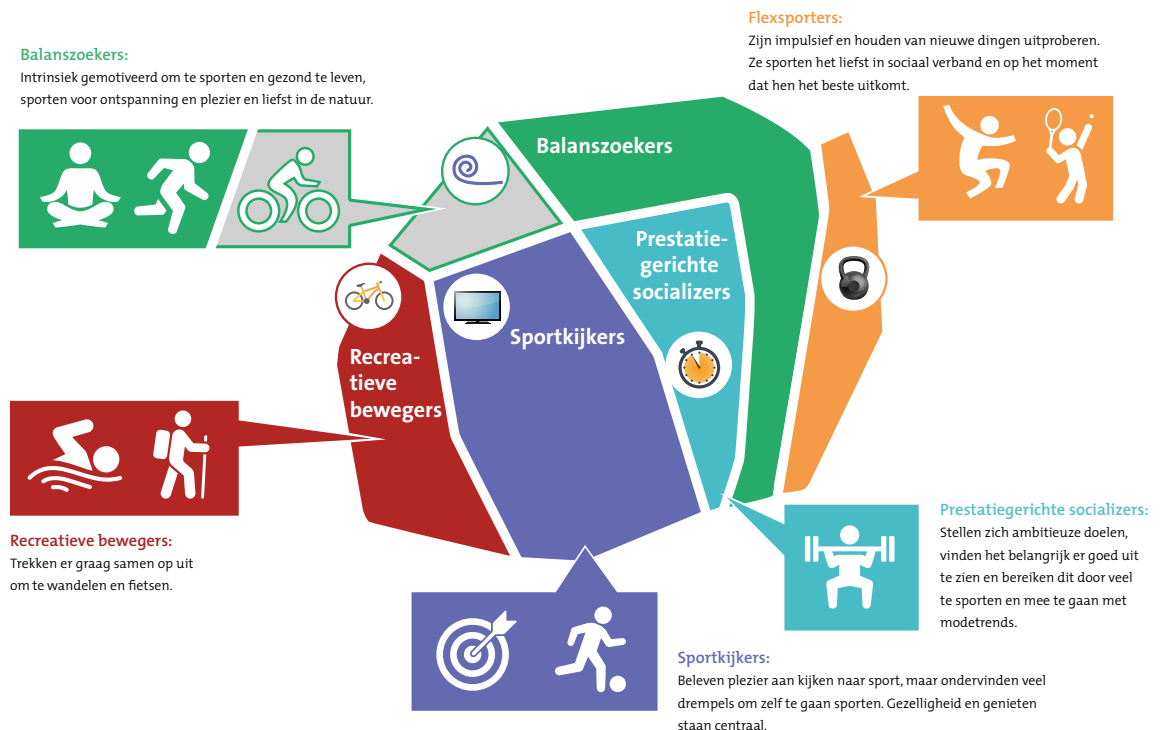
Kantekening bij dit beeld is wel dat het gaat om relatieve veranderingen. Door bevolkingsgroei in Den Haag is er absoluut gezien geen sprake van daling bij sporten, maar sprake van stabilisatie of groei. Daarnaast geldt dat de groei deels wordt belemmerd door knelpunten in het aanbod. Wanneer er een tekort is aan sportaccommodaties wordt toename van sportdeelname beperkt.

Kader Overheersende levensstijltypologie voor volwassen en bijbehorende behoefte aan sport.

Oververtegenwoordigd milieu

Recreatieve bewegers Sportkijkers Prestatiegerichte socializers
Kwaliteitsgerichte balans zoekers Traditionele balanszoekers Flexsporters

3.3 Groeiende kwantitatieve behoefte door de bevolkingsgroei

Den Haag is een prachtige stad om in te wonen en te werken. Er komen jaarlijks meer dan 5.000 inwoners bij. Er zijn dus meer woningen en daarbij behorende voorzieningen nodig. Uitgangspunt is te bouwen aan een mooie, groene stad waarop de inwoners trots zijn en waarbij de voorzieningen gelijke tred houden met de bevolkingsgroei.

Bevolkingsgroei van heden t/m 2026 en 2032

In tabel 3.2 is de referentienorm maatschappelijke voorzieningen toegepast voor sport. De tabel geeft een indicatieve opgave van te reserveren ruimte bij grootschalige ontwikkelingen om het voorzieningenniveau in de stad op peil te houden. Op basis van de referentienormen is er voor de totale stad voor de woningen die de komende 10 jaar ontwikkeld worden 2,3 sporthal, 0,6 zwembad, 14,5 ha aan buitensportvelden, 3 ha aan playgrounds en 3 ha aan sport in de openbare ruimte nodig. Hierbij is nog geen rekening gehouden met alle ambities van grootschalige gebiedsontwikkelingen, die ook veel na 2032 plaatsvinden.

Groei in prioritaire gebiedsontwikkelingen t/m 2040

Den Haag groeit conform de meest actuele bevolkingsprognose door tot 626.500 inwoners. Een onderverdeling naar stadsdeel ontbreekt in de lange termijn prognose. Den Haag groeit vooral in de Binckhorst, Laakhavens/CID en

Den Haag Zuidwest, waar de prioritaire gebiedsontwikkelingen plaatsvinden. Voor de woningbouw in de periode 2032-2040 is er nog eens 1,3 sporthal, 0,4 zwembad, 6,5 ha aan buitensportvelden, 1,5 ha aan playgrounds en 1,5 ha aan sport in de openbare ruimte nodig op basis van de referentienorm.

Verandering in bevolkingsopbouw

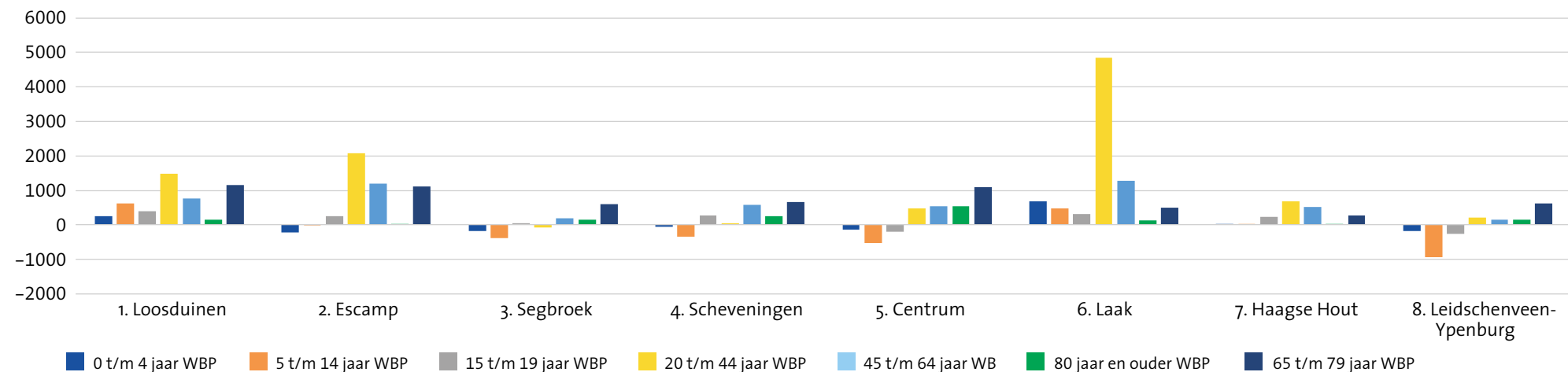
De stadsdelen laten een duidelijk verschil in bevolkingsopbouw zien. In Leidschenveen-Ypenburg en Escamp wonen relatief veel jongeren (inwoners jonger dan 20 jaar) en weinig ouderen (inwoners van 65 jaar en ouder). Het tegenovergestelde geldt voor Loosduinen. Het aantal jongeren woonachtig in Leidschenveen-Ypenburg zal afnemen, terwijl deze in de andere stadsdelen stabiel zal zijn of zal toenemen. De grootste verandering zit in stadsdeel Laak. Daar is niet alleen een groei van de bevolking door gebiedsontwikkeling, maar brengt ook verandering in de leeftijdsopbouw. Uit de prognose blijkt dat er meer dan 5.000 inwoners bijkomen in de leeftijdscategorie 20 t/m 44 jaar en in deze prognose is de prioritaire gebiedsontwikkeling deels nog niet meegenomen. Daarnaast laat ook Zuidwest grote groei van het inwoneraantal zien in deze leeftijdscategorie. De verandering van de bevolkingsopbouw in enkele stadsdelen laat een kleine daling van het aantal inwoners zien maar dit zal beperkte invloed hebben op de bezettingsgraad van de (gemeentelijke) sportaccommodaties. Afstoten van sportaccommodaties is dan ook hier niet aan de orde. De lichte daling in Scheveningen, Segbroek, Centrum zullen door de groei in andere leeftijdscategorieën en de behoefte van omliggende wijken voldoende worden opgevuld.

Tabel 3.1 groei in de grote gebiedsontwikkeling en Den Haag totaal t/m 2040

	Groei aantal Woningen	Aantal verwachte inwoners per woning	Verwachte Groei Aantal Inwoners	Normatieve behoefte aantal sporthallen	Normatieve behoefte aantal zwembaden	Normatieve behoefte m² buitensport	Normatieve behoefte m² playgrounds	Normatieve behoefte sport in de openbare ruimte in m²
Binckhorst	10.000	1,94	19.400	0,88	0,25	40.000 4 ha	10.000	10.000
Zuidwest	10.000	2,2	22.500	1,00	0,25	60.000 6 ha	10.000	10.000
CID	20.500	1,94	39.770	1,81	0,51	82.000 8,2 ha	20.500	20.500
DH Totaal 2040			78.500	3,6	1,0	182.500 18,2 ha	40.500	40.500

Bron: Structuurvisie CID en 'Zuidwest', Agenda ruimte voor de stad en & Haagse referentienormen maatschappelijk vastgoed

Afbeelding 3.2 bevolkingsgroei t/m 2025

Bron: Den Haag in cijfers

Tabel 3.2 Verwachte bevolkingsgroei en aantal woningen en toepassing referentienorm per stadsdeel t/m 2032

	Netto toevoeging aantal woningen		Groei Aantal Inwoners		Meer/minder groei bevolking dan op basis van groei woningen en norm te verwacht is.	Aantal Sporthallen		Aantal Zwembad		Aantal m² buitensport		Aantal m² Speelveldjes zoals Cruyff- en Krajicek Courts		Aantal m² Sport in de openbare ruimte	
	2021-2026	2021-2032	2021-2026	2021-2032		2021-2026	2021-2032	2021-2026	2021-2032	2021-2026	2021-2032	2021-2026	2021-2032	2021-2026	2021-2032
1 Loosduinen	2.702	2.702	5.703	6.570	1,28	0,26	0,30	0,07	0,08	16.212	16.212	2.702	2.702	2.702	2.702
2 Escamp	4.343	4.649	6.634	10.217	0,9	0,30	0,46	0,09	0,13	26.058	27.894	4.343	4.649	4.343	4.649
3 Segbroek	697	697	497	1.302	0,95	0,02	0,06	0,01	0,02	4.182	4.182	697	697	697	697
4 Scheveningen	1.197	1.197	1.489	2.126	0,95	0,07	0,10	0,02	0,03	7.182	7182	1197	1197	1197	1197
5 Centrum	4.420	6.031	3135	9.361	0,76	0,14	0,43	0,04	0,12	17.680	24.124	4.420	6.031	4.420	6.031
6 Laak	10.349	12.704	11.396	18.624	0,67	0,52	0,85	0,15	0,24	41.396	50.816	10.349	12.704	10.349	12.704
7 Haagse Hout	2.450	2.450	2.514	4.488	1,03	0,11	0,20	0,03	0,06	9.800	9.800	2.450	2.450	2.450	2.450
8 Leidschenveen-Ypenburg	557	557	-953	-779	-0,5	-0,04	-0,04	-0,01	-0,01	5.570	5.570	557	557	557	557
Totaal	26.715	30.987	30.415	51.909		1,38	2,36	0,39	0,67	128.080	145.780	26.715	30.987	26715	30.987

DSO: planning woningen conform SEPO jan, 2021

3.4 Efficiënt, slim en gecombineerd ruimtegebruik

De stad groeit in de schaarse ruimte. Dit betekent steeds meer efficiënt, slim en gecombineerd ruimtegebruik.

Multifunctioneel en gecombineerd ruimtegebruik

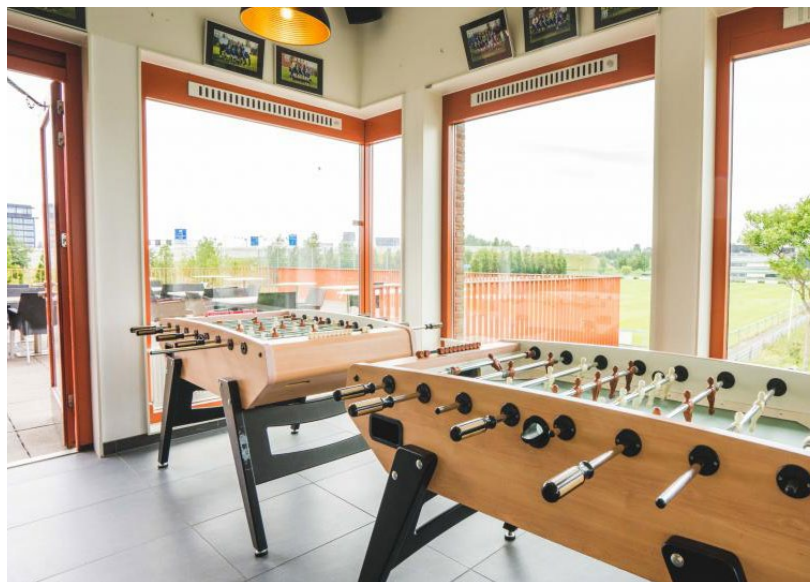
Hoewel het principe van geclusterde functies in één gebouw niet nieuw is, is de groeiomvang van multifunctioneel maatschappelijk vastgoed dat wel. Multifunctioneel ruimtegebruik levert in termen van maatschappelijke effecten kosten- en schaalvoordelen op. Ook neemt de uitwisseling en onderlinge verwijzing tussen gebruikers toe, waardoor meer sporters en andere gebruikers (kunnen) worden geholpen. Multifunctioneel ruimtegebruik betekent wel extra eisen aan de sportaccommodaties. De sportkantines voldoen in basis niet aan de eisen voor kinderopvang, huiswerkbegeleiding, tentamineren, gamen en kaarten. Het vraagt vaak ook om een goede horeca-

voorziening met daarom heen ondersteunende ruimten. De verwachting is dat er ook nieuwe combinaties gaan komen.

Gecombineerd ruimtegebruik uit zich op verschillende vlakken: Clustering van sport met andere voorzieningen bij elkaar, stapeling van functies, gebruik van daken etc. Het gaat ook over het benutten van “losse ruimten” binnen sportparken, rondom skatebanen, in de nabijheid van trimroutes en openbare fitnessstoestellen.

Slim ruimtegebruik in de openbare ruimte en sportvelden

De openbare ruimte biedt veel mogelijkheden om combinaties te maken; zo kunnen beweegroutes, bootcampterreinen, uitdagende trappen en of hoogteverschillen met elkaar gecombineerd worden. Ook het meer toegankelijk maken van de sportparken en daar sportieve elementen voor het openbare gebruik aan toevoegen biedt mogelijkheden om slim met de schaarse ruimte om te gaan.

Multifunctioneel ruimtegebruik verenigingsgebouw

De trap-en speelveldjes, zoals Cruijff Courts en Krajicek playgrounds, van de toekomst zijn multifunctionele sportkooien/velden in de stad, waarop zowel voetbal als basketbal, handbal, volleybal, tennis en hockey plaatsvindt. In die zin geldt de trend 'Sport volgt de schaarse ruimte'. Het succes van street-basketbal, de opkomst van Footy (5 tegen 5 of 7 tegen 7 voetbal) hangt samen met schaarse ruimte. Deze sporten, met een klein veld, voorzien in de behoefte en dat sporten in centraal stedelijk gebied mogelijk blijft.

Sportaccommodaties kunnen ook gebruikt worden voor het behalen van doelstellingen met betrekking tot vergroening en klimaatadaptatie ingezet worden door in waterberging te voorzien.

Multifunctioneel en dubbelgebruik sportvelden in Den Haag

Aanleg topsport trainingscentrum hockey met waterberging en besproeiing van onderaf

4

Rolverdeling binnen Den Haag van de sportvoorzieningen

4. Rolverdeling binnen Den Haag van de sportvoorzieningen

4.1 Huidige rolverdeling

Gemeentelijke sportaccommodaties

Zwembaden

De gemeente Den Haag beschikt over zeven zwembaden. De zwembaden worden zowel structureel en incidenteel verhuurd aan sportverenigingen en zwemscholen en kunnen losse zwemkaartjes gekocht worden.

Sporthallen

Er zijn diverse binnensport accommodatie te onderscheiden: sporthallen, sportzalen en gymzalen. De gemeente beheert 19 sporthallen (waarvan 3 in drie in de Sportcampus). Het beheer en exploitatie wordt verzorgd door OCW Sport. De sporthallen worden zowel structureel als incidenteel verhuurd aan sportverenigingen. Ook sportgroepjes en evenementenorganisaties huren de sporthallen.

De gemeente Den Haag heeft ook een aantal bijzondere sportlocaties. Locaties die vanwege omvang, exploitatie of bijzonderheid afwijkend zijn van de standaard sporthallen. Het gaat onder andere om de Haagse Sportcentrale, de tijdelijke turnhal en Lindobeach. Deze worden als totale accommodatie verhuurd waarbij de huurder zelf zorgdraagt voor het beheer.

Buitensportaccommodaties

De meeste buitensportvoorzieningen (sportvelden, atletiekbanen) zijn in eigendom van de gemeente. De meeste velden worden op jaarbasis verhuurd. Incidentele verhuur komt minder voor. Naast het gebruik door de sportverenigingen worden de velden ook beschikbaar gesteld aan scholen voor het geven van lessen lichamelijke opvoeding. Enkele sportparken zijn ook voor vrij gebruik opengesteld. De velden worden door OCW Sport beheerd, geëxploiteerd en onderhouden.

Verenigingsgebouwen

Op een buitensportaccommodatie zijn verenigingsgebouwen, zoals de club- en kleedgebouwen aanwezig. Deze gebouwen zijn economisch eigendom van de vereniging, de ondergrond is in bruikleen gegeven. Sportverenigingen zijn zelf verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van deze accommodatie. De gemeente ondersteunt de verenigingen met de zogeheten IAS-subsidies voor het verbeteren, vervangen of renoveren van hun accommodatie.

Openbare ruimte

De openbare ruimte is in beheer bij DSB voor de mobiliteitsinfrastructuur en voor groen en spelen bij DPZ. Uitzondering zijn de staatsnatuurgebieden, die in beheer zijn bij Staatsbosbeheer.

Het merendeel van de Cruijff Courts, Krajicek Playgrounds en sporttuinen zijn in beheer en onderhoud van de gemeente. Op de playgrounds vindt ook enige georganiseerde sport plaats. Deze wordt op verschillende wijze en financiering,

die buiten het kader van dit IHP vallen. Hierbij gaat het om brede buurtschoolverenigingen, sporttuinen en grote rol van Stichting Werkgever Sportclubs Den Haag met streetsport, (naschools) aanbod bij scholen en evenementen.

Private sportaccommodaties

In de gemeente zijn een vijftal sporthallen niet in eigendom van de gemeente maar van sportverenigingen en schoolbesturen. Ook zijn een aantal kleinschalige, zwemaccommodaties in Den Haag in particulier eigendom zijn. Enkele buitensportcomplexen zijn eigendom van sportverenigingen, zoals hdm, HC&VV en SV Erasmus. Het beheer ligt daar dan ook bij de vereniging zelf. OCW/Sport verzorgt hier het veldonderhoud.

De sportvelden in het Westvlietsportpark voor atletiek-, handbal-, honkbal-, cricket en voetbal zijn in eigendom van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Bestuursrechtelijk valt de grond wel onder de gemeente Den Haag maar het beheer en onderhoud verzorgt Den Haag niet.

Daarnaast zijn gymzalen en schoolterreinen in eigendom van schoolbesturen. Een aantal gymzalen worden in de avond- en weekenduren door de afdeling Verhuur van de gemeente in gebruik gegeven aan sportverenigingen. Enkele schoolterreinen, die sportief zijn ingericht, worden na schooltijd opengesteld voor buurtgebruik.

Onderhoud van gemeentelijke accommodaties

Het onderhoud van de sporthallen en zwembaden is verdeeld in gebruikers en eigenaren onderhoud, waarbij het gebruikers onderhoud door OCW Sportvoorzieningen wordt verricht en het eigenaren onderhoud door het CVDH. De sportparken vallen volledig in het onderhoudsregime van OCW/Sport.

De sporttoestellen in de openbare ruimte vallen qua beheer onder DPZ. Hierbij geldt dat de skate-/stepbanen, fitness-toestellen, calisthenics, freerun- of bootcamp- obstakels en hardloopleijningsstickers voor volwassenen (12+) uit incidentele middelen van verschillende Programma's worden gefinancierd. Voor onderhoud van deze sportieve elementen in de openbare ruimte is geen structureel budget gereserveerd.

Krajicek Playgrounds in beheer van gemeente

4.2 Trends in relatie tot rolverdeling

Groei 'commerciële' sporten

Het aandeel van commerciële sportorganisaties binnen de Haagse sportinfrastructuur blijft toenemen:

1. De markt weet sneller in te spelen op grillige nieuwe sportontwikkelingen en behoefte zoals urban sports (jumpen, freerun, skaten, boulderen, bootcamp), padel, of verschillende typen van virtual reality gaming (indoor golf, VR autosportsimulatie, VR battlegaming). Het onderscheid tussen 'leisure' en 'sport' is daarbij ook niet altijd te maken; zoals ook bij de Uithof;
2. Commerciële organisaties spelen in op behoefte met flexibel aanbod, waarbij sport met een gezin, school of werk goed te combineren is (kinder-

- opvang tijdens sporten, keuzevrijheid, flexibele abonnementen, geen vrijwilligerswerk, professionele service) en geen verplicht vrijwilligerswerk (bardienssen etc) wordt vereist;
3. Blijvende groei van oudsher meer commerciële sporten zoals yoga, fitness en groepslessen. Fitness is in Den Haag verreweg de meest beoefende sport. Hierbinnen ontstaan ook nieuwe concepten zoals 20 min. fit, 24/7 fitness, bodytec en verschillende aanvullende diensten (gezondheidsadvies, fysio, eigen douche, sauna en kleedruimte, accenten op doelgroep, zoals bijvoorbeeld vrouwen);
 4. Inspelen op de schaarste aan ruimte voor dans- en vechtsport. Vooral in de kredietcrisisperiode heeft de dans- en vechtsport goedkope bedrijfslocaties tot zich genomen. Zij konden vanuit beleid gericht minder goed terecht in het gemeentelijk aanbod (piekuren voor derden in multifunctionele ruimte en voor veel vechtsporten is het niet te doen om na elke les alle attributen weg te halen en op te slaan).

Rol overheid en markt wordt steeds diffuser

De rol van de overheid en markt wordt steeds diffuser. Een reden hiervan is dat steeds meer sport, in commerciële ruimten worden geëxploiteerd, zoals judo en boksen, boulderen, breakdance, skateborden en crossfit. Al deze sporten zijn ook nog eens olympisch geworden.

Beleid gericht op talentontwikkeling of inclusiviteit zorgt ervoor dat de gemeente gestimuleerd wordt zich meer op de markt van die sporten te bewegen. Dit leidt tot samenwerking met de commerciële markt in verschillende vormen. De verwachting is dat met de groeiende behoeften van 'commerciële sporten' de samenwerking met de markt in de toekomst ook meer gaat gelden. Het aantal omvangrijke fitnesscentra is de afgelopen periode aanzienlijk gegroeid. Dit zijn multifunctionele bewegingscentra met zalen voor vechtsport, dans, pilates en gezondheidsdiensten; ze verkopen een totaalbeleving. Ook tenniscentra (zoals Westvliet), die afnemende tennis behoefte zien, verbreden zich met een kinderspeelparadijs of een krachthonk. Sporters zijn voor de totaalbeleving bereid verder te reizen en meer te betalen.

Meer multisportverenigingen

Uit het Haagse vitaliteitsonderzoek (2020) blijkt dat 31% van de deelnemende sportverenigingen de afgelopen twee jaar begonnen is met nieuw sportaanbod en/of nieuwe lidmaatschapsvormen, 16% van de verenigingen heeft hier in de komende twee jaar plannen voor.

Er is -zeker landelijk - een langzame transitie naar meer multisportverenigingen en schaalvergroting. Dit gaat ook met ontwikkelen van een organisatievorm rondom individuele sporters erbij (denk aan wielrenners, mensen die trainen voor de marathon en sporten op een wijkveld). Individuele sporters laten toch een bepaalde behoefte zien om zich te verenigen (Actieprogramma Verenigingen 2019 gemeente Rotterdam).

Meer gedeelde verenigingsgebouwen

Een krappe meerderheid van de sportverenigingen in Den Haag deelt de ruimte met andere verenigingen en dit aandeel neemt toe (Haagse vitaliteitsonderzoek, 2020). Daar is ook noodzaak toe omdat het zeker voor kleine verenigingen om diverse redenen moeilijker wordt om een eigen verenigingsgebouwen te onderhouden.

Verenigingen staan voor een organisatorische opgave. Veel verenigingsgebouwen zijn sterk verouderd (schouw Base Consultancy, zie hoofdstuk 7) en in het Haagse vitaliteitsonderzoek (2020) geeft 75% van de kleine sportverenigingen aan (< 300 leden) dat ze geen meerjaren onderhoudsplanung hebben. Daarboven op vraagt het klimaatakkoord voor een grote verduurzamingsopgave de komende jaren.

Het is lastig deze opgave op te pakken voor veel verenigingen met (grote) tekorten aan vrijwilligers.

Er zijn naast tekorten aan vrijwilligers ook meer passieve leden, die na het sporten direct naar huis gaan en nauwelijks consumeren, waarmee ontmoetingsruimte in clubgebouwen beperkt wordt benut. Ook dit is een reden om eerder een verenigingsgebouw te delen.

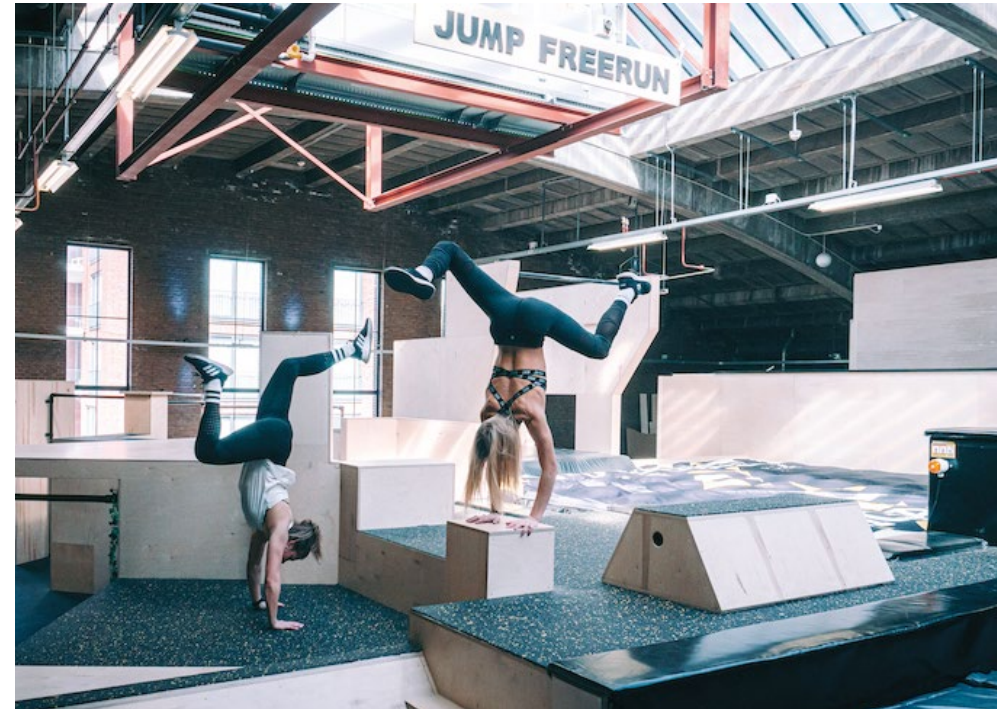
Meer ongeorganiseerde sport

Er vindt steeds meer ongeorganiseerd of anders georganiseerd sporten plaats. Surfen, hardlopen bootcampen en sport op playgrounds. Hierdoor zijn de rollen van de gemeente meer divers.

4.3 Toekomstige rolverdeling

De gemeente zal sporthallen en zwembaden blijven exploiteren maar er zal ook samenwerking met de markt gezocht worden. Welke accommodaties kunnen aan de markt worden overgelaten en hoe kunnen de partijen er gezamenlijk voor zorgen dat bijv. de kinderen op zo'n vroeg mogelijke termijn kunnen deelnemen aan zwemlessen. De Haagse Sportcentrale met Urban Sports is een voorbeeld van de samenwerking met marktpartijen. Zeker ten behoeve van het faciliteren van vechtsporten kan dit voordelen opleveren.

Diverse, veelal kleinere verenigingen, hebben het moeilijk om noodzakelijke renovaties, verduurzaming of nieuwbouw van hun eigen accommodatie uit te voeren en te zelf te financieren. Hier moet tijdig op worden ingespeeld om gevaarlijke situaties te voorkomen en/of pijnlijk handhaving op nieuwe duurzaamheidsregels vanuit de Omgevingsdienst. Controles van de bouwkundige staat van de accommodatie moeten tijdig worden uitgevoerd. De sportverenigingen moeten worden 'gevitalseerd' en/of worden gestimuleerd om (op vrijwillige basis) samenwerking te zoeken met andere (sport) organisaties. Daarnaast vraagt de trend van multisportverenigingen voor behoefte aan meer multisportvelden.

Haagse Sportcentrale: gemeente werkt samen met marktpartijen

5

Vraag en aanbod zwemaccommodaties

5. Vraag en aanbod zwemaccommodaties

5.1 Aanbod zwemaccommodaties

In de stad aan zee geldt het hebben van zwemaccommodaties als basisvoorziening. Iedere inwoner moet de gelegenheid hebben om te leren zwemmen en de zwemvaardigheid te onderhouden.

Het aanbod aan zwemaccommodatie van de gemeente bestaat uit de volgende zeven zwemaccommodaties: De Blinkerd, De Houtzagerij, De Waterthor, het Hofbad, Overbosch, het Zuiderpark en therapeutisch zwembad Escamphof. Zwembad Escamphof is niet toegankelijk voor vrij zwemmen (zie omschrijving en faciliteiten Bijlage 1).

5.2 Behoefte zwemaccommodaties

In 2018 heeft de gemeente een onderzoek door Drijver & Partners laten uitvoeren (RIS 299542, 2018) naar de huidige en toekomstige vraag en aanbod van het zwemwater in Den Haag. Het onderzoek heeft rekening gehouden met de huidige capaciteit in relatie tot het huidige aantal inwoners, de toekomstige capaciteitsbehoefte op basis van de bevolkingsprognose en de ontwikkelingen in de zwembadbranche. De groei van het aantal inwoners in de stad in de komende jaren en de reeds bestaande extra capaciteitsbehoefte hebben namelijk gevolgen voor het benodigde zwemwater in Den Haag.

De conclusie van het onderzoek van Drijver & Partners is dat er extra zwemwater nodig is ter grootte van 2 wedstrijdbassins en een instructiebassin om de verhouding tussen vraag en aanbod tot 2030 op elkaar af te stemmen.

In 2021 is aanvullend onderzoek gedaan omdat alleen gekeken was naar de groei van de bevolking tot en met 2030. De recentste bevolkingsprognose is 45.000 inwoners hoger.

Kaart 5.1 Gemeentelijke zwembaden

Ook op basis van de geactualiseerde prognose is op korte termijn (0-6 jaar) de behoefte aan de realisatie van extra zwemwater ter grootte van een wedstrijd-bassin en een doelgroepen- /instructiebassin, en op lange termijn (na 6 jaar) de realisatie van extra zwemwater ter grootte van nog een wedstrijd-bassin. Het benodigde extra zwemwater kan zowel toegevoegd worden aan een bestaande zwembaden of middels het realiseren van (een) nieuw(e) zwembad(en).

Conclusies update behoefte-onderzoek zwembaden:

1. Zwemwater: de bezetting van het Zuiderpark, De Waterthor, De Blinkerd, De Houtzagerij en Escamphof is hoog, die van het Hofbad is prima in orde en die van Overbosch is redelijk daarmee hebben zwemaccommodaties een goede bezetting.
 - 'type' zwemwater:
 - er is een capaciteitstekort aan wedstrijdwater in het Zuiderpark, De Waterthor, De Blinkerd en De Houtzagerij;
 - er is een tekort aan instructie-/doelgroepenwater in het Zuiderpark, De Waterthor, De Blinkerd en De Houtzagerij, maar beperkte overcapaciteit in Overbosch;
 - er is een tekort aan recreatiewater in De Waterthor en een beperkte overcapaciteit in Overbosch;
 - er is een tekort aan therapeutisch water in Escamphof;
 - tijdens de schoolzwemuren is er een tekort aan zwemwater in De Houtzagerij, mits het uitgangspunt is dat alle scholen in het dichtstbijzijnde zwemaccommodatie terecht moeten kunnen.
2. Verdeling zwemwater over de stad: de capaciteitstekorten doen zich vooral in het zuidelijke, noordwestelijke en centrale deel van de stad voor, terwijl de beperkte overcapaciteit met name in het noordoostelijke deel aanwezig is.

Aanbevelingen uit het onderzoek:

- A. twee 25 meter wedstrijd-bassins met een gedeeltelijk beweegbare bodem, zodat ze ook voor activiteiten op het gebied van instructie en doelgroepen dienst kunnen doen;

- B. een doelgroepen-/instructiebassin met een volledig beweegbare bodem, die door middel van aanvullende faciliteiten ook voor therapeutische activiteiten geschikt wordt gemaakt.

Referentienorm

De Haagse referentienorm stelt dat er één zwemaccommodatie (wedstrijd- en instructiebassin) per 75.000 inwoners nodig is om in de behoefte te voorzien. In 2021 had Den Haag 547.000 inwoners. Toepassing van de referentienorm op de huidige voorraad betekent dat een extra zwembadaccommodatie nodig is, afhankelijk van de mate waarin Escamphof als zwembad kan worden meegerekend. Na actualisatie van de demografische gegevens komt Drijver & Partners met de aanbeveling dat een extra zwemaccommodatie beter aansluit op de behoefte dan, alleen uitbreiding van zwemwater. Dit komt dan overeen met uitgangspunten van de referentiemodellen.

Verkenning mogelijkheden voor uitbreiding

Allereerst is ruimtelijk verkend of in deze gebieden de bestaande zwemaccommodaties kunnen worden uitgebreid. Het betreft dan de zwemaccommodaties: het Zuiderpark zwembad (Zuidelijk), De Blinkerd (NW) en de Houtzagerij (Centraal).

- De uitbreidingsmogelijkheid van het Zuiderpark zwembad is beperkt tot een 4-baans 25 meter zwembassin of een instructiebassin tussen het bestaand gebouw en het parkgebied. Hier is een flinke infrastructurele aanpassing van de accommodatie noodzakelijk.
- Bij zwemaccommodatie De Blinkerd is het ruimtelijk mogelijk een 25 meter wedstrijd bassin toe te voegen aan de accommodatie. De ingewikkelde dakconstructie zal een koppeling met de bestaande zwembadvoorzieningen ingewikkeld maken, maar is bij vervanging van de gehele accommodatie minder problematisch (zie hoofdstuk 10).
- In de ‘binnentuin’ van zwemaccommodatie De Houtzagerij is ruimte voor uitbreiding. De technische aansluiting is daar wel een uitdaging. Mede in verband met de aanwezige scholen en diverse doelgroep gebruikers daar zou een instructiebassin, of een 25 meter bassin met beweegbare bodem goed tot zijn recht komen. Ook geldt dat bereikbaarheid niet optimaal is.

Naast uitbreiding van de bestaande zwemaccommodaties is het ook mogelijk om nieuwe zwembaden aan het gemeentelijke areaal toe te voegen. Hierbij kunnen combinaties gemaakt worden met daarbij de toevoeging van meters zwemwater ter vervanging van therapeutische zwembad Escamphof (zie hoofdstuk 10).

- Op basis van het inwoneraantal in stadsdeel Laak met de verwachte groei aldaar en het CID is het realiseren van een nieuwe zwembadvoorziening in Laak passend binnen de Haagse zwembadconfiguratie. De nieuwe voorzieningencluster in de Binckhorst zou een centraal en goed bereikbare locatie voor de inwoners van stadsdeel Laak betekenen.

- Een andere mogelijkheid voor het realiseren voor een nieuwe zwemvoorziening in Laak is rondom sporthal 't Zandje. In potentieel is hier voldoende ruimte voor het toevoegen van zwemaccommodatie. Sporthal 't Zandje is op termijn aan vervanging toe, waardoor er ter gunste van de exploitatie een combinatie van een sporthal en zwemaccommodatie te realiseren is. De grond om het 't Zandje ligt binnen de gemeentegrens van de gemeente Rijswijk, dit bemoeilijkt mogelijk het realiseren van een zwemaccommodatie op deze locatie.
- Op basis van het inwoneraantal in het zuidelijk deel van de stad met de verwachte groei aldaar (Escamp) en rekening houdend met de huidige vraag naar zwemwater is het realiseren van een nieuwe zwembadvoorziening in de directe omgeving van De Uithof passend binnen de Haagse zwembadconfiguratie. Een zwembad is een aanvulling op de andere Leisure activiteiten in de Uithof en kan daarmee voor een extra aantrekkende werking zorgen.

5.3 Uitbreidingsopgave zwemaccommodaties

In dit IHP is rekening gehouden met een volgende planning:

- **2022** Nader haalbaarheidsonderzoek op basis van verkenning van uitbreidingsmogelijkheden en/of nieuw zwembad
- **2029** realisatie Nieuw Zwembad Binckhorst met instructiewater
- **2029** realisatie uitbreiding 100 m² therapeutische zwemwater in combinatie met vervangingsopgave
- **Periode 2032-2040** Nieuw zwembad in zuidelijk deel van Den Haag

6

Vraag en aanbod binnensport- accommodaties

6. Vraag en aanbod binnensportaccommodaties

6.1 Aanbod zaalsport accommodaties

Er zijn drie type binnensportaccommodaties:

- A. Sporthallen. Dit zijn multifunctionele binnensportaccommodaties welke geschikt zijn voor diverse zaalsporten en het bewegingsonderwijs;
- B. Sportzalen/gymzalen: deze voorzieningen zijn niet voor alle zaalsporten geschikt in verband met de beperkte vloeroppervlakte en de vrije (speel) hoogte van de zaal;
- C. Monofunctionele binnensportaccommodaties (welke specifiek zijn ingericht voor één sport zoals bijvoorbeeld turnen of tennis).

6.1.1 Sporthallen

Sporthallen hebben een sportvloer met een minimale afmeting van 44 bij 24 meter en een vrije hoogte van minimaal 7 meter voor regulier gebruik en een vrije hoogte van minimaal 9 meter voor wedstrijden op nationaal niveau. In de sporthallen worden zowel trainingen als competitiewedstrijden georganiseerd voor badminton, basketbal, volleybal, zaalhandbal, zaalhockey, zaalkorfbal en zaalvoetbal. Ook kunnen er sporten worden georganiseerd die geen belijning nodig hebben zoals diverse gevechts- en verdedigingssporten, gymnastiek, tafeltennis en turnen.

In Den Haag zijn 19 van de 24 sporthallen eigendom van de gemeente Den Haag (inclusief de 3 sporthallen in de Sportcampus en 3 gecombineerd met zwembad). De verenigingen RKSv GDA, HKV/Ons Eibernet, Hellas en hdm beschikken over een eigen sporthal. Verenigingssporthallen zijn voornamelijk

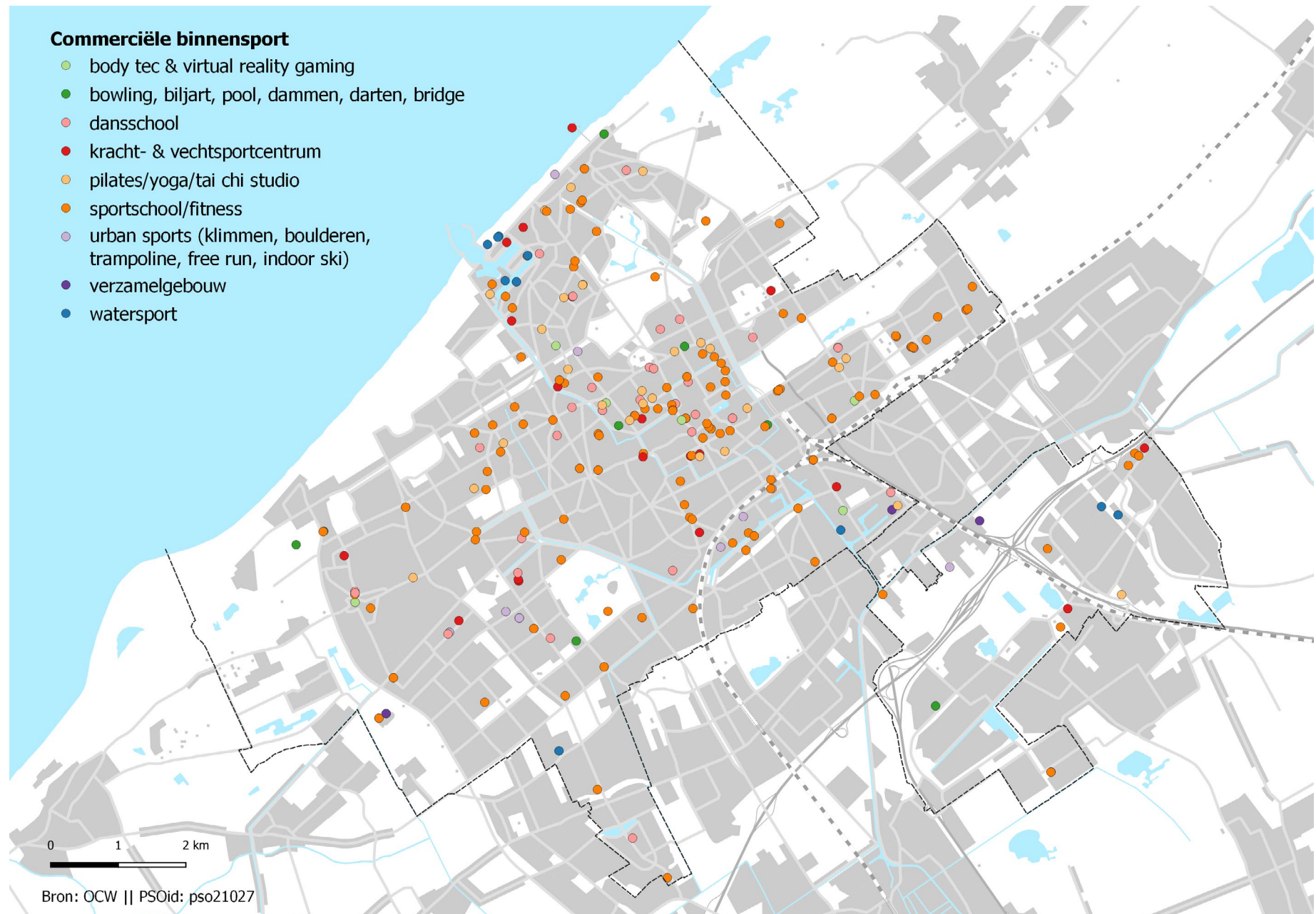

voor verenigingsactiviteiten, eventuele vrije ruimte wordt verhuurd aan derden (sportverenigingen). Het Roemer Visscher College beschikt over een sporthal die voor het eigen bewegingsonderwijs wordt gebruikt. Deze sporthal wordt in de avonden en in het weekend beschikbaar gesteld aan derden.

Kaart 6.1 Sporthallen

Kaart 6.2 Overige binnensportruimte in Den Haag (commercieel en gemeentelijk)

Bron: Combinatie van OZB, BAG en werkgelegenheidsregister, 2021

6.1.2 Sportzalen en gymzalen

In Den Haag staan 24 sportzalen en 171 gymzalen. De sportzalen en gymzalen zijn niet in beheer bij de gemeente maar bij de schoolbesturen. Een aantal stellen deze voorzieningen in de avond- en weekenduren beschikbaar aan sport- en buurtverenigingen. De afdeling Sportverhuur van de gemeente verzorgt de verhuur van 48 gymzalen aan sportorganisaties namens de schoolbesturen.

6.1.3 Monofunctioneel binnensportaccommodaties/specials

De gemeente verhuurt binnensportruimtes aan kracht- en verdedigingssportverenigingen. Daarnaast beschikt de Sportcampus over een Dojo (eigendom Haagse Hogeschool).

Voor Beachvolleybal heeft de gemeente een topsportfaciliteit In Sportcampus Zuiderpark. In de voormalige sporthal Lindoduin in Scheveningen Haven wordt een beachvolleybalhal particulier/commercieel geëxploiteerd.

Voor turnen en urban sports is er een tijdelijke turnhal in Loosduinen en een permanente turnhal in de Sportcampus. Voor Urban Sports zijn er drie locaties: een freerunlocatie in Escamp, de Haagse Sportcentrale in Laak met dansen, free runnen, skaten en boulderen en de Binckhorst met een skatevoorziening. Dit is een tijdelijke voorziening omdat het pand op termijn plaats moet maken voor nieuwbouw van woningen.

De Uithof met mogelijkheden voor schaatsen en ijshockey en in Scheveningen Haven het Topsportzeilcentrum zijn geen gemeentelijk eigendom. Evenals vele andere commerciële binnensportruimten.

6.2 Behoeftte zaalsportaccommodaties

Relatieve afname traditionele zaalsporten

70% van de Nederlanders die voor de coronacrisis een binnensportactiviteit beoefenden zijn als gevolg van de lockdowns minder gaan sporten of helemaal gestopt. Te verwachten is dat het aantal leden van binnensportvereniging zich langzaam hersteld richting het niveau van voor de coronacrisis. Echter geldt wel dat bepaalde trends kunnen versnellen. Op lange termijn neemt het deelnemen aan de traditionele zaalsporten relatief af. Dit hangt samen met de trends binnen vrijetijdsbesteding. Vrije tijdsbesteding, waaronder aan sport, wordt in toenemende mate een zoektocht naar belevenissen (+) en een manier om uiting te geven aan de eigen identiteit, zelfexpressie en leefstijl. In eerste instantie leidt dit in de toename van de ongeorganiseerde sport en is er minder behoefte aan (extra) teamsporten.

Evenementen in Haagse Sportcampus

De trend van ongeorganiseerd sporten van buiten naar binnen

Urban Sports -uiting van zelfexpressie - is één van de beweegtrends die ook steeds meer binnen georganiseerd worden. Ook binnen is er behoefte om een stoer en uitdagend parcours af te leggen. De Haagse Sportcentrale en de Uithof met aanbod voor boulderen, skaten, skipistes freerun/jumpen zijn hier voorbeelden van. Ook vechtsporten en dans groeien in marktaandeel. Hier ontstaan diverse nieuwe combinaties zoals free runnen in een turnhal waar ook mogelijkheden zijn om te dansen en te klimmen. De urban sportlocaties zijn nu als stedelijke voorziening in Den Haag gerealiseerd. Volgend op deze ontwikkeling zal uitbreiding noodzakelijk zijn.

Het sporten in binnenruimte heeft voordelen zoals goede ondervloeren, het gebruik van matten en springkuiten. Hierdoor kan er veiliger (voor beginnende jeugd) geoefend worden. Weersomstandigheden zijn van invloed op de mogelijkheden om buiten te sporen en kunne beperkend zijn.

Daarnaast is het in een indoorlocatie makkelijker om toezicht te houden op gebruik en inrichting en kunnen (les)materialen worden opgeslagen. De extra voorzieningen zoals horeca en groepsruimtes bij een indoorlocatie versterken het geheel. Een clubhuis is van belang voor een vitaal verenigingsleven. Ook is het aantrekkelijker voor organisatie van evenementen.

Meer ouderen hebben behoefte aan gebruik van sportaccommodaties

Een sportaccommodatie is in Nederland steeds meer een 'beweegsteunpunt' om ouderen in beweging te krijgen en te houden. Dit stelt extra eisen aan toegankelijkheid van de accommodaties. Ook worden de sportaccommodaties en clubgebouwen hierbij meer ingezet als buurthuis voor ouderen. Op deze ontmoetingsplek worden bijvoorbeeld kaartactiviteiten georganiseerd maar is het ook mogelijk om medische fitness te beoefenen en/of naar de fysiotherapeut te gaan. In wijken waar vergrijzing toeneemt, zoals Loosduinen, ontstaat er steeds meer een vraag.

Hogere pieken en hogere dalen in sporthallen

Omdat steeds meer scholen overgaan op een continu rooster wordt de spreiding in de bezetting van sporthallen 's ochtends evenwichtiger. Het gevolg daarvan is dat er extra ruimte ontstaat vanaf het begin van de middag tot aan

de start van het gebruik door de sportverenigingen. De vraag is of deze daluren door derden opgevuld gaan worden. Het is denkbaar dat de steeds grotere groep gepensioneerd (vergrijzing) en het toenemend aantal thuiswerkers deze daluren gaan benutten om te sporten. Een andere mogelijkheid kan zijn dat de ontstane vrije ruimte wordt opgevuld door sportverenigingen die nu op piekmomenten niet terecht kunnen. De toekomst moet uitwijzen wat de invoer van het continu rooster voor gevolgen heeft voor de bezettingsgraad van de binnensportaccommodaties.

6.2.1 behoefte sporthallen

Huidige situatie

Sporthallen voorzien in grote behoefte, omdat daar (bijna) alle georganiseerde sporten in kunnen worden beoefend. Dit in tegenstelling tot de gym- en sportzalen. Omdat er in de sporthallen meerdere groepen gelijktijdig kunnen sporten, verenigingsactiviteiten geclusterd kunnen worden (tegelijk meerdere team volleyballen) en er (horeca)ruimte is voor de sociale binding binnen de club, hebben de verenigingen een sterke voorkeur voor het huren van een sporthal.

In 2019 heeft de gemeente een onderzoek door het Mulier Instituut laten uitvoeren naar de vraag en aanbod van binnensportaccommodaties in Den Haag. De conclusie van het onderzoek is dat het aanbod aan sporthallen overeenkomt met de minimale normatieve behoefte (deze betreft 24 en komt overeen met referentienorm voor nieuwbouw). Echter door het ontbreken van voldoende (beschikbare) sportzalen in Den Haag is de druk op de sporthallen vanuit de (georganiseerde) binnensport te hoog om de vraag binnen het bestaande sporthallenareaal op te vangen. Hiervoor is een capaciteitsuitbreiding van 2 sporthallen, in de kuststrook tussen Loosduinen en Scheveningen, gewenst. Uitbreiding van 1 sporthal wordt reeds voorzien in de ontwikkeling van de vervanging van sporthal Loosduinen voor een dubbel sporthal daar. De andere extra sporthal zal om in de behoefte in te spelen in of rond Scheveningen moeten komen.

Naast de tekorten geldt dat twee sporthallen: Ockenburgh en 't Zandje een relatief lage bezettingsgraad hebben vanwege het ontbreken van bewegingsonderwijs overdag. Het streven is om hiervoor een oplossing te vinden. Ook geldt dat een aantal andere sporthallen niet de gewenste bezettingsgraad hebben conform de landelijke norm. Dit wordt grotendeels veroorzaakt doordat deze sporthallen relatief veel gebruikt worden door sporten zoals hockey, die enkel in een korte periode in de winter gebruik maken van de sporthallen.

Haagse referentienorm en toekomstverwachting

De referentienorm voor sporthallen is 1 sporthal per 22.000 inwoners. Met de geprognoseerde bevolkingsgroei van 539.000 inwoners naar 626.000 in 2040 zijn er op basis van de referentienorm minimaal vier extra sporthallen nodig, naast het bestaande tekort.

Voordat bepaald wordt of op basis van de bevolkingsgroei een extra sporthal gerealiseerd moet worden zal de reeds beschikbare capaciteit in ogenschouw worden genomen. Bij een aanzienlijke bevolkingstoename is dit echter het uitgangspunt. Met de geprognoseerde bevolkingsgroei in de geplande gebiedsuitbreidingen is met de vastgestelde referentienormen voor sporthallen een berekening gemaakt hoeveel extra sporthalcapaciteit daar nodig zou zijn. In onderstaand overzicht is dit opgenomen.

Nodig voor ambities woningbouw in prioritaire gebiedsontwikkeling	Aantal Sporthallen nodig
Loosduinen	0,3
Zuidwest (termijn 2035)	1
Laakhavens HS (termijn 2030/2035)	1
Binckhorst (termijn 2035/2040)	0,9
CS-NOI (termijn (2035/2040)	0,85
Overig CID (Rivierenbuurt termijn 2040)	0,3

6.2.2 gymzalen en sportzalen

Veel urban-, dans- en vechtsportscholen en bewegingstherapie voor ouderen kunnen, zeker op piekmomenten, niet terecht in de beschikbare sporthallen. Zij zijn hierdoor opzoek naar betaalbare eigen ruimtes of gymzalen op sportzalen van scholen. De behoefte hieraan neemt toe. Eigen ruimtes, die sinds de kredietcrisis goedkoop gehuurd werden, zijn nu niet meer beschikbaar. Er is op papier voldoende aanbod in gymzalen. Van de ca 190 locaties voor bewegingsonderwijs worden er nu 56 locaties voor bewegingsonderwijs verhuurd aan derden voor (kleinschalige) sportactiviteiten. Een aantal functionele aspecten blokkeren het gebruik door derden: oudere scholen hebben geen aparte entree van de gymzaal, het ontbreken aan extra opslagruimte, een sportkantine en specifieke attributen (ophanging voor bokskussens, een dansspiegel, ingebouwde audio-installaties, interactieve beweegmuur).

Kaart 6.4 Turn & urban Sportlocaties in Den Haag van gemeente en markt

6.2.3 Monofunctionele sportaccommodaties/specials

Vanwege de noodzakelijke sportattributen kunnen diverse sporten niet in een multifunctionele sporthal worden gehuisvest. Een turnvoorziening of een boksring heeft een vaste opstelling die niet dagelijks kan worden opgezet en afgebroken zonder dat dit veel tijd kost. Dergelijke sporten hebben dan ook behoefte aan een zelfstandige accommodatie. Zonder volledig te zijn gaat het over topsportaccommodaties, urbansportlocaties (boulderen, klimmen, en skaten), turnen/freerun, beachvolleybal.

De vechtsport is qua populariteit en aantrekkingskracht erg groot en groeit in Den Haag. Door onder andere de verschillende organisatievormen in de vechtsportwereld, de verscheidenheid in aanbod, vele takken, vele bonden zijn er meer dan 60 vechtsportorganisaties in Den Haag. En dan gaat dat alleen over kickboks, thaiboks, MMA, BJJ, krav maga en grappling. Veel van deze organisatie hebben geen zelfstandige accommodatie volgens het onderzoek van het Nederlands Instituut Vechtsport en Maatschappij in Den Haag (2021). Een deel van de behoefte is commercieel en een deel van de behoefte heeft betrekking op verenigingsgebruik. Het afgelopen jaar hebben er 6 vechtsportorganisaties in het centrum hun zorgen uitgesproken over hun huisvesting.

De tijdelijke skatehal in de Binckhorst wordt vooral door beginnende skaters en steppers gebruikt maar deze accommodatie moet op termijn sluiten.

De beachhal in de Sportcampus wordt zeer goed gebruikt en voldoet aan de wensen van de gebruikers. Daarnaast wordt de hal Lindoduin privaat geëxploiteerd. Gelet op de technisch bouwkundige zeer matige staat van de accommodatie en de vraag naar andere sportbestemmingen zal onderzoek moeten uitwijzen of het huidige gebruik kan worden gecontinueerd.

De tijdelijke turnhal dient eind 2023 begin 2024 van de huidige locatie te verdwijnen vanwege andere planvorming. Tegelijkertijd is duidelijk dat een keuze voor een permanente hal niet op korte termijn gerealiseerd is. Qua spreiding ligt een locatie in de kuststrook- noordkant van Den Haag het meest voor de hand.

De urban sports laten een groeiende behoefte zien. Kaart 6.4 laat zien dat het aanbod aan urban sportlocaties in de zone van de Uithof tot aan Haagse sportcentrale zit. Voor zowel klimmen/freerun lijkt dan ook een locatie in de kuststrook gewenst.

6.3 Opgave zaalsportaccommodaties

6.3.1 Opgave sporthallen

Op basis van de bestaande krapte van twee sporthallen en de demografische ontwikkeling in de gebiedsuitbreidingen is uitbreiding van vier sporthallen nodig. Tot 2040 is uitbreiding met 6 extra sporthallen in Den Haag nodig.

De uitbreiding wordt als volgt gezien ten behoeve van de bestaande krapte:

- Met de ontwikkeling van een dubbele sporthal in Loosduinen, ter vervanging van de bestaande sporthal, is een eerste stap gezet voor uitbreiding. Door de naastgelegen tijdelijke turnhal te verplaatsen ontstaat er ruimte om de dubbele sporthal te realiseren en kan de bestaande sporthal in functie blijven tot oplevering van de nieuwe accommodatie. Deze uitbreiding betreft een combinatie met bewegingsonderwijs en speelt ook in op de bevolkingsgroei van Madestein.
- Op basis van planologische kengetallen is er behoefte aan extra sporthalruimte in Scheveningen en/of in het Centrum. In het Centrum worden er op korte termijn geen mogelijkheden gezien. In Scheveningen zijn er mogelijkheden bij de locaties Lindoduin of Sportcomplex Blinkerd. Onderzoek moet uitwijzen of op een van deze locaties ook een combinatie gelegd kan worden met een beach- of turn- of urban voorziening.

In de gebiedsontwikkelingen van het CID-Laakhavens, CID-CS-NOI-, Binckhorst, Laak en Escamp komen zoveel extra woningen, en daardoor extra inwoners, dat extra sporthallen in deze gebieden te rechtvaardigen is. De gebiedsontwikkeling gaat echter over een lange periode. Omdat sportontwikkelingen op de lange termijn moeilijk zijn te bepalen zal door middel van tussenevaluaties bezien moeten worden of de geprognosticeerde uitbreiding nog juist is.

Haagse Sportcampus

De vier extra sporthallen op basis van de geplande gebiedsontwikkelingen zijn voorzien:

- a. In Binckhorst wordt een voorzieningencluster met onderwijs gerealiseerd. Wanneer de uitbreiding van Laakhavens en Binckhorst gezamenlijk worden genomen ontstaat in dat gebied al in rond 2025 een behoefte aan minimaal een extra sporthal. Dit geldt ook voor bewegingsonderwijs waarvoor al in de periode 2024-2032 in IHP Onderwijs een middelbare school wordt voorzien. De combinatie met een sporthal biedt voordelen van efficiënt grondgebruik;
- b. In Escamp moet op basis van groei en referentienorm een extra sporthal worden toegevoegd; wat in combinatie met onderwijs kan in de periode 2032-2040.
- c. In CSI/NOI moet op basis van groei en referentienorm een extra sporthal worden toegevoegd in de periode 2032-2040;
- d. In Laakhavens moet op basis van groei en referentienorm een extra sporthal worden toegevoegd; In de Nota van Uitgangspunten Laakhavens zal hiervoor een reservering worden opgenomen.

Alvorens een definitieve keuze te maken is aanvullend onderzoek nodig voor het bepalen van locatie en effect op exploitatie van de in de nabij omgeving gelegen binnensportaccommodaties.

Om de vraag op korte termijn enigszins te ledigen en voor de korte piekmomenten is het gebruik van blaashallen mogelijke oplossing. Deze kunnen dan voor de sporten die alleen een winter zaalcompetitie hebben worden ingezet. Voordeel van de blaashallen is dat deze geplaatst kunnen worden op de locaties waar ze het meest nodig zijn. Binnen de mogelijkheden wordt nu via IAS-subsidies gestimuleerd dat verenigingen blaashallen aanschaffen. Om de behoefte in sporthallen te verminderen zijn tijdelijk twee blaashallen voor de gebiedsontwikkelingen nodig, waar later pas voldoende draagvlak is voor volwaardige sporthal.

6.3.2 Opgave gymzalen en sportzalen

Sportverenigingen hebben minder behoefte aan gym- of sportzalen. Door het meervoudig gebruik en de sociale verbindingen ligt de voorkeur op het gebruik van een sporthal. Daarom wordt er niet ingezet op de realisering van extra gym- en sportzalen. Wel wordt in overleg met de schoolbesturen gezocht naar het gebruik van de bestaande zalen. Hiervoor zijn naar verwachting voor drie gymzalen aanpassing nodig om geschikt te maken voor dans-, urban- of vechtsport.

6.3.3 Monofunctionele sportaccommodaties/specials

Vechtsport

Veel van deze organisaties hebben geen zelfstandige accommodatie volgens het onderzoek van het Nederlands Instituut Vechtsport en Maatschappij in Den Haag (2021). Een deel van de behoefte is commercieel en een deel van de behoefte heeft betrekking op verenigingsgebruik. De behoefte aan accommodatieruimte stijgt vooral in het centrum van Den Haag. In gehouden stadsdeel-sessies en analyse van de sportconsulenten komt de vraag naar een verzamelgebouw voor vechtsporten naar voren. Dit is vooralsnog beperkt onderbouwd en

vraagt nog nadere uitwerking. Een mogelijke oplossing voor vechtsport is het vierde compartiment van sporthal Houtzagerij. Op termijn is een combinatie met een nieuw te realiseren sporthal een optie. Verder geldt de aanbeveling om nader onderzoek naar behoefte van urban sports en vechtsporten.

Skaten

Door het sluiten van de tijdelijke skatehal in de Binckhorst wordt gezocht naar de mogelijkheid om de topsportskatehal in de Haagse Sport Centrale geschikt te maken om ook de beginners daar te kunnen faciliteren.

Beachvolleybal

Gelet op de technisch bouwkundige zeer matige staat van Lindobeach zal onderzoek moeten uitwijzen of het huidige gebruik kan worden gecontinueerd of de accommodatie met of zonder andere sportbestemming moet worden gerenoveerd of nieuwbouw meer voor de hand ligt

Turnen & Urban Sports

Voor de verplaatsing van de tijdelijke turnhal wordt gezocht naar een locatie die op korte termijn beschikbaar is. Voor een nieuwe permanente turnhal wordt de mogelijkheid onderzocht om deze accommodatie te gaan combineren bij de realisatie van een nieuwe sporthal. Haalbaarheidsonderzoek moet uitwijzen of Lindoduin geschikt kan worden voor een special of dat een andere locatie gezocht moet worden, bij voorkeur in de kuststrook-Noorden Den Haag. Voor turnen zal daarbij onderzocht worden of een combinatie met urban sports mogelijk is. Zowel qua locatie als qua ruimtelijke eisen sluiten de sporten bij elkaar aan. Bij turnen wordt voor ritmische gymnastiek gebruik gemaakt van ruimte, waar verschillende dansen ook behoefte aan hebben. Daarnaast kunnen freerun en boulderen ook gebruik maken van attributen van een turnhal.

Het is ook van belang de urban sports ook in samenhang met culturele behoefte te onderzoeken. Een urban sportlocaties functioneert niet alleen als sport, maar kan tegelijk ook een muzikale en culturele hub functioneren, gelet op de creatieve en artistieke lifestyle die samenhangt met de urban sports.

Opgaven

In dit IHP is rekening gehouden met de volgende planning:

- **2022** deel Sporthal Houtzagerij geschikt maken voor vechtsport
- **2022/2023** realisatie dubbele sporthal Loosduinen
- **2023** verplaatsing tijdelijke turnhal
- **2024 t/m 2026** gymzalen geschikt maken voor specifiek dans, vechtsport, urban sport, ouderengym 2024 realisatie extra sporthal Scheveningen-centrum
- **2024** (onderzoek) uitbreiding Lindo Beach met turnen & urban sports
- **2028** twee blaashallen voor behoefte grootschalige gebiedsontwikkelingen CID/Benoordenhout en Escamp
- **2029** realisatie sporthal Binckhorst

7

Vraag en aanbod buitensport- accommodaties

7. Vraag en aanbod buitensportaccommodaties

7.1 Vraag aanbod buitensportaccommodaties

Buitensportaccommodaties zijn de sportvoorzieningen in de buitenlucht waar georganiseerde sporten worden beoefend, inclusief de daarop gevestigde club/kleedaccommodaties. Een buitensportaccommodatie is een gecontroleerd en een door een sportvereniging gebruikte/beheerde accommodatie. De Cruyff Courts vallen hier dus niet onder.

In Den Haag zijn de buitensportaccommodaties grotendeels eigendom van de gemeente. Een aantal sportcomplexen is geen gemeentelijk eigendom veelal tennis-, voetbal- en hockeycomplexen. De sportvelden op sportpark Westvliet zijn in eigendom van de gemeente Leidschendam-Voorburg maar vallen bestuursrechtelijk onder de gemeente Den Haag. De gemeente Den Haag heeft ook een aantal sportvelden in eigendom die bestuursrechtelijk onder de gemeente Wassenaar vallen. In het IHP-Sport wordt ingegaan op de sportaccommodaties waar de gemeente direct of indirect verantwoordelijk voor is.

Het bepalen van de behoefte per tak van sport is gebeurd op basis van de referentienorm met de geprognosticeerde bewonersgroei van de stad. Dit betekent dat uitgegaan is van een stabiele sportdeelname en bevolkings-samenstelling. Ondanks dat het beleid er op is gericht om de sportparticipatie te verhogen en lichte trend omhoog wordt verwacht, wordt er in de behoefte prognose geen rekening gehouden met een procentuele verhoging van de sportdeelname.

7.2 Opgave buitensport Den Haag

Den Haag beschikt momenteel over een oppervlakte van ca. 2.151.000 m² aan buitensport-voorzieningen en toebehoren. Dit resulteert in een gemiddeld bruto vloeroppervlak aan buitensportvoorzieningen van 4,0 m² per inwoner in Den Haag.

Voor de sporten rugby, voetbal en hockey is er een bestand tekort aan. Het toevoegen van extra velden is beperkt mogelijk. Voor voetbal kan de belastbaarheid van velden vergroot worden door natuurgrasveld door kunstgrasvelden te vervangen.

- Op basis van de vastgestelde referentienormen en de geprognosticeerde bevolkingsgroei is er tot 2032 een uitbreiding van 14,5 ha sportgrond nodig om aan de groeiende behoefte aan voorzieningen te kunnen voldoen. Deze ruimte moet binnen het plangebied of, als dit niet mogelijk is, binnen 1.500 hemelsbreed van het plangebied beschikbaar komen. Als dit niet realiseerbaar is moet gehandeld worden volgens de vastgestelde beslisboom.
- Specifiek voor de totale gebiedsontwikkeling CID en Binckhorst is er conform de Haagse referentienormen een totale uitbreiding van 12 ha aan buitensportvoorzieningen nodig waarvan 6 ha voor de behoefte aan woningen van voor 2032. Hiervoor is (los van kleine buitensport toevoegingen, zoals een sportveld boven een sporthal) geen ander locatie op het oog dan de Vlietzone, maar moet nog wel een ruimtelijke afweging plaatsvinden.

Aanbod buitensport

Bron: OCW, Buitensport naar sporttype op basis van kadastrale grenzen

Voor de behoefte aan 14,5 ha voor 2032 kan grof indicatief geconcludeerd worden dat het gaat om ca 7 voetbalvelden, 3 hockeyvelden, 1 rugbyveld en de rest voor multisport en overige buitensport. Bij de gebiedsontwikkeling loopt de bevolkingsgroei niet gelijk op met de woningbouw. Door gezinsvorming, die plaatsvindt vindt de behoefte aan uitbreiding van buitensporten gefaseerd later plaats. Daarom wordt uitgegaan van indicatieve investeringen in 2027, 2029 en 2031. Voor het bepalen van de ruimtelijke behoefte aan buitensportvoorzieningen worden in paragraaf 7.2 enkele sporten uitgelicht die een grote oppervlakte vergen (watersportverenigingen, padel, maneges worden bijvoorbeeld niet toegelicht).

7.3 Vraag, aanbod en opgave per buitensport

7.3.1 Atletiek

In Den Haag zijn drie atletiekaccommodaties. In het Zuiderpark, aan de Laan van Poot en één op sportpark Westvliet, in eigendom van de gemeente Leidschendam-Voorburg. Dit zijn volwaardige atletiekaccommodaties, bestaande uit (minimaal) een rechte sprintbaan voor afstanden tot en met 110 meter, een rondbaan van 400 meter en een (midden)terrein met de mogelijkheid om alle werpnummers en springnummers uit te voeren. De atletiekaccommodaties worden gebruikt door twee verenigingen. AV Sparta had ongeveer 1.100 leden in 2021, en is actief op de atletiekaccommodaties in het Zuiderpark en een atletiekaccommodatie op sportpark Westvliet. Haag Atletiek had circa 1.800 leden in 2021, en is actief op het sportpark Laan van Poot. In onderstaande tabel is de verwachte ledenontwikkeling van de Haagse atletiekverenigingen weergegeven bij een stabiele sportdeelname.

Verwachte aantal leden atletiekverenigingen Den Haag in 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname.

	2021	2030	2040
Haag Atletiek	1.800	2.010	2.075
AV Sparta	1.100	12.10	1.250
Totaal	2.926	3.220	3.325

De Atletiekunie hanteert de richtlijn dat een volwaardige atletiekaccommodatie een vereniging ruimte biedt voor het accommoderen van ongeveer 1.000 leden. Een gebruikelijk beeld is dat circa 50 procent van de leden van een atletiekvereniging daadwerkelijk gebruik maakt van de atletiekaccommodatie voor de sportbeoefening. Op basis van deze twee aannames, hebben AV Sparta en Haag Atletiek momenteel en in de toekomst voldoende ruimte op de twee sportparken in Den Haag (en het sportpark in Leidschendam-Voorburg).

Opgave Atletiek

- Aktie voor het uitbreiden van een atletiekaccommodatie wordt niet nodig geacht.

7.3.2 Handbal

Verspreid over de stad heeft Den Haag negen officiële buiten handbalvelden en vier handbalverenigingen. De handbalcompetitie wordt buiten nog vooral door de jeugdafdelingen gespeeld. De senioren maken hier minimaal gebruik van. In totaal hebben de verenigingen 50 teams ingeschreven bij een competitie van het NHV in het seizoen 2021/2022, waarvan 10 seniorenteams.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planingsnorm uit het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF en bedraagt tien teams per veld.

Juist door de het feit dat handbal steeds minder op de buitenvelden wordt beoefend ontstaat hier enige overcapaciteit. Desondanks kunnen de velden niet zomaar verdwijnen omdat de verenigingen verplicht zijn deze voorzieningen beschikbaar te hebben. Daar waar helemaal geen gebruik meer plaatsvindt kan worden overwogen deze om te vormen naar een multifunctionele playground voor vrij gebruik.

Vraag-aanbodanalyse handbalvelden Den Haag op stadsdeelniveau, in het seizoen 2021/'22

Stadsdeel	Vereniging	Aantal velden	Aantal teams	Veldbehoefte		Veldoverschot/-tekort	
				Eén speeldag	Twee speeldagen	Eén speeldag	Twee speeldagen
Escamp	Erasmus	1	0	0	0	+1	+1
Escamp	Geen	1	0	0	0	+1	+1
Escamp	SOS Kwiek Sport	1	3	1	1	-	-
Segbroek	WHC	2	13	1	1	+1	+1
Segbroek	Hellas	1	17	2	1	-	+1
LYP	Hercules	2	17	2	1	-	+1
Laak	Geen	1	0	0	0	+1	+1
Gemeente Den Haag		9	50	6	4	+4	+6

Opgave Handbal

- Aktie voor het realiseren of amoveren van handbalvelden wordt niet nodig geacht.

7.3.3 Hockey

Verspreid In Den Haag liggen op zeven sportparken hockeyvelden. In Centrum en Laak zijn geen hockeyvelden aanwezig. Het veld op het High Performance Top Training Centre (HPTTC) wordt gebruikt door meerdere Haagse hockeyverenigingen en dient als topsportvoorziening. Het Haagse aanbod aan hockeyvelden is vergelijkbaar met het gemiddelde in de regio Haaglanden en de G4.

Aantal hockeyvelden, ledenpercentage KNHB en gemiddelde velddruk in Den Haag in 2019

	Aantal velden		Ledenpercentage	Velddruk in leden
	Totaal	Per 25.000 inwoners		
Den Haag	31	1,4	1,5	260
G4-gemeenten	120	1,3	1,8	357
VSG-regio Haaglanden	68	1,5	1,8	291
Nederland	901	1,3	1,4	278

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019; KNHB via NOC*NSF (2019). Bewerking: Mulier Instituut.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planningsnorm van de KNHB. De planningsnorm bedraagt zeven wedstrijdrondes per weekend dag op een zandveld en zes wedstrijdrondes op een (semi-)waterveld. Hierbij moeten verenigingen 60 procent van hun normteams op een wedstrijddag kunnen inplannen.

Op meerdere complexen is de beschikbare capaciteit niet voldoende voor het aantal jeugdteams. Dit houdt in dat deze verenigingen organisatorisch creatief moeten omgaan met de wedstrijdprogrammering, wedstrijden verplaatsen of de speeldag verlengen tot laat op de dag. Door het grotendeels gezamenlijk gebruik van de velden door Groengeel en HGC wordt de krapte van de ene vereniging gecompenseerd door de overcapaciteit van de andere club. De velden op de meeste sportparken bieden (ruim) voldoende capaciteit voor de zondagcompetitie. Vooral de twee 'jongste' verenigingen (HCY en HCWV) hebben een grote jeugdafdeling maar zijn nog niet volledig doorgegroeid met de seniorenafdeling.

In de tabel op de volgende pagina zijn de verwachte veldoverschotten en -tekorten weergegeven bij een stabiele sportdeelname. Dat wil zeggen dat ervan uit is gegaan dat in de toekomst hetzelfde percentage van de inwoners van Den Haag lid is van een hockeyvereniging als in 2021.

Verwachte hockeyveldoverschotten/-tekorten Den Haag in 2021, 2030 en 2040 o.b.v. stabiele sportdeelname

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden	2019		2030		2040	
			Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag	Zaterdag	Zondag
Loosduinen	2	6	-1	+3	-1	+3	-2	+3
Escamp	1	3	-	+2	-1	+2	-1	+2
Scheveningen	1	6	-2	+3	-3	+3	-3	+3
Haagse Hout	4	13	+1	+5	-	+4	-	+4
Leidschenveen Ypenburg	1	3	-1	+2	-2	+1	-2	+1
Gemeente Den Haag	9	31	-3	+15	-7	+13	-8	+13

Toelichting: het veld op het High Performance Top Training Centre (HPTTC) in Haagse Hout is niet meegenomen in de berekening van de veldoverschotten/-tekorten. Dit veld geldt als topsportvoorziening.

De verwachting is dat de bevolkingstoename in Den Haag zal leiden tot een significante toename in de ruimtebehoefte van de hockeyverenigingen. De laatste jaren is de hockeydeelname onder de Haagse jeugd sterk toegenomen. Wanneer de recente toename in hockeydeelname doorzet en bestaande hockeyleden niet afhaken zal de behoefte nog sneller toenemen.

Opgave hockey

- Door op de gereserveerde ruimte bij HCWv een extra hockeyveld aan te leggen kan de krapte daar worden opgelost.
- Verder wordt in overleg met de hockeybond de mogelijkheid onderzocht om hockey voor meer mensen toegankelijk te maken. Samen met de hockey-sponsor Rabobank heeft de Koninklijke Nederlandse Hockeybond (KNHB) de Hockey Foundation opgericht die dertig hockeyclubs in Nederland in de komende tien jaar willen oprichten. In Den Haag zou rond sportpark Escamp I dit qua spreiding van de hockeysport een prima locatie zijn, een stimulans om de sportdeelname te laten stijgen en de toename aan sportdiversiteit in Escamp te verbeteren.
- Om de krapte bij HBS/Crayenhout enigszins op te lossen is de aanleg van een extra hockeyveld op het Stokroosveld voor deze vereniging voorzien.

Toptrainingveld hockey bij HDM

7.3.4 Honk- en softbal

In Den Haag liggen in de stadsdelen Escamp, Loosduinen, Segbroek en Haagse Hout op vier sportparken een vijftal honkbal- en/of softbalvelden. Hier zijn nog slechts drie honk- en softbalverenigingen actief. De honk- en softbalvelden op de sportpark Stokroos, Dedemsvaartweg (Escamp III) en Guido de Moorstraat worden minimaal incidenteel gebruikt. Op sportpark Westvliet, in eigendom van de gemeente Leidschendam-Voorburg, is ook nog een honk- en softbalveld.

De aanwezige velden op de sportparken bieden de verenigingen (ruim) voldoende ruimte. De bezettingsgraad op het sportcomplex Schapenatjesduin is hoog, voor trainingen wordt daarom uitgeweken naar het complex aan de Dedemsvaartweg (Escamp III). Verder is het gebruik op de overige complexen minimaal.

Opgave Honk- en softbal

- Ook bij een stabiele sportdeelname en de verwachte bevolkingstoename kan worden gesteld dat uitbreiding van velden voor deze sport niet nodig is.
- Het sportcomplex Het Kleine Loo biedt ruim voldoende ruimte om ook de huidige gebruikers van het Stokroosveld te huisvesten.
- Voor de complexen aan de Dedemsvaartweg en het Stokroosveld kan een andere sportbestemming worden ingevuld

7.3.5 Korfbal

In Den Haag liggen op acht sportparken korfbalvelden. Een steeds groter deel van de korfbalverenigingen speelt op kunstgras. Een aantal kunstgraskorfbalvelden heeft nog de oude veldafmetingen. Tot en met het seizoen 2025/'26 is het voor verenigingen toegestaan deel te nemen aan competities van de KNKV met een speelveld van 60 bij 30 meter. Daarna wordt geen dispensatie meer verleend, en dienen de velden een afmeting van 40 bij 20 meter te hebben. De korfbalvelden in Den Haag worden bespeeld door acht verenigingen. Het sportveld aan de Escamplaan wordt niet meer als zodanig gebruikt. De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planning-

snorm uit het Handboek Sportaccommodaties van NOC*NSF. De planningsnorm bedraagt één veld voor een vereniging met zeven normteams of minder.

De gemeente hanteert een minimale bespeling van 5 teams per veld.

Het aantal velden in Loosduinen (Evert Wijtemaweg) en Segbroek (Pomonaplein en Zonnebloemstraat) is krap en biedt de verenigingen onvoldoende capaciteit voor het aantal teams. Gemeentebreed wordt echter een overcapaciteit aan korfbalvelden geconstateerd. Dit is grotendeels het gevolg van de nog beschikbare natuurgrasvelden in Haagse Hout.

Op basis van een stabiele sportdeelname en de bevolkingsgroei is in onderstaand tabel het te verwachte veldoverschot en -tekort weergegeven. De korfbaldeelname onder de Haagse bevolking is de laatste jaren sterk is afgenomen. Wanneer deze afname in korfbaldeelname doorzet, zal er op termijn ondanks de bevolkingsgroei een overcapaciteit aan korfbalvelden kunnen ontstaan.

Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal velden			Veldoverschot / -tekort		
		Kunstgras		Natuurgras			
		40 bij 20 meter	60 bij 30 meter	(40 bij 20 meter)	2019	2030	2040
Loosduinen	1	–	1	–	–1	–1	–1
Escamp	2	5	–	–	+1	+1	–
Segbroek	3	4	–	–	–1	–1	–2
Scheveningen	1	3	–	–	–	–1	–1
Haagse Hout	1	1	–	3	+3	+3	+3
Leidschenveen- Ypenburg	1	3	–	–	+2	+2	+3
Heel Den Haag	9	16	1	4	+4	+3	+2

Opgave Korfbal

- De natuurgrasvelden in Haagse Hout zijn nodig voor schoolsport en voor de sporttoernooien van de sportvereniging.
- voor het kunstgrasveld aan de Escamplaan kan een andere sportbestemming worden gezocht.
- Voor het sportcomplex in Loosduinen (kv ALO) wordt de haalbaarheid onderzocht om door een beperkte herindeling een extra korfbalveld te realiseren.

7.3.6 Rugby

In Den Haag liggen op drie sportparken rugbyvelden.

Eén rugbyvereniging maakt gebruik van de velden op sportpark Theo Mann Bouwmeesterlaan met twee velden, waarvan 1 kunstgras, de andere vereniging speelt op het veld aan de Beresteinlaan. Het veld op de Stokroosveld is momenteel niet in gebruik als rugbyveld.

De veldbehoefte van de verenigingen is berekend aan de hand van de planningsnorm van Rugby Nederland. De planningsnorm maakt geen onderscheid in natuurgrasvelden en kunstgrasvelden.

Op basis van de planningsnorm blijkt een tekort aan rugbyvelden. Ook de bestaande verenigingen HRC en WRC vragen om capaciteitsuitbreiding.

Vraag-aanbodanalyse velden rugbyverenigingen Den Haag, in het seizoen 2020-2021.

Stadsdeel	Sportpark	Aantal verenigingen	Aantal velden		Aantal teams	Veldbehoefte	tekort
			Natuur gras	Kunst gras			
Escamp	Beresteinlaan	1	1		7	2 (1,8)	-1
Haagse Hout	Theo Mann Bouwmeesterlaan	1	1	1	27	4	-2
Totaal			2	1	34	6 (5,8)	-3

De norm houdt echter geen rekening met de extra bespelingsmogelijkheid van een kunstgrasveld. Daarom kan gesteld worden dat het berekende tekort bij HRC kleiner is.

Op basis van een stabiele sportdeelname en de verwachte bevolkingstoename blijkt dat, naast de bestaande krapte, extra behoefte gering is. De rugbysport in Den Haag (en Nederland) maakt echter een sterke groei door waardoor op termijn toch extra capaciteit gewenst is.

Opgave Rugby

- Om aan de vraag naar rugbyvelden te voldoen zijn er minimaal twee extra velden nodig en met de groei van de stad nog een extra veld;
- Overwogen kan worden om op het complex aan de TM Bouwmeesterlaan ook het andere rugbyveld van kunstgras te voorzien;
- In Escamp wordt de mogelijkheid onderzocht van een herindeling van de sportparken waar dan de gewenste / noodzakelijke uitbreiding van rugby kan worden voorzien.

7.3.7 Tennis

In Den Haag liggen op zestien sportparken tennisbanen die worden bespeeld door bij de KNLTB aangesloten verenigingen. Een aantal sportparken wordt door meerdere tennisverenigingen gebruikt. De gemeente Den Haag heeft slechts in 4 van de 16 tennisparke een grondpositie. Tennis is in de basis een sport die onder een private exploitatie valt. De aanleg/realisatie en onderhoud van tennisvelden is de verantwoordelijkheid van de vereniging of ondernemer. Naast de tennisparke zijn er nog enkele multifunctionele velden waarop ook getennist wordt. Dit zijn met name enkele kunstgras korfbalvelden.

In Nederland liggen ruim 11.300 buitentennisbanen, wat neerkomt op 16,4 baan per 25.000 inwoners. In Den Haag liggen 198 tennisbanen, waarmee het aanbod beduidend lager is dan het landelijke gemiddelde maar hoger dan het gemiddelde in de G4. De KNLTB hanteert een richtlijn van 50 – 70 leden per baan en een verlichte baan 90 spelers.

De gemiddelde bespeling op de tennisbanen is (ook) in Den Haag de afgelopen jaren teruggelopen en zijn enkele tenniscomplexen verdwenen. In de Corona periode is de populariteit van tennis weer iets toegenomen. Sinds lange tijd kende de KNLTB voor het eerst in 15 jaar een stijging in 2020 en 2021 van respectievelijk 5,6% en 7% van het aantal nieuwe leden. Desondanks blijkt er nog steeds een aanzienlijke overcapaciteit aan tennisvelden zoals uit onderstaand overzicht blijkt.

2021				Baanbehoefte		Baanoverschot/-tekort	
Stadsdeel	Aantal verenigingen	Aantal banen	Aantal leden	Min.	Max.	Min.	Max.
Loosduinen	2	29	2122	26	32	+3	-1
Escamp	1	14	608	8	9	+6	+5
Segbroek	2	12	789	10	12	+2	-
Scheveningen	3	45	3434	43	53	+2	-8
Haagse Hout	8	67	2671	33	41	+34	+26
Leidschenveen-Ypenburg	3	31	915	12	14	+19	+17
Gemeente Den Haag	19	198	10539	132	161	+66	+39

Opgave Tennis

- Omdat de tennissport niet door de gemeente wordt gefaciliteerd wordt er in deze nota geen aanname gemaakt van te nemen ontwikkelstappen.
- Indien de ontwikkelingen dit mogelijk en/of noodzakelijk maken zal de gemeente actief onderzoeken of de gronden van de huidige tennis-complexen voor andere (sport)doeleinden kan worden bestemd.

7.3.8 Voetbal

In Den Haag liggen op 31 sportparken voetbalvelden. Enkele sportparken liggen fysiek tegen elkaar, maar hebben een eigen toegang. Het sportpark De Aftrap in het Zuiderpark van HFC ADO Den Haag, met twee kunstgrasvelden en één natuurgrasveld wordt gezien als topsportvoorzieningen. Omdat de gemeente geen directe of indirecte invloed heeft op het gebruik van het sportpark Westvliet is deze niet in de verdere prognoses van de ontwikkelingen meegenomen.

Van de voetbalvelden op sportparken, Van Hogenhoucklaan, Daal en Bergselaan en De Savornin Lohmanlaan maken ook de cricketafdelingen van de desbetreffende omniverenigingen gebruik. Dit dubbelgebruik zorgt voor een grotere (organisatorische) druk op de velden.

In Nederland liggen circa 7.300 voetbalvelden, wat neerkomt op 10,6 veld per 25.000 inwoners. In Den Haag liggen 101 volwaardige voetbalvelden, waarmee het aanbod lager is dan zowel het landelijke gemiddelde als het gemiddelde in de G4. Het percentage kunstgrasvelden in Den Haag ligt daarentegen iets hoger dan het gemiddelde in de G4. De gemiddelde velddruk in Den Haag is hoger dan het landelijke gemiddelde en het gemiddeld in de G4 (zie onderstaande tabel).

	Aantal velden			Ledenpercentage	Velddruk (in leden)
	Totaal	Per 25.000 inwoners	Aantal velden kunstgras		
Den Haag	101	4.7	42	4.5	240
G4-gemeenten	495	5.2	40	4.6	224
VSG-regio Haaglanden	291	6.6	65	5.1	193
Nederland	7.294	10.6	20	6.9	164

Bron: Database SportAanbod (DSA), 2019, KNVB via NOC*NSF, 2019. Bewerking: Mulier Instituut

Den Haag telt veertig voetbalverenigingen die in totaal 1.049 teams hebben ingeschreven bij een zaterdag- of zondagcompetitie van de KNVB in het seizoen 2021-2022.

Den Haag hanteert een minimale bespelingsnorm van 5 seniorenteams per veld voor het in gebruik geven van voetbalvelden. Jeugdteams worden omgerekend naar seniorenteams. In het seizoen 2021-2022 werden de velden

gemiddeld door 6,5 normteams gespeeld. De bespelingsdruk van de voetbalvelden in Den Haag is gemiddeld aanzienlijk hoger dan het landelijk gemiddelde. Toch kan worden gesteld dat bij een gelijkmatige spreiding de vraag en aanbod goed in verhouding staan met elkaar. De vraag naar voetbalvelden is niet overal hetzelfde, sommige velden worden zeer intensief gebruikt en andere velden minder intensief. Het sturen op spreiden van de vraag is natuurlijk moeilijk omdat leden hun 'eigen' identiteit volgen en zelf kiezen voor een club. Op de bestaande complexen is het ruimtelijk niet mogelijk extra velden aan te leggen. Om velddruk te verminderen is het aanleggen van kunstgrasvelden (voor een deel) een alternatief. Kunstgrasvelden kunnen intensiever gespeeld worden t.o.v. grasvelden waardoor er meer trainingsuren op kunnen worden gepland. Voor wedstrijden geldt echter het tijdselement van de competitie.

Stadsdeelgericht

In Loosduinen is een vijftal voetbal complexen die een bespelingsnorm van boven de 8 per veld hebben. Op twee van deze complexen zijn alle velden al voorzien van kunstgras, capaciteits-uitbreiding is hier dus niet mogelijk. Bij de overige drie complexen kunnen in totaal nog 7 natuurgras-velden worden omgebouwd naar kunstgras om een intensiever gebruik mogelijk te maken. In Escamp kennen een tweetal complexen een hoge velddruk van meer dan 8 normteams per veld. Bij een van de twee verenigingen is het nog mogelijk om een natuurgras te vervangen door kunstgras. Een drietal andere accommodaties, waarvan 1 geen gemeentelijke eigendom is, beschikken nog niet over een kunstgrasveld waardoor trainingen en wedstrijden bij slechte weersomstandigheden geen doorgang kunnen hebben. Wenselijk is dat op deze complexen ook minimaal een kunstgrasveld ter beschikking komt. Ten behoeve van het verbeteren van de diversiteit op het complex Escamp I is een herindeling van het sportpark in onderzoek. Uitgangspunt is dat hier meerdere takken van sport worden gevestigd, de kwaliteit van de voorzieningen een impuls krijgen, de toegankelijkheid voor buurtbewoners wordt verbeterd en er sportieve elementen aan het park worden toegevoegd. Na de aanleg van een natuurgrasveld in het Cars Jeansstadion van ADO Den Haag is de betaald voetbal spelende club gaan trainen in Rijswijk. De ambitie bestaat om de damesafdeling van ADO en de trainingsfaciliteiten voor

Voetbalveld Zuiderpark

de spelers van de BVO te koppelen aan de jeugdopleiding in het Zuiderpark. Hiervoor zal een herindeling van het sportpark Zuiderpark noodzakelijk zijn. In Haagse Hout zijn er een drietal complexen met een velddruk van meer dan 8 normteams per veld. De daar spelende verenigingen beschikken nog over vijf grasvelden die omgezet kunnen worden naar een kunstgrasveld. Het sportcomplex in Laak kent een goede bespelingsdruk van de velden en kan met de bestaande velden momenteel voldoen aan de vraag. Extra kunstgras is hier niet meer mogelijk. De vereniging in Leidschenveen-Ypenburg heeft per veld meer dan 8 normteams. Omdat op dit complex al 2 van de 3 velden bestaan uit kunstgras kan de vereniging haar activiteiten goed organiseren. Door het hoge schoolgebruik aldaar wordt de haalbaarheid van intensivering van het 3^e veld onderzocht. De drie complexen in Segbroek kunnen met de huidige velden voldoen aan de vraag. Een vereniging heeft op dit moment nog geen kunstgrasveld. Hier wordt in 2022 een natuurgrasveld vervangen door een kunstgrasveld.

Opgave voetbal

- Met het huidige aantal velden kan gemeentebreed in de bestaande situatie voldaan worden aan de vraag. Hierbij hoort wel een veldintensivering plaats te vinden van 12 velden (waarvan 2 Escamp I). De belastbaarheid van velden vergroot worden door natuurgrasveld door kunstgrasvelden te vervangen
- Door de schaarse ruimte in Den Haag en de verdichtingsopgave van woningen zal het oplossen van het uitbreidingsvraagstuk lastig zijn. Gelet op de gebiedsontwikkelingen en bevolkingsgroei en sportdeelname trend is er behoefte aan 7 extra voetbalvelden voor 2032.
- Ten behoeve van het vergroten van de diversiteit, het verbeteren van de kwaliteit en de toegankelijkheid zal een herindelingsplan worden opgesteld Escamp I;
- Ten behoeve van de ambitie ADO Den Haag om alle geledingen in het Zuiderpark te vestigen zal een haalbaarheidsonderzoek worden uitgevoerd;

7.3.9 'Zien bewegen doet bewegen'

Naast ruimte voor specifieke sporten geldt dat er ook behoefte is aan multisportvelden en attributen om velden heen zoals athletic skill-model (8.5). Het principe geldt: 'Zien bewegen doet bewegen'. Dit is een concept dat verder moet worden uitgewerkt voor Den Haag in lijn met het sportakkoord. Het openbaar toegankelijk maken van sportcomplexen draagt bij aan het behalen van de doelstellingen maar vraagt ook om extra toezicht. Naar tennis- en korfbal en handbalvelden zal naar verwachting in de toekomst minder vraag zijn. Waar deze sportvelden gemeentelijke sportgrond betreft, met name korf- en handbalvelden, moet nagegaan worden hoe deze ruimten te benutten zijn voor het concept zien bewegen doet bewegen. Er is een te verwachte overcapaciteit van 5 korfbal- en 5 handbalvelden.

Opgave 'zien bewegen doet bewegen'

- Middels pilots zullen 2 ruimten zodanig ingericht worden passen binnen het concept zien bewegen doet bewegen.

7.4 Vraag aanbod verenigingsaccommodaties op sportparken

Het clubgebouw vormt vaak het hart van de vereniging of - wanneer er andere organisaties ook in zijn gehuisvest - van meerdere organisaties. Het clubgebouw bestaat in ieder geval uit de zo genaamde kantine en soms geïntegreerd met het kleedgebouw. Het clubgebouw is een belangrijke ontmoetingsplek waar sporters na hun training samenkomen om de onderlinge contacten te onderhouden en een hapje en/of drankje met elkaar te doen.

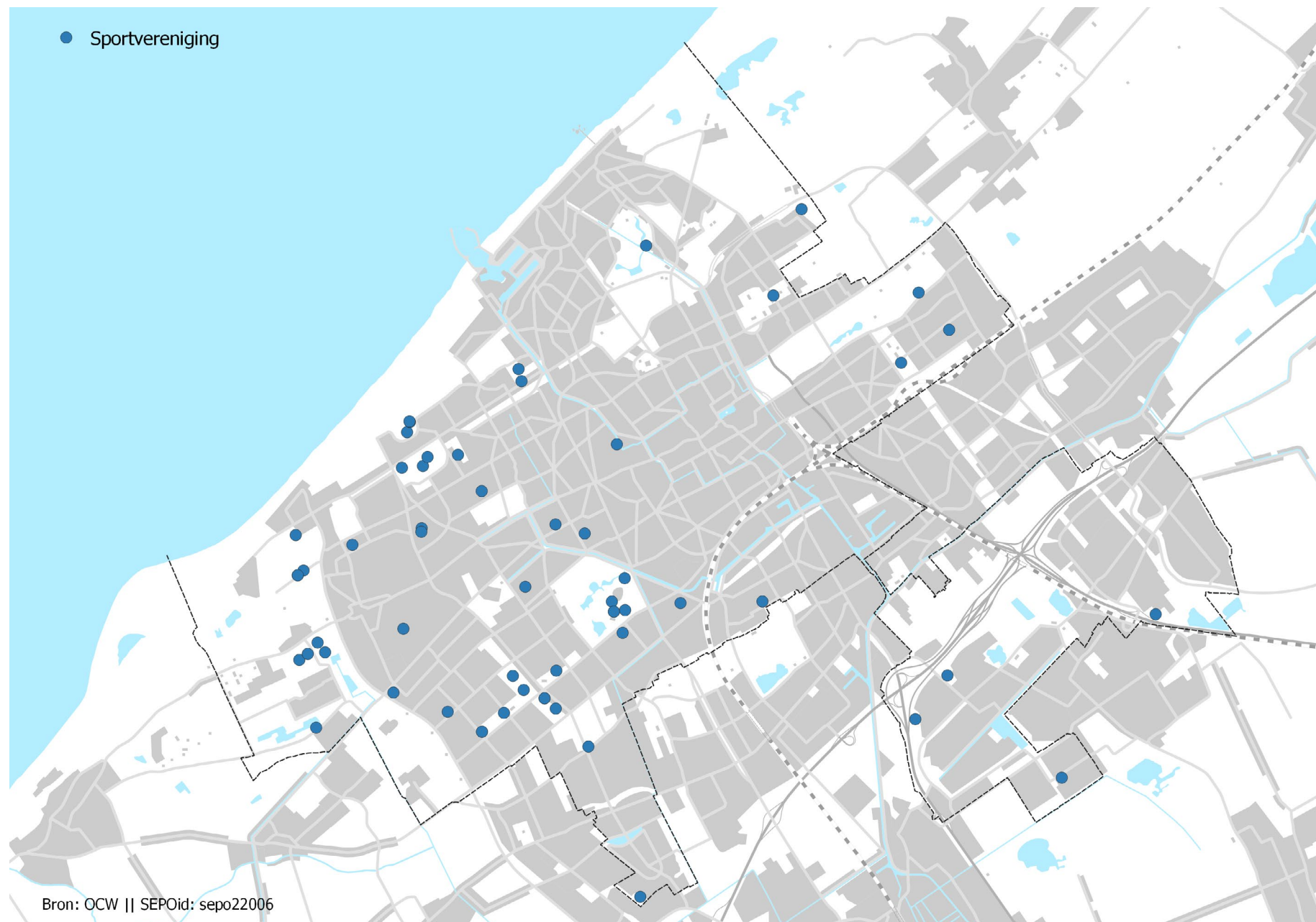
Daarnaast zijn er mogelijkheden om meer uit het clubgebouw te halen dan alleen de functie van sportkantine en kleedruimten. Wanneer er sprake is van een multifunctionele accommodatie, maken ook niet-leden gebruik van het clubgebouw. Behalve sportverenigingen zijn er dan ook andere maatschappelijk organisaties, zoals een buitenschoolse opvang, een welzijnsorganisatie of ouderengroep. Soms kunnen ruimten ook gedeeld worden zoals de medische ruimte van de vereniging met een fysiotherapiepraktijk.

Op de gemeentelijke sportparken staan 77 kantines en 75 kleedaccommodaties en economisch eigendom van de vereniging. Het realiseren, beheren en onderhouden is een verantwoordelijkheid van de sportvereniging die de buitensportaccommodatie in bruikleen heeft.

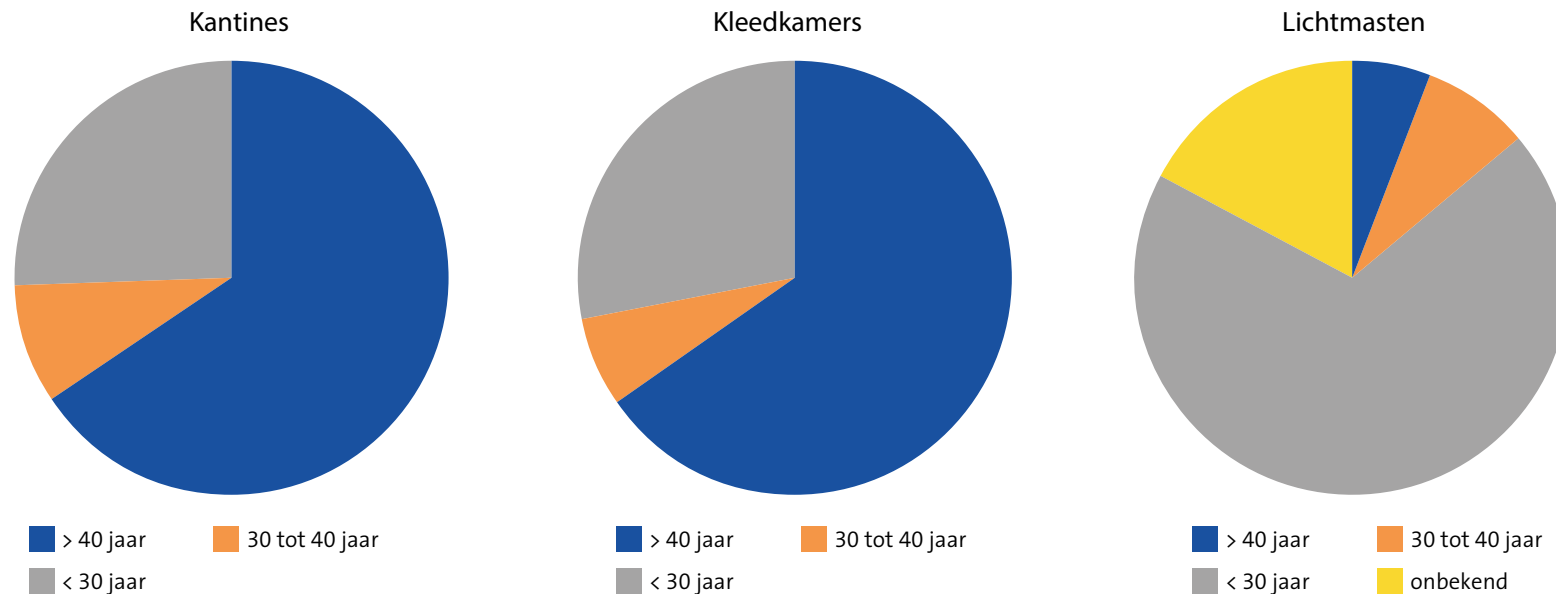
Daarnaast zijn er clubgebouwen die niet gebonden zijn aan een buitensportaccommodatie, maar waar de vereniging de grond huurt van de gemeente. Ook hier ligt de gehele beheer- en onderhoudsverantwoordelijkheid bij de vereniging.

Op 189 velden staan 917 lichtmasten. Verenigingen zijn zelf verantwoordelijk voor het realiseren, onderhouden en vervangen van lichtmasten. Vanuit de zorgplicht worden de keuringen in opdracht van de gemeente uitgevoerd. Eventueel noodzakelijk herstel ligt bij de vereniging.

Kaart 7.1 Sportaccommodaties met juridisch eigendom gemeente Den Haag

Kantines en kleedkamers Lichtmasten in Den Haag naar leeftijd

In principe is het aantal clubgebouwen gelieerd aan het aantal buitensportcomplexen. Momenteel is het aantal clubgebouwen passend bij de vraag. Een aantal verenigingen heeft wel behoefte aan extra kleedruimte. Bij uitbreiding of herinrichting van sportcomplexen zullen ook de clubgebouwen hier in mee moeten groeien. Efficiënt- en multifunctioneel gebruik zal daar uitgangspunt zijn.

Bij gebiedsontwikkelingen en/of bij herindelingen van sportcomplexen zal het uitgangspunt worden gehanteerd nieuwe clubaccommodaties te realiseren die multifunctioneel en door meerdere gebruikersgroepen geëxploiteerd kunnen worden.

- 16 van de 44 gebouwen scoren matig tot slecht op functionaliteit (voldoen de ruimten aan de functie die er aan is toegekend, zijn de kleedkamers bijvoorbeeld groot genoeg).

- Bij minder kapitaalkrachtige vereniging is het bezuinigen op onderhoudsopgave vaak de eerste optie waardoor er achterstallig onderhoud ontstaat;
- Er zijn goede financiële overwegingen om de Investeringsregeling Accommodaties Sportverenigingen (IAS) constant onder de aandacht van de verenigingen te brengen.

8

Sport in de openbare ruimte

8. Sport in de openbare ruimte

8.1 Groeiende behoefte in de volle breedte

Sport in de openbare ruimte neemt in de volle breedte toe. De volgende ontwikkelingen spelen hierbij een rol:

Meer dan 50% Haagse sporters sport in de openbare ruimte

10 jaar geleden was nog 40% van de Haagse sporters alleen of ongeorganiseerd aan het sporten, in 2019 is dat 50% (cijfers van voor 'Corona'). Joggen, hardlopen en wielrennen domineren de top 10 van meest beoefenden sporten in Den Haag en neemt nog steeds flink nog steeds flink toe in populariteit. Het gebruik van sportvoorzieningen en -toestellen in de openbare ruimte zijn voor sporters een goedkope manier om op eigen initiatief en op het moment dat het hun uitkomt om te sporten.

Alternatieven voor binnensport ontwikkelen zich

Corona versterkt het sporten in de openbare ruimte nog extra, doordat alternatieven voor de binnensport zich ontwikkelen. Het gaat om veel kleinschalige initiatieven zoals bootcampen of fitnesssen, die efficiënt gebruik maken van de ruimte en makkelijk zijn in te passen. Deze kunnen een mooie aanvulling zijn op het sportaanbod, maar zijn geen vervanging van de basissportinfrastructuur.

Vitale ouderen bewegen om gezond te blijven

Haagse inwoners zijn vaak op late leeftijd nog vitaal. Voor hen is bewegen belangrijk om gezond te blijven en dat gebeurt voor een groot deel in de openbare ruimte. Alleenstaanden trekken er ook graag op uit.

Minder binding met sportvereniging, meer binding met sportApp

Bewegen en sport gebeurt in de toekomst vermoedelijk relatief minder of anders bij een sportvereniging en meer in de openbare buitenruimte. De wijze

en de tijdstippen waarop mensen sporten en bewegen verandert. Dat komt niet alleen door een veranderende samenstelling van de huishoudens en de bevolking. Mensen worden individualistischer waardoor ze zich minder makkelijk langdurig binden aan een sportvereniging. Was vroeger de wedstrijdsport een vanzelfsprekend gegeven, de afgelopen jaren is de ongeorganiseerde recreatieve sport sterk in opkomst en heeft zich doorontwikkeld. Digitale sportgroepen ondersteund middels Apps met GPS-functionaliteiten zoals Strava, waarbij sportprestaties worden bijgehouden, dragen hieraan bij.

Urban sports populair

Ook voor kinderen en jongeren geldt dat er sprake is van een toename om te sporten in de openbare ruimte. Met name Urban Sports zijn enorm populair. Door schaarste aan ruimte heeft de jeugd in wijken als de Schilderswijk geen buitensportvereniging om de hoek. Urban Sports is een verzamelnaam voor sporten zoals free running, calisthenics (turn-stangen) en skatesporten.

8.2 Type sport in de openbare ruimte

Het aanbod in Den Haag voor sport in de openbare ruimte, waaraan in dit IHP Sport investeringen zijn gekoppeld kunnen verdeeld worden in 5 categorieën:

1. Plekken ingericht om te sporten met sporttoestellen, zoals fitness en calisthenics (turn-stangen)/hindernisbanen, free run-attributen (8.3);
2. Alles ontworpen om te sporten op wielen: inline- & rollerskate, step- &, skatebanen, BMX-en en mountainbiken (8.4);
3. De speelvelden en kooien met doelen en baskets of met mogelijkheden voor tennis-/badminton-, of volleybalnetten (8.5);
4. Gecombineerde bovenwijken aanbod Zuiderpark en Malieveld (8.6);
5. Overige sportinvullingen, zoals jeu des boules-banen, tafeltennistafels, schaakborden, yoga-spots, hardloop/Coopertest banen, belijningen om hard te lopen en innovatieve ontwikkelingen (8.7).

De investeringen in grootschalige gebiedsontwikkeling conform de referentienormen zijn afgezien van onderhoud geen onderdeel van de begroting Sport en worden qua investeringen buiten beschouwing gelaten (zie paragraaf 3.4). Dit geldt ook voor de beweegvriendelijke openbare ruimte, die gebruikt wordt om te sporten, bestaande uit parken, voet- en fietspaden; recreatief water en sport aan zee; ruiterspaden en mountaintbikeroutes. Ook playgrounds en klimtoestellen voor kinderen onder de 12 jaar worden buiten beschouwing gelaten.

8.3 Aanbod, behoefte en opgave aan Sporttoestellen en Calisthenics

Je lichaam als instrument

freerunnen
breaken/urban dance
calisthenics
boulderen/klimmen
tricking

Sporten waarbij weinig of geen hulpmiddelen worden gebruikt en het vooral op aankomt wat je met je eigen lichaam kunt.

Freerun Locatie Burg. Hovvylaan Houtwijk

Calisthenics

De stadsdelen Haagse Hout, Segbroek en Scheveningen hebben minder sporttoestellen (zie volgende kaart). Voor een deel hangt dit samen met natuurgebieden, waar toestellen ontbreken. Als er specifiek ingezoomd wordt op 18+ blijkt dat veel wijken geen 18+ fitnessstoestellen hebben. Het gaat

bij 18+ toestellen met name over fitnessstoestellen, die bij een speelplek zijn gesitueerd. Alleenstaande en vitale ouderen zorgen op het eerste gezicht voor een toenemende behoefte. De praktijk laat echter zien dat een aantal toestellen voor ouderen (55+) niet om vervanging vragen, omdat deze weinig wordt gebruikt. Ouderen hebben meer behoefte aan sport onder begeleiding en gaan minder snel in de openbare ruimte fitnessen. In dit IHP wordt daarom geen opgave geformuleerd voor fitnessstoestellen voor ouderen.

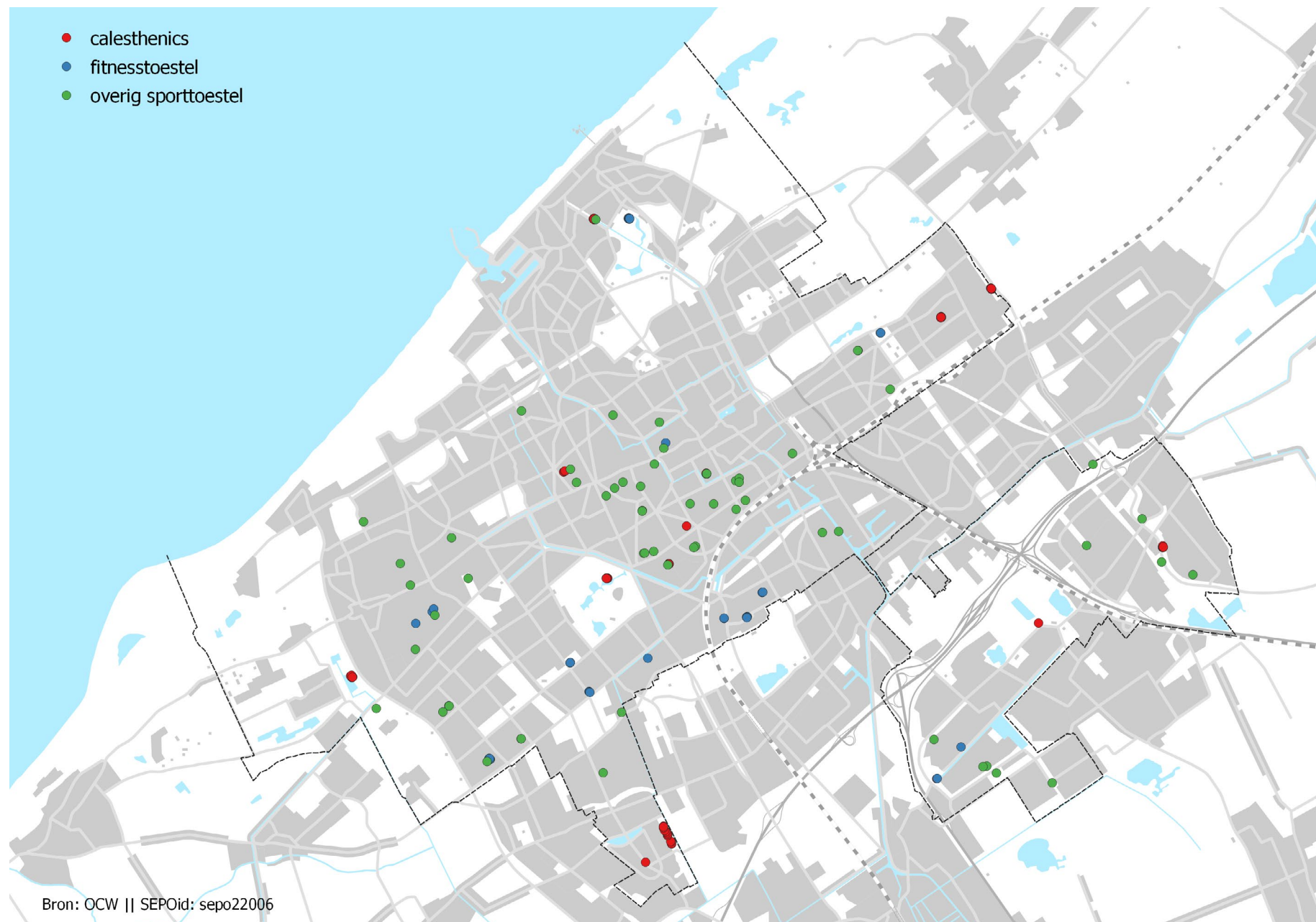
Dit geldt niet voor de zogeheten calisthenics. Dit zijn turntoestellen met stangen. Deze urban sport voorziet in een grote behoefte. Er zijn op dit moment 12 locaties in Den Haag. Deze zijn recentelijk aangelegd en worden vooral benut door bewoners uit de wijk. Uit stadsdeelsessies komt een hoge benutting naar voren en dat er een behoefte ligt in elke wijk. Een wijk in Den Haag heeft gemiddeld 700 jongeren tussen 15-19 jaar en 4500 inwoners tussen 20-44 jaar. Eén Calisthenics Park voor deze doelgroep is een conservatieve raming.

Voor de invulling is het wenselijk uit te gaan van een gedifferentieerde invulling afhankelijk van de ruimtelijke mogelijkheden en specifieke wensen met: free-run, klimhindernisbanen, bootcamp, parcours en survival. Het streven is daarom om in te zetten op uitbreiding naar één locatie met calisthenics of alternatief per wijk. Dit wordt vooralsnog wel als opgave geformuleerd voor de komende 10 jaar. Dit komt buiten de grote gebiedsontwikkeling neer op ongeveer 2 Calisthenics Parken per jaar.

Van belang is niet in te zetten op kwantiteit met hier en daar een paar toestellen.

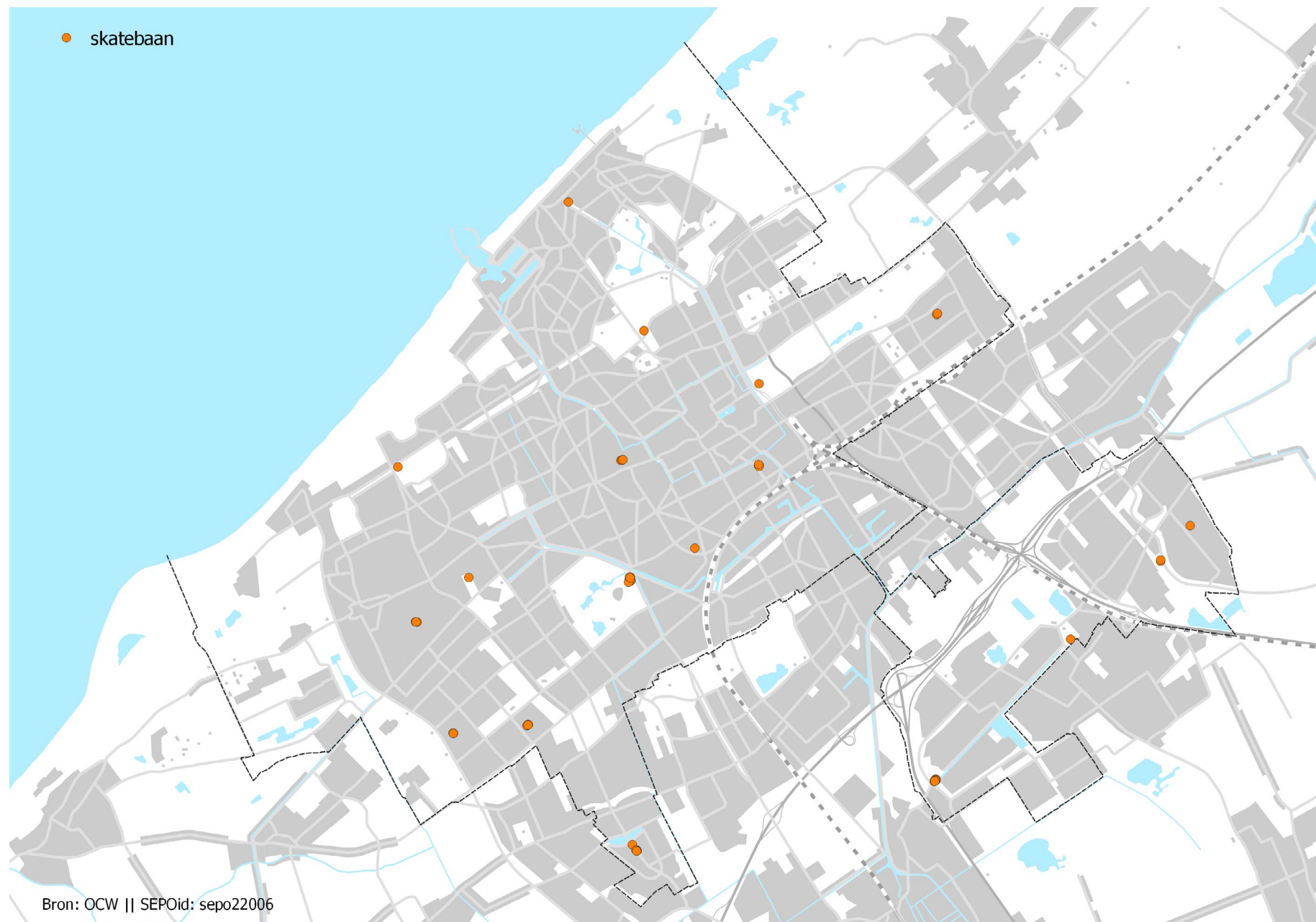
Onderzoek van de Haagse Hogeschool (2015) geeft aan dat gebruikers meer variatie in het aanbod van apparaten wensen en duidelijke regels en instructieborden met oefeningen voor zowel beginners als gevorderden op prijs stellen. Ook uit een onderzoek uit Amsterdam (2020) komt naar voren dat het van belang is in te zetten op een bepaalde minimale schaal met voldoende variatie.

Kaart 8.1 Calisthenics, fitnesstoestellen en overige sporttoestellen voor 12+

Bron: speeltoestellendatabase DPZ, het gaat om een indicatie. Veel speeltoestellen zoals schommels en rekken zijn voor alle leeftijden en zijn met deze selecties niet meegenomen.

Kaart 8.2 Skatebanen

Voorontwerp uitbreiding skatebaan en renovatie RijswijkseLandingsbaan Ypenburg met pumptrack

8.4 Aanbod, behoefte en opgave voor sporten op sportplekken voor ‘wielmpjes’

Alles op wielmpjes	
skateboarden	Alle sporten die in skateparken of ‘op straat’ plaatsvinden en waarbij op één of andere manier wordt gerold.
inline skaten	
rolschaatsen/skate dansen	
BMX-freestyle	
stuntsteppen	

Er zijn 18 officiële skatevoorzieningen (zie kaart hieronder) en daarnaast het informele Spuiplein. Ook is er één mountainbikeroute rondom De Uithof, een tijdelijke route op de Binckhorst en een inline-/rollerskatebaan in het Zuiderpark. In 2005 en 2014 heeft bureau Carve inventarisatie gedaan naar de skatevoorzieningen, waarna onderhoud heeft plaatsgevonden. Een aantal skatevoorzieningen zijn duidelijk aan onderhoud toe en vervanging. Daarnaast is de motie aangenomen ‘vergeet de Skaters niet’ ([RIS308290, 2021](#)), waarin ook de behoefte naar voren komt. Wenselijk is dat de skatebanen ook vernieuwing krijgen. Andere grote steden investeren fors in step- en skatevoorzieningen en de trends en behoefte zijn in Den Haag niet anders.

In Ypenburg is in 2021 de skatebaan Rijswijkse Landingsbaan gerenoveerd en is een pumptrack gerealiseerd (een glooiend asfaltlint waar iedereen met wielmpjes zich op kan uitleven). Deze baan heeft zelfs regionale aantrekkingskracht (zie afbeelding ontwerp). Behoeft is dat ook in andere delen van Den Haag vergelijkbare pumptrack banen worden aangelegd.

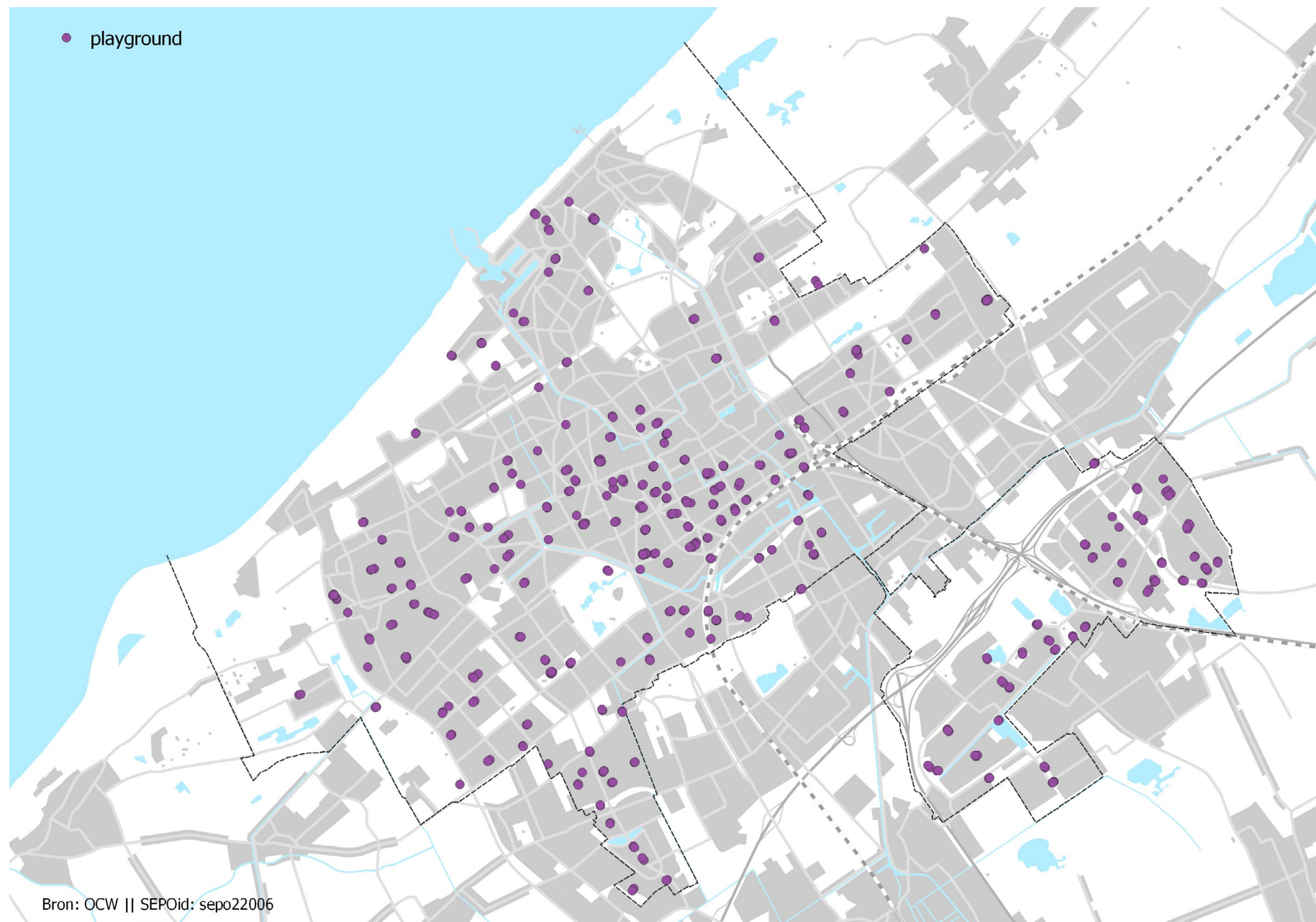
8.5 Aanbod, behoefte en opgave sportveldjes en kooien

De stad als je speelveld	
3x3 basketball/streetball	Traditionele sporten die soms met enige aanpassingen in spelregels of ruimtelijke kaders worden beoefend in de openbare ruimte van de stad.
straatvoetbal/panna voetbal	
padel	
baseball 5	
urban hockey	

Door de stad zijn diverse speelvelden en kooien met doelen en baskets. De stadsdelen Haagse Hout en Scheveningen hebben relatief minder sportvelden (zie kaart hieronder). Dit hangt samen met de aanwezigheid van natuurgebied, waarin geen doelen en basket zijn te vinden.

In stadsdeelsessies is de specifieke behoefte naar voren gekomen voor extra sportvelden in het noordwesten van Scheveningen en in Wateringseveld en Madestein. Daarnaast ligt er een opgave in de gebiedsontwikkeling. Inzet is om bij gebiedsontwikkeling in schaarste van ruimte uit te gaan van multifunctioneel ruimtegebruik. Tegelijkertijd geldt daar ook een nuance. In hoog stedelijk gebied ontbreken sportvelden. Succes is er door in schaarse ruimte ook in hoog stedelijk gebied aparte kleinere playgrounds in te richten met 3 tegen 3 basketbal of padel, al dan niet naast een multifunctioneel veld. Het onderhoud van de speelveldjes is over het algemeen op orde, maar moet wel bijgehouden worden. Ook daarbij geldt dat vernieuwing bijdraagt aan hogere participatie. Een zogeheten Athletic Skills Model inrichting draagt daar aan bij (zie kader).

Kaart 8.3 Sportveldjes en kooien

Athletic Skills Model-veld

Het Athletic Skill Model is een praktisch en wetenschappelijk onderbouwd ontwikkelingsmodel voor alle bewegers. De unieke toepassing van variatie, asymmetrie en diverse ondergronden geeft de ruimte voor een brede motorische ontwikkeling op elk niveau. Dit zorgt voor betere prestaties, minder blessures, meer creativiteit en meer plezier. Het is ontworpen voor iedereen; voor de topsport, breedtesport, gezondheidszorg, het bewegingsonderwijs en voor de recreatieve beweging. De multifunctionele speelvelden brengen alle leeftijden en alle niveaus met- of zonder beperking bij elkaar.

8.6 Gecombineerde bovenwijken aanbod behoefte en opgave met Zuiderpark en Malieveld

Het Zuiderpark en het Malieveld hebben een grote aantrekkingskracht en vervullen voor de openbare ruimte een functie voor de wijk, maar hebben ook een bovenwijkse rol.

Zuiderpark

Het Zuiderpark heeft een grote rol in het aanbod van sportinfrastructuur. Niet alleen met de gebouwen van de sportcampus en zwembad, maar ook met buitensport (voetbalvelden, beachvolleybalvelden, atletiekbaan, manege) en openbare ruimte.

Het Zuiderpark heeft wandel- en fietsroutes, skatebaan, rollerskatebaan en plekken met fitness-toestellen en calisthenics. De skatebaan van het Zuiderpark is zwaar verouderd.

Er is een concept om het gebied betreffende deze drie onderdelen opnieuw in delen waarbij Het Hertenkamp weg gaat en elders in het Zuiderpark terugkomt. Waarbij er een pumptrack zou kunnen komen op de plek van Het Hertenkamp en waarbij het skatepark een betere plek krijgt en meer zichtbaar wordt. De rollerskatebaan wordt in dit concept ook verplaatst en vernieuwt.

Referentie pumptrack- baan Zurich

Malieveld

De skatebaan van het Malieveld is net opgeknapt. Uit onder meer de stadsdeelsessies is naar voren gekomen dat er een grote behoefte is om deze uit te breiden. De skatebaan is populair en wordt veel gebruikt. De combinatie met andere urban sports zoals calisthenics, free run, hindernissen, pumptrack, krachttoestellen, sprintloopbaan wordt gezien als grote kans en potentie voor benutting. Ook geldt dat een toename in gebruik valt te verwachten in relatie tot de ontwikkelingen in het CID en binnenstad met de beperkte ruimte.

Impressie aanpassing Malieveld en referentie Nijmegen en Berkel & Roderijs.

Referentie Berkel en Roderijs met free-run, calisthenics, hindernissen, en hardloopplijnen. Referentie Free run en Calisthenics en Freerun/obstakels bij Skatebaan op Urban Sportpark Nijmegen Oost.

8.7 Aanbod, behoefte en (participatie) opgave aan overige sport en innovatie in de openbare ruimte

Naast de in vorige paragrafen beschreven sportinvullingen zijn er nog diverse andere vormen zoals tafeltennistafels, yoga-spots, hardloop/couperrun-banen en klimmuren. De opgave hiervoor is per stadsdeel zeer divers en afhankelijk van verschillende factoren. Belangrijke factoren zijn:

- Maatwerk van de specifieke bevolkingssamenstelling van een locatie en de verandering daarvan;
- Participatie; De behoefte van bewoners voor een specifieke voorziening. Zoals bijvoorbeeld de wens van een groep bewoners voor een jeu de boules-baan;
- Unieke ruimtelijke mogelijkheden en beperkingen. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om de kans om een couperrun-baan van 400 meter aan te leggen in een park (in een stadsdeelsessie werd dit bij het park bij winkelcentrum Mariahoeve geopperd);
- Innovatieve ontwikkelingen. Er komen steeds nieuwe attributen en mogelijkheden. De opgave is om ook in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Bijvoorbeeld sporttoestellen als onderdeel van een virtual reality game. Er kan dan wellicht ingezet worden op een pilot;
- Trends en rages. Bijvoorbeeld een trend kan zijn dat schaken opeens populair wordt vanwege een televisieserie en er behoefte ontstaat om daarop in de openbare ruimte op in te spelen;
- Natuurlijke momenten; Aanleiding voor investering kan zijn technische (af)keuring, klachten/onveilig ontstane situaties;
- Kansen werk met werk; In de openbare ruimte is altijd sprake van dynamiek. Er wordt gewerkt aan plannen voor vergroening, klimaatadaptatie herontwikkeling van pleinen, mobiliteitsingrepen en andere werkzaamheden. Dit zijn gunstige momenten om als onderdeel van deze werkzaamheden ook de sportinfrastructuur te verbeteren.

Gelet op bovenstaande is het voornemen om 10% van mogelijke sportinvestingsruimte ten behoeve van de openbare ruimte open te houden om te kunnen inspelen op diverse factoren.

9

Topsport: Voorzieningen op Olympisch niveau

9. Topsport: Voorzieningen op Olympisch niveau

9.1 Topsportstad

Het Haagse topsportbeleid heeft sinds 2005 vorm gekregen aan de hand van een strategie met focus op groeiende topsporten, passend bij de geografische ligging van Den Haag en bij de organisaties in de stad. Samen met partners is structureel geïnvesteerd in talent, organisatie, evenementen en accommodaties. Vanuit deze aanpak zijn topsportaccommodaties, zoals de Sportcampus Zuiderpark, het Nationaal Topzeilcentrum en de Haagse Sport Centrale gerealiseerd.

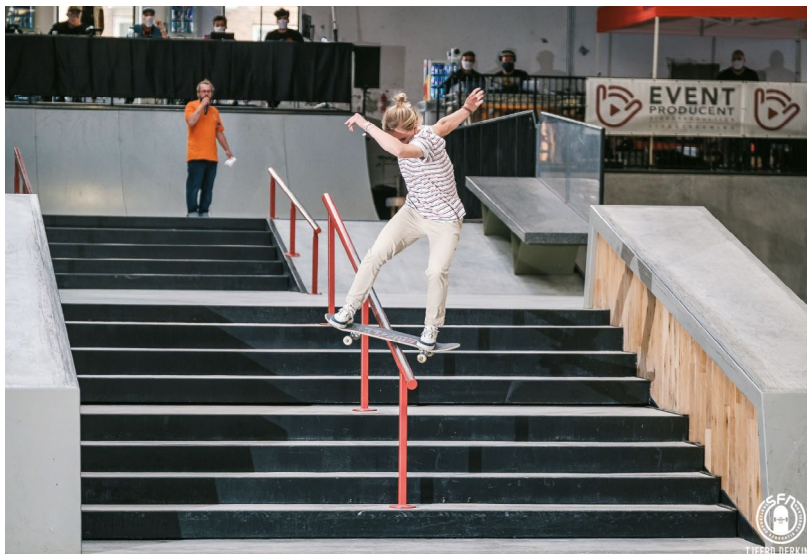
In het Haags Sportakkoord is vastgelegd dat 'de bestaande topsportaccommodaties goed worden onderhouden, worden voorzien van een aantrekkelijke programmering en in uren en qua betaalbaarheid beschikbaar zijn voor topsport'. Ook in het Nationaal Sportakkoord is hier aandacht voor: 'Om onze topsportambities te realiseren hebben we topsportaccommodaties van topniveau nodig. We maken een plan van aanpak waarin we inventariseren welke modernisering of aanvullingen de komende jaren noodzakelijk zijn. We bespreken hoe- en onder welke voorwaarden we deze topaccommodaties samen kunnen realiseren.'

In lijn met het Haags Sportakkoord en kijkend naar de huidige topsportvoorzieningen in de stad zijn faciliteiten gewenst, die in volgende paragrafen worden toegelicht.

9.2 Topsportprogramma's

Den Haag huisvest op dit moment een drietal topsportprogramma's, te weten beachvolleybal, zeilen en skateboards. Om ook in de toekomst op internationaal topniveau mee te kunnen blijven strijden is het noodzakelijk de huidige, kwalitatief hoogwaardige, voorzieningen te blijven ontwikkelen. Concreet betreft dit de komende jaren de volgende twee aspecten:

- Uitbreiding van de beachcourts naast de Sportcampus Zuiderpark van 3 naar 6 á 8 velden. De internationale benchmark vergt een intensief trainingsprogramma met een toenemend aantal topsporters. Om daarin te kunnen voorzien is een uitbreiding van de huidige voorziening noodzakelijk. Daarnaast ontbreekt in het de Sportcampus Zuiderpark aan een volwaardige topsportwaardige krachtruimte.
- De Olympische disciplines in de zeilsport veranderen door de tijd heen. De komende jaren neemt windsurfen een prominente plek in op de kalender. Om optimaal te kunnen voorzien in de trainingssituatie is een voorziening vanaf het strand naar de zee gewenst. Dit aangezien het niet toegestaan is om vanaf het Topzeilcentrum, via de haven, de zee op te gaan.

Haagse Sportcentrale

Beach Stadion

Topsportevenementen

Sportcampus Zuiderpark, De Uithof, het Hofbad en het Het Cars Jeans Stadion (ADO) zijn enkele van de accommodaties waar regelmatig topsportevenementen worden georganiseerd. Evenementen zijn één van de pijlers onder het topsportbeleid en onmisbaar om de ambitie om met topsport inwoners te inspireren waar te maken. Ook de eisen die gesteld worden aan de accommodaties ontwikkelen zich in de tijd. Op dit moment is met name de toekomst van het Beachstadion op het sportstrand van Scheveningen een belangrijk vraagstuk. Om ook in de toekomst de status als 'topsportstad aan zee' te kunnen waarmaken is een nieuw, bij de huidige tijd passend Beachstadion cruciaal. De grote diversiteit aan evenementen vraagt om hoogwaardige basisvoorzieningen die relatief eenvoudig aan te passen zijn aan de eisen en omvang van de verschillende evenementen. Naast het faciliteren van de evenementen dient in deze uitwerking ook de structurele sportbeoefening op het sportstrand, en op andere delen van het Haagse strand, in ogenschouw te worden genomen. Een kostenindicatie is op dit moment nog niet mogelijk.

9.3 Topsportverenigingen

Den Haag telt momenteel 22 topsportverenigingen die uitkomen op het hoogste nationale niveau. Al deze verenigingen bieden een omvangrijk trainingsprogramma aan zowel de topsporters als aankomend talent. Veelal maken deze verenigingen gebruik van gemeentelijke sportaccommodaties. Tegelijkertijd zijn, met name bij de buitensportverenigingen, de topsportverenigingen zelf verantwoordelijk voor ondersteunende faciliteiten zoals een krachtruimte, sportmedische ruimte etc. De kwaliteit hiervan laat veelal te wensen over. Om de ambities van topsportverenigingen waar te maken zijn, net als bij de topsportprogramma's, optimale voorzieningen essentieel. Dit vergt een ander voorzieningenniveau dan voor een breedtesportvereniging. Denk hieraan aan de volgende aspecten:

- Ondergrond geschikt voor intensief gebruik (gras, kunstgras, zaal, ijs, etc.);
- Krachthok (minimaal 100 m²);
- Sportmedische ruimte (20 m²);

- Coachruimte;
- Kleedkamer met analyse mogelijkheden (50 m² voor team);
- Boarding rondom het veld;
- Tribunes met voldoende capaciteit;
- Led - scorebord (groot);
- Camerasystemen voor analyse/ media;
- Businessruimte voor het ontvangen van sponsors/ partners.

Bij de renovatie en realisatie van gemeentelijke sportaccommodaties is het belangrijk om de functionaliteit in ogenschouw te nemen. Indien ook topsportgebruik dan de hiervoor genoemde aspecten ook (deels) te realiseren. Daar waar het private accommodaties betreft kunnen, door middel van een aanvullende bepaling in de IAS-regeling, de topsportverenigingen financieel geholpen worden bij het realiseren van topsportwaardige voorzieningen. Specifiek geldt de wens voor verplaatsing van trainingsfaciliteit voor ADO naar het Zuiderpark.

9.4 Talentontwikkeling

Naast concrete behoeften zijn er ook met het oog op de lange termijn een aantal behoeften die de topsport en talentontwikkeling in de stad verder kan versterken. Een topsportwaardige sporthal, waar verschillende talentprogramma's kunnen trainen, in de omgeving van het Segbroek College zou een enorme impuls voor de talentontwikkeling in de stad betekenen. Het Segbroek College is als Topsport Talentschool cruciaal in het faciliteren van de duale carrière. Net als bij de topsportverenigingen onderscheidt een topsportwaardige hal zich door de hierboven genoemde aspecten van een breedtesporthal.

Ook is een overdekte indooratletiek faciliteit (minimaal 100m.) een behoefte die de topsport in de stad verder versterkt. Niet alleen voor topsporters in de atletieksport, maar ook als trainingsaccommodatie is een dergelijke voorziening van grote toegevoegde waarde voor het trainingsprogramma. Mogelijk biedt de planontwikkeling aan de Laan van Poot hier een mooie gelegenheid voor.

Opgave

Topsportprogramma's

- Uitbreiding van de beachcourts naast de Sportcampus Zuiderpark van 3 naar 6 á 8 velden
- Realiseren van een volwaardige krachtruimte t.b.v. topsporters in de sportcampus (p.m)
- T.b.v. topsportwindsurfers voorziening vanaf het strand naar de zee. (p.m)
- Realisatie van een beachstadion t.b.v. (top) sportevenementen

Verenigingen en topsport

- Bij het vervangen van bestaande en het realiseren van nieuwe sportvoorzieningen wensen m.b.t. "extra" topsportfaciliteiten in beeld brengen en indien nodig opnemen in het programma van eisen.
- Onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om het verenigingen middels IAS subsidie te stimuleren om van hun verenigingsaccommodatie een accommodatie te maken die nog is om op topsport niveau te acteren.
- Herinrichting sportvelden Zuiderpark voor Trainingslocatie Ado Den Haag

Talentontwikkeling en topsport

- Onderzoeken of de wens van een topsporthal in Segbroek te combineren is met de huidige uitbreidingsvraag van een sporthal in Scheveningen.
- Onderzoeken samenwerkingsmogelijkheden om te komen tot een sprinthall t.b.v. topsport.

10

Kwaliteit
sportaccommodaties

10. Kwaliteit sportaccommodaties

10.1 Beheer en Onderhoud gemeentelijke sportaccommodaties

De gemeentelijke sportaccommodaties worden onderhouden conform de methodiek van ‘conditie gestuurd onderhoud’. In het kader van sober én doelmatig onderhoud is het onderhoudsniveau vastgesteld op niveau “redelijk” (NEN 2767 niveau 3). Voor alle objecten die in gemeentelijk beheer zijn met een verwachte beheertermijn van minimaal vijf jaar is een meerjaren onderhoudsplan opgesteld. Deze worden om de vier jaar geactualiseerd. De feitelijke onderhoudsuitgaven fluctueren van jaar tot jaar en wijken vrijwel altijd af van het structureel beschikbare onderhoudsbudget, dat elk jaar gelijk is.

Gebruikers- en eigenaarsdeel van het onderhoud

Het onderhoud van sportaccommodaties is verdeeld in gebruikers en eigenaren onderhoud, waarbij het gebruikers onderhoud door OCW Sportvoorzieningen wordt verricht en het eigenaren onderhoud van de zwembaden en de sporthallen door het CVDH.

Gebruikersonderhoud

Bij het gebruikersonderhoud gaat het enerzijds om klein onderhoud en anderzijds om groot onderhoud aan zwembaden, sporthallen, buitensportaccommodaties en de Sportcampus Zuiderpark. De huidige middelen zijn op termijn ontoereikend om aan het kwaliteitsniveau te voldoen en om fluctuaties te kunnen opvangen.

Dit heeft verschillende oorzaken.

1. Als gevolg van gewijzigde omstandigheden ten opzichte van het onderhoudsplan op het vlak van wet- en regelgeving, verduurzaming en marktwerking treden hogere onderhoudskosten op. Er zijn kosten voortkomend uit duurzaamheidsregels geïmplementeerd in onderhoudsplannen zonder dat de dekking daarop is aangepast. Daarnaast heeft gewijzigde wet- en regelgeving in de zwembaden (o.a. zwemwaterwet) en op sportvelden (milieuwetgeving) bijgedragen aan een toename van de onderhoudskosten en deze blijven ook steeds toenemen. Ook zijn voorzieningen aan sportaccommodaties gerealiseerd met behulp van eenmalige middelen. Bijvoorbeeld duurzame gebouwgebonden installaties, zonnecollector, afdekdeks en beregeningsinstallaties. Dit zal nog verder toenemen, bijvoorbeeld door recente duurzaamheidswetwijzigingen van afgelopen half jaar, die nog niet in het MOP zijn opgenomen.
2. Daarnaast is er sprake van een stijging van niet planmatig onderhoud wat bedoeld is voor calamiteiten. Een voorbeeld hiervan is het vroegtijdig moeten vervangen van een brandmeldinstallatie, omdat de bedrijfszekerheid niet gewaarborgd kan worden omdat onderdelen niet meer leverbaar zijn.
3. Er is sprake van een overspannen bouwmarkt. De verwachting is dat dit de komende jaren zal aanhouden wat los van hoge indexatie er regelmatig toe leidt dat partijen niet inschrijven en dat aanbestedingen boven de geraamde bedragen uitkomen.
4. Met de huidige btw regeling (sinds 1/1/2019) is het niet meer mogelijk de btw volledig te verhalen. Dit heeft een stijging van de kosten tot gevolg. Wanneer de tijdelijke regeling vervalt of afgebouwd wordt ontstaat er een extra tekort.

Opgaven

- Om onze gemeentelijke sportaccommodaties op het gewenste en vereiste onderhoudsniveau te houden is er een structurele ophoging van het gebruikersonderhoud en eigenaarsonderhoud nodig;
- De uitbreidingsopgaven gaat gepaard met structurele onderhoudskosten.

10.2 Kwaliteit club/kleedaccommodaties en veldverlichting sportverenigingen

Rond de eeuwwisseling is gefaseerd met verenigingen een bruikleenovereenkomst voor de kleedaccommodaties aangegaan. In deze overeenkomst is vastgelegd dat gebruikers het kleedgebouw, in een voldoende/goede staat van onderhoud moet houden. De mate van onderhoud is een verantwoordelijkheid van de vereniging en hier heeft de gemeente onvoldoende zicht op.

Wanneer de gemeente bekend wordt met een gevaarlijke situatie door slecht onderhoud is het vaak al te laat. Het pand is verzakt, dak waait eraf of brandt af. De financiële schade is vaak groot en treft naast de gebruiker ook de gemeente omdat het juridische eigendom bij de gemeente ligt. Aansprakelijkheid voor eventuele gevolg schade, zoals letselschade, is dan ook een risico. Preventieve inspectie is dus geboden.

Om dergelijke risico's zoveel mogelijk te voorkomen heeft de gemeente de accommodaties van 20 jaar of ouder laten inspecteren. Er zijn 44 gebouwen geïnspecteerd op de volgende bouwelementen: Gebouwconstructie, Gevels, Daken, Vloer-/ wand-/ en plafondafwerkingen, E- installatie, W- installatie, Veldverlichting installatie, Asbest (visueel) en Brandveiligheid (visueel). Aan ieder gebouw is vervolgens op basis van inspectie een technische score, een energetische score, een risico Wet en Regelgeving score en een functionele score toegekend.

Score	1	2	3	4	5	6	Nvt
	Uitstekend	Goed	Redelijk	Matig	Slecht	Zeer slecht	
Aantal clubgebouwen							
Technisch	2	8	29	4	–	–	1
Energetisch	1	4	10	21	8	–	–
Risico W&R	2	23	14	4	1	–	–
Functioneel	7	21	11	5	11	–	–

Om deze gebouwen weer minimaal in nominale (betrouwbare) staat te brengen is € 1.000.000 benodigd door de verenigingen gezamenlijk (optelsom van inspectie). Dit is een investeringsraming inclusief de op dat moment geraamde onderhoudskosten. De verwachting is dat veel verenigingen hier niet of nauwelijks voor hebben gereserveerd.

Veldverlichting

Op basis van de huidige gegevens zijn 256 (28%) lichtmasten ouder dan 30 jaar. In tegenstelling tot de clubgebouwen worden lichtmasten wel structureel geïnspecteerd en adviezen over te nemen maatregelen onder de aandacht van de eigenaar (vereniging) gebracht.

Opgaven

- Op de gemeentelijke buitensportcomplexen staan veel verouderde clubaccommodaties. De onderhoudsverplichting van de clubgebouwen is niet door iedere vereniging evengoed opgepakt.
- De technische onderhoudsstaat (de fysieke staat van alle bouw- en installatiedelen) is over het algemeen redelijk, slechts vier gebouwen scoren matig.
- te voorkomen dat er (in de toekomst) gevaarlijke situaties ontstaan door het niet goed onderhouden van de verenigingsaccommodaties is het belangrijk dat er jaarlijks inspecties op de bouwkundige staat worden uitgevoerd.
- Op basis van de inspecties zullen de verenigingen moeten zorgdragen voor het (eventuele) noodzakelijk herstel om de accommodatie minimaal op het onderhoudsniveau 3 (NEN2767) te krijgen en houden;
- Ten behoeve van de jaarlijkse inspecties is 0,75 fte gewenst
- Voor bijdrage aan vervanging, toegankelijkheid en multifunctionaliteit van clubaccommodaties zijn de structurele IAS-subsidies.

11

Vervanging gemeentelijke
sportaccommodaties

11. Vervanging gemeentelijke sportaccommodaties

De gemeentelijke sportaccommodaties worden conform de verordening VFBB in 40 jaar afgeschreven. In de gemeentelijke begroting wordt echter niet gereserveerd voor vervanging. Het onderhoudsprogramma loopt structureel door zonder de afweging te maken of vervanging van een accommodatie niet op termijn voordeliger is. In dit IHP wordt als vertrekpunt uitgegaan van de norm om na 40 jaar vervangende nieuwbouw te plegen. Dit is in lijn met werkwijze in andere gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht etc.).

De zwemaccommodaties zijn uit verschillende bouwperiodes en verkeren in goede en minder goede bouwkundige en technische staat. De Blinkerd, De Waterthor, Overbosch en de Escamphof zijn ouder dan 40 jaar en daarmee economisch afgeschreven. Deze accommodaties scoren op zowel de Onderhoud- en Energie Conditie matig waardoor een goede afweging gemaakt moet worden om deze binnen 10 jaar te vervangen voor nieuwbouw.

Uit de praktijk blijkt dat de functionaliteit van de bestaande zwemaccommodatie over het algemeen voldoet. Zwembad Zuiderpark is hierop de uitzondering. De voorzieningen rondom het zwembad zoals perron, douches kleedkamers entree zijn onvoldoende ruim en beschikbaar. Alleen al voor de veiligheid is het advies de voorzieningen rondom het zwembad spoedig aan te passen.

Ook de sporthallen en specials zijn uit verschillende bouwperiodes en verkeren in goede en minder goede bouwkundige en technische staat. Om de vervangingsachterstand in te halen tot 2040 is het nodig om de 2 jaar een sporthal te vervangen. Hierbij gaat het tot 2032 naast Loosduinen, om de sporthallen Gaslaan, Zuidhaghe, Ockenburgh en 't Zandje. Voor Sporthal Gaslaan is ook functioneel niet op orde. Qua afmetingen is de zaal te klein en er zijn knelpunten zijn mbt scheidingswanden. Tevens zijn twee sporthallen die gecombineerd zijn met zwembaden, Overbosch en De Blinkerd, ouder dan 40 jaar. De sporthallen Loosduinen, Gaslaan, 't Zandje en Oranjeplein en de combi's Blinkerd en Overbosch verkeren in een matig staat van onderhoud. Ook de special Lindoduin is ouder dan 40 jaar en daarmee economisch afgeschreven.

Het maken van een keuze of vervanging van een sporthal economisch voordeliger is dan renovatie vergt nader onderzoek op basis van een total cost of ownership. Mede aan de hand van deze input kan er per sporthal een routekaart worden opgesteld en kan inzichtelijk worden gemaakt of het blijven investeren in oudere accommodaties te rechtvaardigen is. Hierbij zal ook het duurzaamheidsperspectief (circulariteit in plaats van energetische waarde) meegewogen worden.

De buitensportvelden vallen binnen het reguliere Meerjaren onderhoudsplan en worden op basis hiervan gerenoveerd of vervangen. Hier is dus, naast aanvulling van het onderhoudsbudget geen actie nodig.

Opgaven

- Op basis van de eerste analyses is gewenst dat:
 - het zwembad Blinkerd en Escamphof binnen 10 jaar vervangen te worden (waarvan voor Escamphof verplaatsing in combinatie met groeiopgave wenselijk is).
 - Special Lindoduin vervangen te worden
 - sporthallen Gaslaan, Zuidhaghe, en 't Zandje vervangen te worden evenals Blinkerd (al onder zwembaden genoemd) en Loosduinen (al genoemd onder realisatie dubbel sporthal Loosduinen);
 - Haalbaarheidsonderzoek naar mogelijkheid vervanging sporthal Ockenburgh tbv bestemmingswijziging huidige locatie;
- op basis van nader onderzoek en beschikbare dekking zal een definitieve keuze worden voorgelegd voor vervanging van genoemde accommodaties
- het zwembad Zuiderpark behoeft uitbreiding van faciliteiten als kleedunits, douches, perronruimte en de entree. Deze functionele noodzakelijke verbetering is gewenst naast de eventuele uitbreiding met zwemwater op korte termijn te worden gerealiseerd.

12

Verduurzaming

12. Verduurzaming

12.1 Verduurzamen sporthallen en zwembaden

In onderstaand overzicht zijn de benodigde middelen voor verduurzaming van de sporthallen en zwembaden opgenomen conform klimaatakkoord. De kosten zijn opgebouwd uit directe (materiële) en indirecte (engineering, het toezicht en projectmanagement) kosten. Kosten van regulier onderhoud zijn buiten beschouwing. De raming is op basis van prijspeil 2021 uitgevoerd door een extern onafhankelijk bureau met een indicatieve berekening per pand. Ook is een uitvoeringsjaar bepaald. Dit is het natuurlijk moment waarop het best de verduurzaming kan plaatsvinden rekening houdend met andere onderhoud en vervangingsinvesteringen.

Voor de gemeentelijke zwembaden wijst het onderzoek het volgende uit.

Sportcomplex/ zwembad	Bouwjaar	Kosten verduurzaming	Uitvoeringsjaar	Voor 2032 en geen sloopnieuwbouw in indicatieve planning
Overbosch	1974	€ 2,2 mln	2025	
De Blinkerd	1981	€ 4,9 mln	2035	
De Houtzagerij	1995	€ 1,8 mln	2024	X
De Waterthor	1977	€ 1,8 mln	2025	
Zuiderpark	2003	€ 2,6 mln	2032	
't Hofbad	2012	€ 1,8 mln	2031	X
Escamphof	1931	€ 0,9 mln	2022	
Totaal		€ 16 mln		

Voor de gemeentelijke sporthallen betekent dit op basis van een gemiddeld BVO van 3.000 m²

Sporthal	Bouwjaar	Kosten verduurzaming	Uitvoeringsjaar	Voor 2032 en geen sloopnieuwbouw in planning
Gaslaan	1972	€ 1,1 mln	2035	
Ockenburg*	1980	€ 2,3 mln	2034	
Zuidhaghe	1980	€ 1,3 mln	2034	
't Zandje	1982	€ 2,0 mln	2031	
Oranjeplein	1983	€ 1,8 mln	2037	
Transvaal	1986	€ 1,3 mln	2034	
Loosduinen	1990	€ 2,3 mln	2034	
Lipa	1991	€ 1,1 mln	2024	
Piet Vink	2004	€ 0,8 mln	2034	
Hogeveld	2004	€ 0,9 mln	2035	
Boswijk	2005	€ 1,0 mln	2022	X
Houtrust	2006	€ 1,6 mln	2037	
Leidschenveen	2008	€ 1,0 mln	2024	X
Sportcampus	2017	-	Na 2032	
Totaal		€ 18 mln		

De voorlopige conclusie is dat alle sporthallen zijn te verduurzamen en kunnen voldoen aan de klimaatdoelen maar dat bij een geplande vervanging dit beter gelijktijdig kan worden uitgevoerd.

Voor de monofunctionele van overige gemeentelijke accommodaties zijn niet voor alle panden maatwerkadvisen voor verduurzaming opgesteld. Voor deze panden is op basis van kentallen en referenties indicatief de kosten voor verduurzaming bepaald.

	Bouwjaar	Kosten verduurzaming	Uitvoeringsjaar	Voor 2032 en geen sloopnieuwbouw in planning
Haagse sportcentrale	1930	€ 5,5 mln		
Boksschool Houwaart	1910	€ 0,4 mln		
Sportschool Atlas	1899	€ 0,4 mln		
Laan van Poot Sporthallen (Voormalig HALO)	1984	€ 1,4 mln	2039	
Haagse Directe	1985	€ 0,6 mln		
Jump Freerun urban sports	1977	€ 0,1 mln	2028	X
Judo Club Lu-Gia-Jen	1956	€ 0,1 mln		
Car Jeans Stadion	2007	€ 1,0 mln		
Beachvolleybal sporthal Lindoduin	1967	€ 1,3 mln	2031	
Inhuizing voetbalvereniging TAC '90	2012	€ 0,03 mln		
Stichting Haags Jeugd Gezond	1995	€ 0,2 mln		
Eibernet	1966	€ 1,3 mln		
Haagse sporttuin Duindorp	2011	€ 0,01 mln		
Teijlerstraat tennisvereniging en buurthuis	2019	€ 0,2 mln		
Totaal		€ 12,9 mln		

- Verduurzaming van de accommodatie zal niet worden uitgevoerd indien de accommodatie voor 2030 vervangen wordt door nieuwbouw of vlak daarna;
- De helft van de gemeentelijke sportaccommodaties dienen conform de klimaatwet voor 2030 energieneutraal te zijn (49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990). Op basis van natuurlijke momenten en vervangen is het gewenst dat twee zwembaden, twee sporthallen en een special aangepakt worden voor 2032.

12.2 Verduurzaming Verenigingsaccommodaties

Van de geïnspecteerde buitensportverenigingsgebouwen presteren 29 van 44 energetisch matig tot slecht. Dit geldt vooral voor het stadsdeel Loosduinen en Escamp.

Via gemeentelijke- en rijksimpulsen wordt uitvoering van energie besparende maatregelen om energieprestaties van gebouwen te verbeteren gestimuleerd, maar dit resulteert niet in een hoog percentage van gebouwen met een goede energetische score. Het wordt een enorme uitdaging om conform klimaat-akkoord met verenigingsgebouwen in 2050 een CO₂-reductie van 95% ten opzichte van 1990 te behalen en in 2030 een CO₂-reductie van 49% gerealiseerd te hebben.

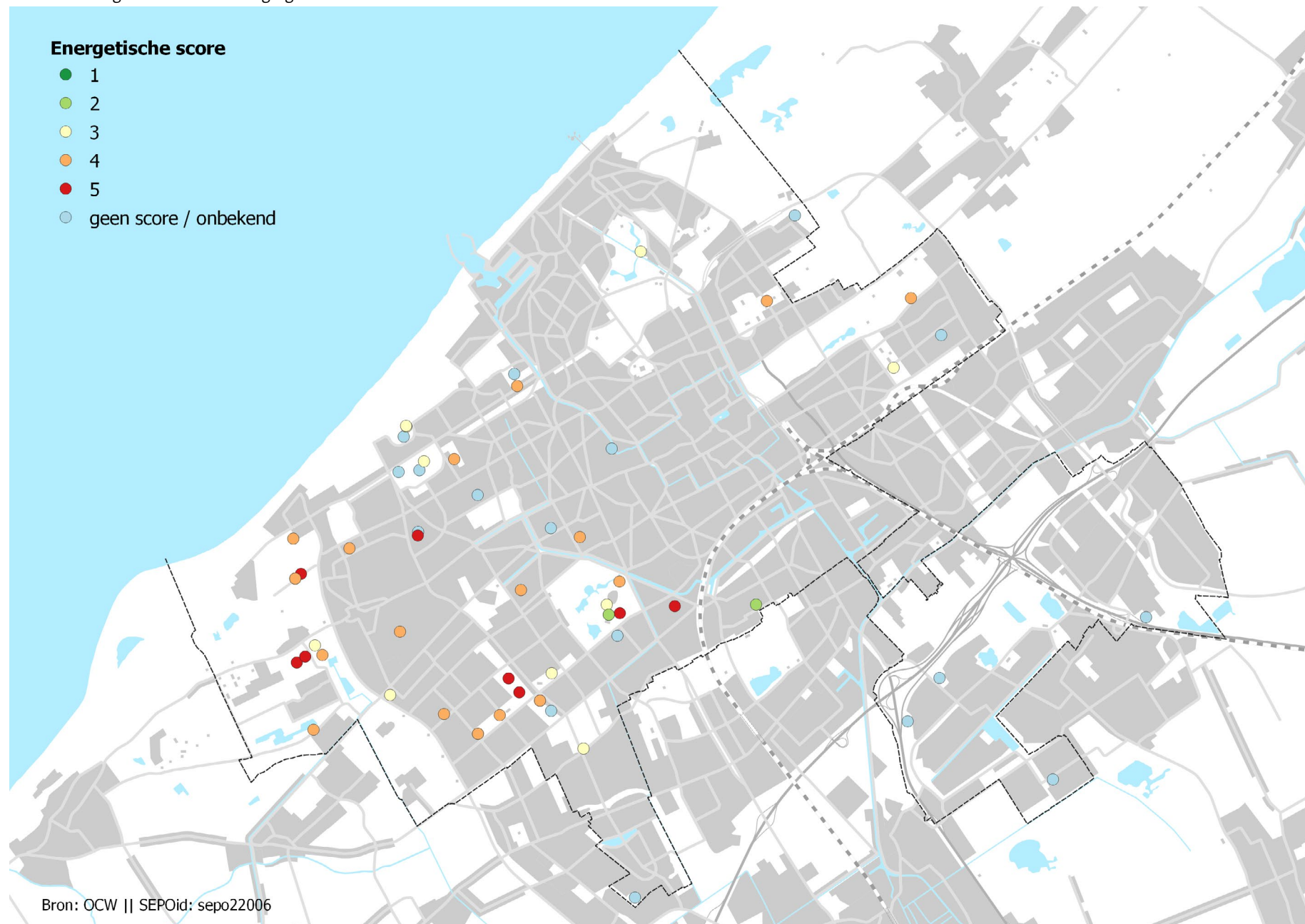
Op basis van kengetallen uit “routekaart verduurzaming sport” is de indicatieve financiële opgave voor het verduurzamen van clubgebouwen als volgt:

77 clubgebouwen (kleedkamer gecombineerd met kantine)	
Totaal BVO:	51.590 ²
Kosten per m ² :	€ 425*
Totale kosten:	€ 22 mln
Reeds gerealiseerd (2019-2021):	€ 1,8 mln
Rest t/m 2050	€ 20 mln
Rest t/m 2030/2032	€ 8,9 mln
Opgave (aannee aandeel gemeente 60%)	€ 5 mln
Opgave per jaar	€ 0,5 mln

* Sectorale Routekaart Gemeentelijk Maatschappelijk Vastgoed 2020, Sport Gebouw bij openlucht recreatie en sport € 540 inclusief VAT en BTW prijspeil 2020. Bedrag van € 425 is exclusief vat inclusief btw en indexatie.

Genoemde bedragen in onderstaande bedragen zijn inclusief btw

Kaart 12.1 Energetische score verenigingsaccommodaties

Handmatig in kaart onbekend aangepast naar gebouwen gebouwd na 2000

Voor het verduurzamen van de club- en kleeaccommodaties heeft de gemeente binnen de IAS-regeling € 500.000 voor de jaren 2021, 2022 en 2023. Qua bedrag is op basis van bovenstaande berekening continuering nodig om te voldoen aan klimaatakkoord. Niet alle verenigingen zijn echter in staat om vereiste eigen bijdrage en subsidieaanvraag te organiseren. Hiervoor is een visie op clubaccommodaties noodzakelijk.

Ongeveer 48% van de veldverlichting is momenteel LED. Om het percentage verder te verhogen worden de verenigingen geadviseerd over de voordelen van LED verlichting en gestimuleerd om van de subsidiemogelijkheden gebruik te maken.

Opgave

- Uitvoering van routekaart per pand voor verduurzaming
- Continuering middelen aan verenigingsgebouwen voor verduurzaming en visie op clubaccommodaties over werkwijze.

Zonnepanelen op dak van de Haagse tennisvereniging Thor de Bataaf

13

Financiën

13. Financiën

13.1 Overzicht van de benodigde indicatieve investeringen, de kosten

Het IHP sport is een strategisch beleidsdocument. Daarom zijn er aan het IHP Sport geen financiële consequenties verbonden. Voor de berekening in dit IHP is uitgegaan van de onderstaande financiële uitgangspunten:

- Aan de hand van kengetallen, ervaringscijfers en/of met behulp van inbreng van adviesbureaus zijn inschatting gemaakt en geen definitieve cijfers.
- Alleen investeringskosten behorend bij de begroting Sport zijn meegenomen. Dat wil zeggen de maatschappelijke grondprijs, de bouwkosten, de bijkomende kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht en niet de kosten van verwerving en bouwrijp maken.
- De Indicatieve investeringen zijn exclusief BTW en op basis van peildatum 1 jan 2022. De investeringsbedragen voor nieuwbouw van sportvoorzieningen zijn gebaseerd op Energie Neutrale Gebouwen (ENG) inclusief parkeren en VAT-kosten (Voorbereiding, Administratie en Toezicht). Er is geen rekening gehouden met een model met rente- en kapitaallasten, vrijval van onderhouds- en energielasten bij vervanging, financiële voordelen van BTW-wijzigingen in exploitatie, gecombineerd ruimtegebruik (sporthal tegelijkertijd voor bewegingsonderwijsruimte in IHP Onderwijs). Voor groeiopgave is wel rekening gehouden met structurele onderhoud-/exploitatiekosten.
- Er geldt een belangrijke kanttekening over de bedragen exclusief BTW. Met de huidige btw regeling (sinds 1/1/2019) is het niet meer mogelijk de btw volledig te verhalen. Dit heeft een stijging van de kosten tot gevolg. Op dit moment wordt nog een groot deel van de BTW gecompenseerd, maar wanneer de tijdelijke regeling vervalt of wordt afgebouwd ontstaat er een extra tekort, waarvan verdiscontering nog niet is doorgevoerd.

- Alleen indicatieve bedragen behorend bij uitgangspunten sportbegroting zijn doorgerekend. Hierbij geldt voor grondkosten de kosten conform de grondprijzenbrief (RIS306364, 2020). Kosten voor verwerving, bouwrijp maken van gronden en het inrichten van deze gronden met bijvoorbeeld speelvoorzieningen of waterberging bij sportvelden ontbreken. Dit is een onderdeel van de openbare ruimte in gebiedsontwikkeling en voor rekening van de begroting Stedelijke ontwikkeling en Wonen. De kosten t.b.v. commerciële Leisure voorzieningen horen tot de begroting van Economie en kosten van Spelen behoren tot begroting Buitenruimte. (klimtoestellen en playgrounds voor onder de 12 jaar worden tot spelen gerekend).

Hieronder ziet u de vertaling van het IHP met de volgende planning:

Onderhoud van bestaande gemeentelijke sport-accommodaties

- Ophoging van het jaarlijks gebruikersonderhoud
- Ophoging van het eigenarenonderhoud
- Calamiteitenbudget voor tijdelijke skatehal Binckhorst € 0,1 mln
- Onderhoud sport in de openbare ruimte structureel € 0,1 mln

Uitbreiding van gemeentelijke sportaccommodaties ten behoeve van bestaande tekorten

Zwembaden

- Verkenning extra zwemwater in combinatie
groeiopgaven en uitbreiding therapeutisch water € 2,7 mln

Sporthallen

- Sporthallen Kustzone 2022-2024 € 12,5 mln
- Houtzagerij vergroten multifunctionaliteit
(vechtsport) 2022 € 0,1 mln

Gymzalen

- Vergroten multifunctionaliteit 2024-2026 € 0,3 mln

Specials

- Verplaatsing tijdelijke turnhal 2023 € 0,7 mln
- Uitbreiding Turn & Urban Sports € 6,6 mln

Velden

- Rugby herdeling met extra velden 2023 € 0,4 mln
- Rugby TM Bouwmeesterlaan van natuur- naar
kunstgrasveld 2026 € 0,5 mln
- Escamp I deel voetbal naar hockey € 0,4 mln
- Herindeling korfbal Loosduinen € 0,1 mln
- Aanleg 10 voetbal kunstgrasvelden ipv natuurgras
2024-2028 € 6,5 mln
- Multiveld zien bewegen doet bewegen/
Athletic Skill-model 2022&2023 € 0,8 mln
- Beachcourt uitbreiding Zuiderpark € 0,1 mln

Openbare ruimte

- Realisatie van bovenwijkse parken Zuiderpark
(Skatebaan, pumptrackbaan en verplaatsing
rollerskatebaan) & Malieveld € 1,9 mln
- Calisthenics/hindernisbanen/fitnesstoestellen € 3,5 mln
- Playgrounds € 0,5 mln
- Implementatie, beleidsadviseur sport openbare ruimte € 0,5 mln
- Onvoorzien, participatie, werk met werk en overige
investeringen € 0,7 mln

Clubaccommodaties

- Inspectie/handhaving op bruikleenovereenkomsten € 0,8 mln

Uitbreiding structurele exploitatielasten oplopend tot 2032 tot (zie bijlage 2): € 1,8 mln

Uitbreiding van gemeentelijke sportaccommodaties ten behoeve van groei-opgaven

Zwembaden

- Zwembad in Binckhorst in 2029 (waarvan 3,8 mln parkeergarage) € 22,8 mln

Sporthallen

- Sporthal Binckhorst in 2029 (waarvan 2,9 mln parkeergarage) € 11,4 mln
- Extra investering blaashallen t.b.v. gebiedsontwikkeling € 0,7 mln

Buitensport

- Realisatie buitensportcomplex Vlietzone en overige buitensport 14,5 ha € 46,4 mln
- Uitbreiding structurele exploitatielasten oplopend tot 2032 tot (zie bijlage 2): € 1,4 mln

Vervanging van bestaande gemeentelijke sportaccommodaties

- Functionele aanpassingen/veiligheid zwembad Zuiderpark 2022 € 4 mln
- Vervangen sporthal 2025 (Gaslaan) € 8 mln
- Sportcomplex de Blinkerd (sporthal en zwembad) 2027 € 28,9 mln
- Vervangen sporthal 2029 ('t Zandje) € 8 mln
- Vervangen sporthal 2031(zuidhaghe) € 8 mln
- Zwembad Escamphof 2029 € 8,9 mln
- Herinrichting sportpark Escamp € 8,3 mln
- Herinrichting sportvelden Zuiderpark tbv Trainingslocatie ADO Den Haag € 3 mln
- Sport in openbare ruimte jaarlijks 1 miljoen € 1 mln
- Vigerende structurele subsidie clubgebouwen IAS-bijdrage € 15 mln

Verduurzamen van bestaande gemeentelijke sportaccommodaties

- Zwembaden Houtzagerij en Hofdbad € 3 mln
- Sporthallen Boswijk en Leidschenveen € 1,6 mln
- Overige accommodaties Jump Free Urban Sports € 0,15 mln
- Bijdrage verduurzaming clubaccommodaties (bovenop IAS-subsidie 2022-2023) € 4 mln

Deze bedragen tellen op tot 270 miljoen tot 2032, waarbij onderhoud- en exploitatiekosten van de vigerende sportportefeuille niet is meegerekend.

13.2 Risico's en beheersmaatregelen

Dit IHP Sport beslaat, zoals aangegeven, een periode van tien jaar. Dat is lang. De in dit programma opgenomen benodigde investeringen zijn opgesteld op basis van de huidige kennis. In tien jaar tijd kunnen zich uiteraard allerlei onverwachte ontwikkelingen voordoen, soms ten gunste, soms ten nadele van de nu voorliggende raming.

Belangrijke risico's zijn onder andere:

- de ontwikkelingen op de bouwmarkt (hogere bouwkosten vanwege de marktwerking). In dit IHP is niet gerekend met indexatie. Tussen 2018 en nu zijn bouwkosten met meer dan 30% toegenomen.
- kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling. Sportgedrag kan op lange termijn veranderen evenals de exacte bevolkingssamenstelling. Zeker de demografische ontwikkelingen zijn moeilijk voorspelbaar bij de gebiedsontwikkeling met onzekerheid over de planvorming. Tegelijkertijd geldt dat

trends afgezien van 'covid-19- lockdowns' geleidelijk verlopen en dat de basisbehoefte aan zwembaden sportvelden voor de jeugd heel erg stabiel is.

- veranderende wet en regelgeving. Een voorbeeld van recente wetaanpassing is de nieuwe PFAS-richtlijnen voor vernieuwing van kunstgrasvelden (december 2021). Ook komende jaren zullen veranderingen plaatsvinden.
- Duurzaamheidskosten. Voor sporthallen en zwembaden zijn per pand indicatieve bedragen opgesteld. Voor de andere sportvoorzieningen zijn de bedragen op basis van vergelijkbare objecten en landelijke kentallen berekend. De kosten voor verduurzaming zijn bovenop de kosten voor regulier onderhoud binnen het wettelijke kader. De scheidslijn is echter discutabel nu jurisprudentie partijen dwingt een deel van het klimaatakkoord uit te voeren.

Bovenstaande ontwikkelingen onderstrepen de noodzaak om dit plan periodiek te actualiseren. In aansluiting bij het IHP Onderwijs wordt voorgesteld na twee jaar dit IHP Sport te herijken (planning) en na vier jaar de analyse volledig te herzien. De uitgezette onderzoeken worden daarbij betrokken.

Bestaande behoefte											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Uitbreiding therapeutisch								2,4 mln	0,06 mln	0,06 mln
Sporthallen	Samenvallende vervangingen met + uitbreidingen Kunstzone (inclusief turnen)	17 mln	1,1 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln
	Scheveningen-Centrum			8,5 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln	0,4 mln
	Scheveningen Centrum parkeergarage			2,9 mln							
Gymzaal	Aanpassing 3x vecht-sport,urban en dans			0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln					
Special	Vechtsporten Houtzagerij	0,1 mln									
	Verplaatsing Turnhal		0,7 mln								
	Voorziening skatehal Binckhorst			0,1 mln							
	Uitbreiding Turn& Urban Sports			6,6 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln
Velden	Rugby velden erbij		0,9 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln
	Hockey kunstgras e.d.	0,1 mln	0,4 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln
	Korfbal herindeling	0,1 mln									
	Voetbal 10x kunstgras			1,3 mln	1,4 mln	1,45 mln	1,5 mln	1,6 mln	0,3 mln	0,3 mln	0,3 mln
	Zien sporten doet sporten Atleltic skill-model	0,4 mln	0,4 mln								
	ADO Zuiderpark		3 mln								
	Beachcourts Zuiderpark	0,1 mln									
Openbare ruimte	Zuiderpark, Malieveld, sporttoestellen, skaten etc	0,5 mln	2,4 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln	0,6 mln
Clubaccommodaties	Inspecties	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln	0,1 mln
Subtotaal	71 mln	19,3 mln	8,5 mln	20,7 mln	3,4 mln	3,55 mln	3,5 mln	3,6 mln	2,3 mln	2,3 mln	2,3 mln
Groei stad											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Zwembad Binckhorst/ (optie combi Escamphof)								19 mln	0,5 mln	0,5 mln
	Zwembad Binckhorst parkeergarage								3,8 mln		
Sporthallen	Sporthal Binckhorst								8,5 mln	0,4 mln	0,4 mln
	Parkeergarage Sporthal Binckhorst								2,9 mln		
	Blaashal Escamp en CID							0,8 mln			
Velden	14,5 ha voetbal, hockey, rugby sport op dak etc.						15,5 mln	0,2 mln	15,7 mln	0,5 mln	16,0 mln
Subtotaal	85 mln						15,5 mln	1,0 mln	49,8 mln	1,4 mln	16,9 mln

Vervanging											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Functionaliteit veiligheid Zuiderpark	4 mln									
	Escamphof								8,9 mln		
	Blinkert (+sporthal)						28,9 mln				
Sporthallen	Gaslaan				8 mln						
	't Zandje								8 mln		
	Zuidhaghe										8 mln
Special	Lindo beach			4,6 mln							
Openbare ruimte	Onderhoud Skate-banen, playgrounds, sporttoestellen	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln	1 mln
Velden	herinrichting sportcomplex Escamp			8,3 mln							
Clubaccommodaties	Reguliere IAS (gedekt, excl duurzaamheid)	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln	1,5 mln
Subtotaal	84,7 mln	6,5 mln	10,8 mln	7,1 mln	10,5 mln	2,5 mln	31,4 mln	2,5 mln	17,9 mln	2,5 mln	10,5 mln
Duurzaamheid											
	Totaal	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Zwemwater	Houtzagerij			1,5 mln							
	Hofdbad										1,5 mln
Sporthallen	Boswijk	0,8 mln									
	Leidschenveen			0,8 mln							
Specials	Jump Free Urban Sports							0,15 mln			
Clubaccommodaties	Voortgang IAS duurzaamheid	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln
Subtotaal	8,7 mln	1,3 mln	0,5 mln	2,8 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,5 mln	0,65 mln	0,5 mln	0,5 mln	2 mln
Totaal (exclusief regulier onderhoud en tekorten daarop)	270	26,3	19,8	30,6	14,6	6,6	50,9	7,8	74,5	6,8	31,8

Verantwoording

Bronnen

- Atlas voor gemeente (2020) Atlas (sport) voor gemeente 2020
- Athletic Skills Model <https://www.athleticskillsmodel.nl/over-asm/>
- Base Consultancy (2021) Onderzoek verenigingsgebouwen Den Haag
- CBS (2014-2020) Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor in samenwerking met RIVM
- Delva Landscape-Architects Groene Entree Malieveld
- Drijver & Partners (juli, 2021) Actualisatie vraag en aanbodanalyse zwembaden
- Ecorys (2017) Ruimte voor sociale voorzieningen Veldacademie
- Gemeente Amsterdam (2020) Strategisch Huisvestingsplan Sport 2020-2023
- Gemeente Amsterdam (2021) Agenda Urban Sports
- Gemeente Den Haag (2021) DSO/SEPO Bevolkingsprognose per stadsdeel over jaren 2021-2025
- Gemeente Den Haag (2021) DSO/SEPO Planning woningbouw januari 2021
- Gemeente Den Haag/Data IM (2020) Vitaliteitsonderzoek sportverenigingen Den Haag 2020
- Gemeente Den Haag/Desan Rerearch Solution (2019) Onderzoek sportdeelname Den Haag
- Gemeente Den Haag/Mulier Instituut (2020) Ruimt voor georganiseerde sport in Den Haag; Vraag- aanbodanalyse naar binnen- en buitensportaccommodaties (2019-2040)
- Gemeente Den Haag (2020) Vitaliteitsonderzoek sportverenigingen 2020
- Gemeente Den Haag diverse vastgestelde beleidsnota's zoals Haags Sportakkoord, Structuurvisie CID, Nota Haagse Referentienormen.
- Gemeente Rotterdam(2020) Integraal Huisvestingsplan sport 2020-2030
- Gemeente Rotterdam (2019) De sport-,scouting- en speeltuinverenigingen van de toekomst
- Gemeente Utrecht (2020) Leefbare stad en maatschappelijke voorzieningen Koersdocument
- Huijbregst (2021) Doorrekening klimaatakkoord en uitvoeringsjaar Haagse Sporthallen en zwembaden
- Kenniscentrum Sport & bewegen (2020) Routekaart verduurzamen sport voor verenigingen: succesvol verduurzamen in de sportsector doe je zo
- Nederlands Instituut voor Vechtsport en Maatschappij in Den Haag (2021) Haags Vechtsportkwartier
- Motivaction (2020) Mentality en Vitality onderzoek gebiedsanalyse Den Haag
- Mulier instituut (2020) Belangrijke buurtkenmerken voor een beweegvriendelijke omgeving
- Mulier instituut (2020) Beweegvriendelijke omgeving Den Haag
- Mulier instituut (2020) Ruimte voor georganiseerde sport in Den Haag: een vraag-aanbodanalyse naar binnen- en buitensportaccommodaties (2019-2040)
- NCO-NCF (2020) Zo sport Nederland (2013-2019)
- Provincie Zuid-Holland/Mulier Instituut (2020) Onderzoek naar De inclusieve buitenruimte voor sport
- Rebel (2019) De Social Return On Investment (SROI) van sport en bewegen
- Remko Hoekman en Doede de Jong (2011) Sport een stap te ver
- Duurzame Routekaart verduurzaming sport

Bijlagen

Bijlage 1: Aanbod zwembaden en kosten onderhoud en verduurzaming

Hofbad

Het Hofbad is in 2012 geopend en ligt aan de rand van de wijk Ypenburg, in het stadsdeel Leidschenveen-Ypenburg en vlakbij het gelijknamige treinstation en de A12. De accommodatie biedt de volgende zwemvoorzieningen:

- een wedstrijdbassin van 50 x 21 meter deelbaar in 2 bassins (1 maal 25 x 21 en 1 maal 23 x 21);
- het bassins van 23 x 21 meter heeft een volledig beweegbare bodem;
- de wedstrijdzaal heeft een tribune voor 500 toeschouwers;
- het bassin van 25 x 21 meter heeft twee springplanken van een meter,
- twee springplanken van drie meter en een springtoren van vijf meter;
- een instructiebassin van 20 x 10 meter met een volledig beweegbare bodem;
- twee recreatiebassin van circa 260 m² met een kreek en een diepte van 0,40 tot 1,40 meter;
- twee peuterbassin van in totaal circa 50 m² en een diepte van 0,15 tot 0,25 meter;
- een glijbaan met skim-out;
- een whirlpool.

Het Zuiderpark

Het Zuiderpark is in 2001 geopend en ligt in het gelijknamige park en de gelijknamige wijk in het stadsdeel Escamp. De accommodatie is aan een grote doorgaande weg gelegen en de bereikbaarheid per openbaar vervoer is uitstekend.

De accommodatie biedt de volgende zwemvoorzieningen:

- een wedstrijdbassin van 25 x 15 meter;
- het wedstrijdbassins heeft 2 springplanken van een meter;
- een instructiebassin van 17 x 9 meter met een volledig beweegbare bodem;
- een recreatiebassin met een kreek van in totaal circa 251,5 m²;
- een peuterbassin van circa 34,3 m²;
- een uitzwembassin (buiten) van circa 30 m²;
- een glijbaan met skim-out.

Overbosch

Zwemaccommodatie Overbosch is in 1971 geopend, maar in 2005 is het recreatieve gedeelte aangebouwd. De accommodatie ligt in de wijk Bezuidenhout, in het stadsdeel Haagse Hout. De accommodatie ligt vlakbij de Bezuidenhoutseweg en is ook per openbaar vervoer vrij goed bereikbaar.

De accommodatie biedt de volgende zwemvoorzieningen:

- een wedstrijdbassin van 25 x 15 meter;
- het wedstrijdbassins heeft een springplank van één meter en een springplank van drie meter;
- een instructiebassin van 17 x 10 meter;
- een doelgroepen bassin van 16,66 x 8 meter met een volledig beweegbare bodem;
- een recreatiebassin met kreek van circa 190 m²;
- een peuterbassin van circa 40 m².

Overigens bestaat de accommodatie niet alleen uit zwembassins, maar beschikt het ook over een sporthal een multifunctionele zaal en twee vergaderzalen.

De Blinkerd

De Blinkerd is in 1981 geopend en ligt in de wijk Scheveningen en het gelijknamige stadsdeel. De accommodatie ligt in de buurt van enkele grotere, doorgaande wegen en is per openbaar vervoer vrij goed bereikbaar.

De accommodatie biedt de volgende zwemvoorzieningen:

- bassin van 25 x 15 meter; het bassin heeft twee springplanken van een meter en een springplank van drie meter.
- een zeskantig instructiebassin van circa 135 m²;

De accommodatie bestaat niet alleen uit zwembassins, maar beschikt ook over een sporthal, muziekruimte, biljartruimte, vergaderzalen en de sport-o-theek.

De Waterthor

De Waterthor is in 1976 geopend en ligt in de wijk Waldeck in het stadsdeel Loosduinen, op de grens met stadsdeel Segbroek. De accommodatie ligt bij meerdere grote doorgaande wegen en is per openbaar vervoer goed bereikbaar.

De accommodatie biedt de volgende zwemvoorzieningen:

- een wedstrijd bassin van 25 x 15;
- het wedstrijd bassin heeft twee springplanken van een meter en een springplank van drie meter.
- een instructie bassin van 18 x 10 meter;
- een ondiep (recreatie) bassin van 11,5 x 9,9;

De Houtzagerij

De Houtzagerij is in 1995 geopend en ligt in de Schilderswijk in het stadsdeel Centrum. De accommodatie ligt vlakbij een grote doorgaande weg en is per openbaar vervoer uitstekend bereikbaar.

De accommodatie biedt de volgende zwemvoorzieningen:

- een gecombineerd recreatie- en instructie bassin van circa 379 m²;
- een ondiep (instructie) bassin van circa 105 m²;
- een peuter bassin van circa 20 m² met een diepte van 0,20 meter.

De accommodatie beschikt ook over sporthal met 4 zaaldelen en een vergaderruimte.

Escamphof (therapeutisch bassin)

Zwembad Escamphof is in 1931 geopend en ligt in de wijk Rustenburg en Oostbroek in het stadsdeel Escamp. De accommodatie ligt aan een doorgaande weg en is per openbaar vervoer goed bereikbaar. Escamphof is een therapeutisch zwembad. Mensen met een lichamelijke of meervoudige handicap kunnen hier zwemmen onder deskundige begeleiding. Het zwembad is niet toegankelijk voor vrij zwemmen.

De accommodatie biedt de volgende zwemvoorzieningen:

- een therapeutisch bassin van 20 x 5 meter.

Bijlage 2: Overzicht indicatieve investerings- en exploitatielasten

Indicatieve opgave in mln Euro naar type investering

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Totaal
Bestaand behoefte investeringen	18,3	7,9	19,9	1,9	1,9	1,8	1,8	2,9	0,5	0,5	57,4
Bestaande behoefte Exploitatielasten	0,1	0,5	0,7	1,5	1,6	1,7	1,8	1,8	1,8	1,8	13,3
Subtotaal Bestaande behoefte	18,3	8,5	20,6	3,5	3,5	3,5	3,6	4,7	2,4	2,3	70,9
Groei-opgave investeringen						15,5	0,7	49,6	0,0	15,5	81,3
Groeiopgave Exploitatielasten						0,0	0,2	0,2	1,4	1,4	3,2
Subtotaal Groei-opgave	-	-	-	-	-	15,5	1,0	49,9	1,4	16,9	84,7
Vervanging	6,6	10,8	7,1	11,5	2,5	31,4	2,5	19,4	2,5	10,5	103,8
Duurzaamheid	1,3	0,5	2,8	0,5	0,5	0,5	0,6	0,5	0,5	2,0	8,7
Totaal	26,3	19,8	30,6	14,6	6,6	50,9	7,8	74,5	6,8	31,8	269,7

Indicatieve investering mln Euro naar type sport

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	Totaal
Zwembaden	4,2	-	1,5	-	-	28,9	-	34,1	0,6	2,0	71,0
Sporthallen	17,8	0,4	12,6	8,8	0,8	0,8	1,5	20,1	1,2	9,0	73,3
Specials	0,1	0,7	11,4	0,4	0,4	0,3	0,4	0,3	0,3	0,3	14,6
Velden	0,5	13,2	1,5	1,6	1,7	17,2	2,1	16,2	1,0	16,5	71,6
Clubaccommodaties	2	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	2,1	20,8
Openbare ruimte	1,6	3,5	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	1,7	18,4
Totaal	26,3	19,8	30,6	14,6	6,6	50,9	7,8	74,5	6,8	31,8	269,7

Uitbreiding bestaande behoefte indicatieve structurele exploitatielasten:

• Vanaf 2031 vanaf 2030 uitbreiding zwemwater bij therapeutisch bad	€ 60.000
• Vanaf 2023 dubbele sporthal Loosduinen	€ 400.000
• Vanaf 2025 sporthal Scheveningen/Centrum	€ 400.000
• Vanaf 2025 uitbreiding turnen & urban sports	€ 300.000
• Vanaf 2024 buitensportaccommodatie Hockey HCWv	€ 60.000
• Vanaf 2024 buitensportaccommodatie Hockey HBS	€ 60.000
• Vanaf 2024 rugby TM Bouwmeesterlaan	€ 30.000
• Vanaf 2024 Rugby herindeling extra veld Escamp	€ 80.000
• Vanaf 2025 Onderhoud 10 voetbal kunstgrasvelden ipv natuurgras oplopend Tot 2031 tot	€ 300.000
• Openbare ruimte bestaande tekorten oplopend tot jaarlijks	€ 65.000

Uitbreiding groei-opgaven indicatieve structurele exploitatielasten:

• Vanaf 2030 zwembad Binckhorst structureel	€ 500.000
• Vanaf 2030 sporthal Binckhorst structureel	€ 400.000
• Vanaf 2028 buitensportaccommodaties	€ 250.000
• Vanaf 2030 buitensportaccommodaties (bovenop 2028)	€ 250.000

